

SHARE THE CITY

DIAGNOSE

Presentatie en samenvatting van
raadplegingen

DECEMBER 2023

COLOFON**Auteur**

perspective.brussels

Naamsestraat 59 - 1000 Brussel

Bijstand aan de opdrachtgever

BUUR Part of Sweco, ERU Urbanisme, IGEAT-ULB, IDEA Consult, Createlli

Illustraties

Morgane Gloux (BUUR Part of Sweco)

Voltooiingsdatum

December 2023

Contacten

Mathilde Berlanger – mberlanger@perspective.brussels

TABLE DES MATIÈRES

WOORD VOORAF	9
PRESENTATIE	11
1. CONTEXT VAN HET PROJECT	13
1.1. Oorsprong	13
1.1.1. <i>BWRO</i>	13
1.1.2. <i>Algemene Beleidsverklaring</i>	13
1.1.3. <i>GPDO en BBHR</i>	14
1.2. Het GBP, een overkoepelend instrument	14
1.2.1. <i>Beschrijving van het instrument</i>	14
1.2.2. <i>Evolutie</i>	16
1.3. Governance en bakens	17
1.3.1. <i>Share The City</i>	17
1.3.2. <i>Governance</i>	17
1.3.3. <i>Planning</i>	19
2. TRENDS	20
3. CONDITIONS DE RÉUSSITE	22
SAMENVATTING VAN RAADPLEGINGEN	23
1. COLLECTIEVE INTELLIGENTIE	25
2. DE 4 SAMENVATTINGEN	27
PUBLIEKE ACTOREN	29
1. PRESENTATIE	31
2. BEVINDINGEN	31
2.1. Functiegemengdheid	32
2.1.1. <i>Huisvesting – een sterk groeiende functie</i>	32
2.1.2. <i>Economische activiteiten - functiegemengdheid op een kruispunt</i>	34
2.1.3. <i>Voorzieningen - een functie met kapers op de kust</i>	36
2.1.4. <i>Kantoren - kleine en grote formaten</i>	37
2.1.5. <i>Gedeeld gebruik - het bestaande is een hulpbron</i>	39

2.2. Netwerken	40
2.2.1. <i>Natuur - biodiversiteit als een factor van stedelijke veerkracht.....</i>	40
2.2.2. <i>Groene ruimten - een universele behoefte.....</i>	42
2.2.3. <i>Stadslandbouw - naar een productief grondgebruik.....</i>	44
2.3. Mobiliteit	46
2.3.1. <i>Openbare ruimte - op zoek naar polyvalentie.....</i>	46
2.3.2. <i>Netwerken - moeten worden aangepast aan de veranderende verplaatsingswijzen.....</i>	48
2.3.3. <i>Parkeren - je plaats vinden in de stedelijke ruimte.....</i>	49
2.3.4. <i>Logistiek - te ontwikkelen volgens nieuwe behoeften.....</i>	50
2.4. Dichtheden	52
2.4.1. <i>Dichtheid - het concept begrijpen.....</i>	52
2.4.2. <i>Dichtheid - koppeling tussen demografie en huisvesting.....</i>	53
3. UITDAGINGEN	55
3.1. Functiegemengdheid	55
3.1.1. <i>Voorziening van collectief belang.....</i>	55
3.1.2. <i>Economische activiteiten.....</i>	55
3.1.3. <i>Huisvesting.....</i>	56
3.1.4. <i>Kantoren.....</i>	56
3.2. Netwerken	58
3.2.1. <i>Biodiversiteit.....</i>	58
3.2.2. <i>Toegankelijke groene ruimten.....</i>	58
3.2.3. <i>Landbouwnetwerk.....</i>	58
3.3. Mobiliteit	60
3.3.1. <i>Mobiliteitsnetwerken</i>	60
3.3.2. <i>Openbare ruimten.....</i>	60
3.3.3. <i>Parkeren.....</i>	60
3.3.4. <i>Logistiek.....</i>	60
3.4. Dichtheden	62
3.4.1. <i>Verdichting.....</i>	62
3.4.2. <i>Ontdichting.....</i>	62
4. DOELSTELLINGEN.....	64
4.1. Zorgen voor een samenhangend stedelijk weefsel en open ruimten	64

4.2. Een mix van stedelijke functies organiseren	65
4.3. De actieve kernen van de polycentrische stad versterken	67
4.4. De dichtheden moduleren	68
4.5. De ecologische en sociale kwaliteiten van de onbebouwde ruimte valoriseren....	69
4.6. Ruimte voorbehouden voor productie-, haven- en logistieke activiteiten	69
4.7. De ontwikkeling van sociale huisvesting bevorderen	70
MIDDENVELD	71
1. PRESENTATIE	73
2. PROCES	73
2.1. Workshops	73
2.2. Werkpijlers	74
3. UITDAGINGEN	75
3.1. Algemene uitdagingen.....	75
3.2. Thematische uitdagingen.....	76
3.2.1. <i>Functiegemengdheid</i>	76
3.2.2. <i>Netwerken</i>	79
3.2.3. <i>Mobiliteit</i>	82
3.2.4. <i>Dichtheden</i>	85
4. DOELSTELLINGEN.....	87
4.1. Anticiperen op de milieurisico's	87
4.2. De vrije bodem behouden en herstellen.....	88
4.3. De biodiversiteit ontwikkelen	89
4.4. Een stad herstellen op menselijke schaal.....	89
4.5. De bouw van sociale woningen ondersteunen.....	90
4.6. Ruimte reserveren voor productie-, haven- en logistieke activiteiten en belangrijke stedelijke diensten	91
4.7. Een kader voor de verdere uitbouw van de stadslandbouw creëren	92
HET GROTE PUBLIEK.....	93
1. PRESENTATIE	95
2. WORKSHOPS IN SCHOLEN	95
2.1. Workshops	95
2.2. Verloop	97

2.3. Geleerde lessen en resultaten	100
2.3.1. <i>Brussel 2050 – De ideale stad</i>	101
2.3.2. <i>Brussel 2050 – Prioriteiten en behoeften</i>	102
2.3.3. <i>Brussel 2050 – De persona's</i>	104
3. WORKSHOPS VOOR ALLE	105
3.1. Workshops	105
3.2. Communicatie en relaisacteurs	105
3.3. Verloop van de workshops	107
3.3.1. <i>Onthaal</i>	108
3.3.2. <i>Wat is het GBP?</i>	108
3.3.3. <i>Wat is Share The City?</i>	109
3.3.4. <i>Vier thematische stands</i>	113
3.3.5. <i>Samenbrengen van bevindingen</i>	122
3.3.6. <i>Ludieke zone</i>	122
3.4. Resultaten	125
3.4.1. <i>Themafiches</i>	125
3.4.2. <i>Samenbrengen van bevindingen</i>	141
3.4.3. <i>Verwachtingen voor het vervolg</i>	144
WETENSCHAPPELIJKE ACTOREN	145
1. PRESENTATIE	147
2. PROCES	148
3. RESULTATEN	148
3.1. Hoe kan het GBP bijdragen aan de klimaatadaptatie?	148
3.1.1. <i>Klimaatveranderingen en stedelijke adaptatie: introductie, door Philippe Marbaix</i>	148
3.1.2. <i>Hoe kan het GBP helpen om de milieu-onrechtvaardigheden te verminderen?, door Simon De Muynck</i>	151
3.1.3. <i>Uitwisselingen</i>	152
3.2. Hoe kan het GBP bijdragen tot inclusie en stedelijke gastvrijheid?	154
3.2.1. <i>De care van het GBP, een GBP van de care? door Chloé Salembier</i>	155
3.2.2. <i>Het GBP en de gezondheidsvraagstukken, door Céline Mahieu</i>	157
3.2.3. <i>Uitwisselingen</i>	160
3.3. Hoe kan het GBP de ontwikkelingen van de stedelijke economie opnemen?	161
3.3.1. <i>Wat kan het GBP betekenen voor de productieactiviteiten?, door Sarah De Boeck</i>	161

3.3.2. <i>Een circulair en sober Gewest, uit vrije keuze of uit noodzaak?, door Emmanuel Mossay...</i>	163
3.3.3. <i>Uitwisselingen</i>	167
OVERZICHT VAN DE GERAADPLEEGDE ACTOREN	169
AFKORTINGEN	173

WOORD VOORAF

De Brusselse Regering nam het Gewestelijk Bestemmingsplan (GBP) aan op 3 mei 2001. Dit plan legt op gewestelijke schaal de bodembestemming per huizenblok vast. Als stedenbouwkundig document met regelgevende waarde waar niet van af kan worden geweken, stelt het de bebouwbaarheid van de Brusselse bodem vast en schrijft het voor welke stedelijke functies er toelaatbaar zijn. Het werd meermaals gedeeltelijk gewijzigd om in te spelen op specifieke behoeften. Ondertussen evolueerde de stad, kwamen er nieuwe levensstijlen op en ontstonden er nieuwe uitdagingen. Een van de belangrijkste verschuivingen is ongetwijfeld een grotere aandacht voor alle vormen van leven. Om het te actualiseren en aan te passen aan de veranderingen en de nieuwe uitdagingen, keurde de Brusselse Hoofdstedelijke Regering in december 2021 het besluit goed (BBHR) dat het mogelijk maakte wijzigingen door te voeren op vijf assen: functiegemengdheid, mobiliteit, groen netwerk en stadslandbouw en potentiële verdichting of ontlichting.

Het proces van deze wijziging kreeg de naam "Share The City".

Voor de eerste fase van de wijziging en in overeenstemming met de bepalingen van het BWRO heeft Perspective een diagnosefase opgezet. Die fase werd concreet uitgewerkt door de lancering van een aantal werkzaamheden en studies onder leiding van Perspective en door een nooit eerder vertoond proces van collectieve intelligentie met de verschillende stakeholders. Voor de invoering van dit proces heeft Perspective gepoogd zo inclusief mogelijk te werk te gaan.

Er werd een nauwe samenwerking met de openbare, gewestelijke, communautaire en gemeentelijke actoren tot stand gebracht aan de hand van de organisatie van 25 workshops. Vervolgens werd het maatschappelijk middenveld uitgenodigd voor drie workshops, waarvoor een honderdtal uitnodigingen werden verstuurd. Er werden verschillende systemen uitgedacht om het grote publiek te raadplegen: activiteiten in middelbare scholen en een bijeenkomst die voor iedereen toegankelijk was op drie locaties in Brussel ... Tot slot boden drie uitwisselingsmomenten met wetenschappelijke experts de gelegenheid om specifieke kwesties nader te bekijken.

Details over de organisatie van dit collectieve intelligentieproces en de resultaten van de raadplegingen zijn samengevat in het gedeelte "Samenvatting van de raadplegingen" van dit document.

PRESENTATIE

1. CONTEXT VAN HET PROJECT

1.1. OORSPRONG

Het Gewestelijk Bestemmingsplan (GBP) wordt geregeld door het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO) en zet de strategieën van het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling (GPDO) om. De wijziging van het GBP is een project van de Regering dat valt onder de Algemene Beleidsverklaring en een regeringsbesluit.

1.1.1. BWRO

De nadere regels voor de wijziging van het GBP zijn vastgelegd in de artikelen 25 en volgende van het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening. Artikel 25, § 2, bepaalt met name het volgende:

§ 2. Op aanvraag van de Regering en binnen de door haar bepaalde termijn brengt elk gewestelijk bestuur en elke instelling van openbaar nut de elementen naar voren die tot zijn bevoegdheid behoren [...].

De Regering voegt de lijst van deze besturen en instellingen bij het ontwerpplan. De Regering brengt de Gewestelijke Commissie¹ regelmatig op de hoogte van de evolutie van de voorafgaande studies, en deelt haar de resultaten ervan mee. De Gewestelijke Commissie kan op elk ogenblik opmerkingen maken of suggesties voordragen die zij nuttig acht.

Gezien het belang van het GBP voor tal van actoren van het Gewest, het belang van de geplande herziening en van de grote hedendaagse uitdagingen die aan het GBP kunnen worden gekoppeld, werd beslist om dit project op een breed consultatieve manier uit te voeren, niet alleen vóór de start van de werkzaamheden (zie **2.3.3. Planning** hierna, "voorbereidende fase"), maar ook tijdens het hele proces (cf. **2.3.3. Planning** hierna, "collectieve intelligentie").

Deze collaboratieve aanpak gaat verder dan wat strikt wettelijk is voorgeschreven: het doel is een brede bijdrage te stimuleren en rekening te houden met de verwachtingen van de verschillende geledingen van de Brusselse samenleving (zie hieronder).

1.1.2. Algemene Beleidsverklaring

Op 18 juli 2019 zegt de Gemeenschappelijke Algemene Beleidsverklaring van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie voor de legislatuur 2019-2024 (ABV) hierover:

Overeenkomstig de ambities van het GPDO zal de Regering het Gewestelijk Bestemmingsplan (GBP) aanpassen om het evenwicht tussen de functies in gemengde gebieden te verduidelijken, de doelstellingen van het Gewestelijk Mobiliteitsplan (GMP) te integreren, de groengebieden met hoogbiologische waarde die specifiek bijdragen tot het groene netwerk te beschermen en een kader te scheppen voor stadslandbouw. Daarnaast gaat zij onderzoeken of het juridisch haalbaar is om de te verdichten of te ontlichten zones in te voegen in het plan (p. 85).

¹ NVDR: Gewestelijke Ontwikkelingscommissie

1.1.3. GPDO en BBHR

Op 21 december 2021 keurde de Brusselse Hoofdstedelijke Regering (BHR) het besluit (BBHR) tot inleiding van de procedure tot wijziging van het GBP goed. De overwegingen die in aanmerking zijn genomen voor elk van de punten van de Algemene Beleidsverklaring, worden erin uitgewerkt, in het bijzonder de nauwe verbanden tussen deze vier hoofdrichtlijnen en het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling (GPDO).

1.2. HET GBP, EEN OVERKOEPELEND INSTRUMENT

Het GBP is een regelgevend instrument dat is ontworpen om de verschillende sectorale beleidslijnen (mobiliteit, leefmilieu, economie...) die de structuur van het grondgebied vormgeven, ruimtelijk te integreren.

1.2.1. Beschrijving van het instrument

Het Gewestelijk Bestemmingsplan (GBP) is een essentieel instrument voor ruimtelijke ordening. Het bepaalt de bestemming van elk perceel in het Brussels Gewest.

Het specificeert daartoe welke soorten functies (park, huisvesting, kantoren, handelszaken, enz.) op welke locatie zijn toegestaan. Elke stedenbouwkundige vergunning moet eraan beantwoorden. De definities uit zijn verklarende woordenlijst worden ook gebruikt als referentie in andere sectorale plannen, plannen op lager niveau, reglementen of verordeningen en besluiten (bv. Richtplan van Aanleg, Gemeentelijk Ontwikkelingsplan, Bijzonder Bestemmingsplan, enz.).

Het GBP is aan derden tegenstelbaar, wat betekent dat het een verplicht karakter heeft, zowel voor overheidsdiensten als voor particulieren. Het staat bovenaan de hiërarchie van regelgevende plannen die de ontwikkeling van het grondgebied bepalen.

Het sluit aan bij de oriëntaties van het gewestelijk strategisch plan, het GewOP/GPDO, dat het in ruimtelijke zin vertaalt en structureert.

Op lokaal vlak kan het worden gespecificeerd door de Bijzondere Bestemmingsplannen (BBP's), gespecificeerd of gewijzigd door de Richtplannen van Aanleg (RPA's).

Het bestaat uit de volgende elementen:

1.2.1.1. Doelstellingen

In de huidige versie, goedgekeurd in 2001, beschrijven negen doelstellingen de ambities van het Gewest, zowel voor het plan zelf als voor de ontwikkeling van het grondgebied.

Hun strategisch belang en de middelen die het plan gebruikt om ze te bereiken, worden beschreven.

1. Geleidelijke functiegemengdheid
2. De huisvesting beschermen

3. De handel opwaarderen en de handelskernen beschermen
4. Stadskankers aanpakken
5. Het erfgoed opwaarderen
6. Definiëring van groene ruimten en bescherming van de binnenterreinen van huizenblokken
7. Stedelijke bedrijven ontwikkelen
8. Beheerste administratieve ontwikkeling
9. Een soepelere toepassing van het plan

1.2.1.2. Schriftelijke voorschriften

De schriftelijke bundel van het plan bevat:

- een verklarende woordenlijst van de voornaamste gebruikte termen, waarin de gebruikte kernconcepten worden vastgelegd in de voorschriften en, voor sommige, in de kaarten;
- schriftelijke voorschriften, die de kern van het instrument vormen en de grote principes ervan vastleggen, met name de tegenhangers toelating/verbod, de stedelijke functies, de voorwaarden en de ruimtelijke indeling in gebieden;
- het programma voor de gebieden van gewestelijk belang (GGB). Dat gaat verder dan de schriftelijke voorschriften door ook meer strategische ambities vast te stellen, maar enkel voor die delen van het grondgebied).

1.2.1.3. Kaarten

Het GBP bevat ook een reeks kaarten. De belangrijkste is:

- De kaart met bodembestemmingen: ze bepaalt de ruimtelijke grondinname van de gebieden en de overdruk per huizenblok of as en geeft een antwoord op de vraag: "Waar zijn de voorschriften van toepassing?".

De andere kaarten zijn:

- De kaart van de bestaande feitelijke toestand: deze kaart heeft indicatieve waarde en toont de verdeling van de bestaande activiteiten. Ze geeft de graad van gemengdheid aan voor het hele grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ze is gebaseerd op uitgebreide campagnes voor gegevensverzameling op het terrein, uitgevoerd in 1997.
- De kaart met de bestaande rechtstoestand: deze kaart heeft indicatieve waarde en bundelt alle rechtsbepalingen op het gebied van stedenbouwkunde, bescherming van het erfgoed, stadsvernieuwing en milieubescherming. De update ervan is beschikbaar op BruGis.
- De kaart met de toelaatbare kantoorsaldi (KaTKS): deze kaart heeft verordenende waarde en verdeelt het grondgebied van het Gewest in 132 mazen waarin de saldi in m² van de toelaatbare kantooroppervlakten voor de gemengde gebieden en de woongebieden worden aangeduid. De opvolging van de veranderingen wordt verzekerd en gepubliceerd via de website CaSBA.
- De wegenkaart: deze kaart heeft verordenende waarde en geeft het primaire wegennet weer (snelwegen, grootstedelijke wegen en hoofdwegen).
- De kaart van het openbaar vervoer: deze kaart heeft verordenende waarde en geeft de structuur weer van het basisnetwerk van het openbaar vervoer, dus de spoorlijnen en de lijnen op afzonderlijke banen, met andere woorden het net van de metro en de ondergrondse tram.

1.2.2. Evolutie

Het GBP is de opvolger van het nationale Sectorplan (1979) en het resultaat van de regionalisatie in 1989. De goedkeuring ervan door de Regering op 3 mei 2001 is een belangrijke fase in de geschiedenis van de stedenbouw in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, dat nu over een eigen instrument beschikt om een van de eerste grote geregionaliseerde bevoegdheden te reguleren.

De ontwikkeling van het plan zelf is een mijlpaal: tijdens de jaren van voorbereiding werd een brede denkoefening in gang gezet, waarbij tal van deskundigen rond het project werden samengebracht, waardoor competenties en samenwerkingsverbanden tot stand kwamen en er veel ruimte was voor reflectie en actie.

Sinds zijn inwerkingtreding in 2001 onderging het GBP verschillende errata en wijzigingen van verschillende omvang. De correctie en de vier luiken errata waren alleen bedoeld om het GBP in overeenstemming te brengen met de werkelijkheid.

De vier wijzigingen hadden voornamelijk tot doel het GBP aan te passen aan specifieke behoeften. Zijnde:

- Wijziging 1 – 2010: GBP "Diabolo": technische aanpassing om een wijziging van het spoorwegnet mogelijk te maken;
- Wijziging 2 – 2013: "Demografisch" GBP: belangrijke wijziging om in het bijzonder de ontwikkeling van de huisvestingsfunctie te vergemakkelijken om de bevolkingsgroei op te vangen;
- Wijziging 3 – 2017: GBP "Heizel": opnieuw invoeren van het Gebied van Gewestelijk Belang (GGB) "Heizel" na de vernietiging ervan door de Raad van State. Deze wijziging werd een tweede keer ongedaan gemaakt, maar is opnieuw gelanceerd.
- Wijziging 4 – 2018: GBP "Noord-Zuidverbinding": technische aanpassing om een wijziging van het openbaarvervoersnet mogelijk te maken, met het oog op het metro 3-project;
- Wijziging 5 – 2021: GBP "Hippodroom van Ukkel-Bosvoorde".

Deze verschillende wijzigingen tonen aan dat het GBP weliswaar een verordenend instrument is, maar dat het ook gelijke tred houdt met de veranderingen in de samenleving en dus tot op zekere hoogte aanpasbaar is. Hoewel verschillend in omvang past de huidige wijziging van het GBP binnen deze zoektocht naar evenwicht tussen stabiliteit en flexibiliteit.

De ambitie is om de bijwerking van het plan te baseren op een geïntegreerde diagnose, gebaseerd op een panoramische visie op de verschillende geledingen van de hedendaagse Brusselse samenleving. Het komt erop aan de oriëntaties van het project te baseren op dit gedeelde en uitgebreide begrip van de vaststellingen en de uitdagingen op lange termijn. Zo kan dit plan inspelen op nieuwe ecologische, sociale en economische kwesties. De wijziging van het GBP zal gebaseerd zijn op deze inzichten, thematische plannen en nieuwe Europese vereisten, bijvoorbeeld het onderzoek "PLEDGE for biodiversity" dat gericht is op het identificeren van gebieden waar meer leven kan worden behouden.

Al evoluerend moet het GBP wel de stabiliteit die er eigen aan is - een grote meerwaarde voor ons Gewest - behouden. Het gaat niet om een ontmanteling van het GBP, maar integendeel om een verdere evolutie ervan ter versterking van zijn doeltreffendheid en relevantie.

1.3. GOVERNANCE EN BAKENS

1.3.1. Share The City

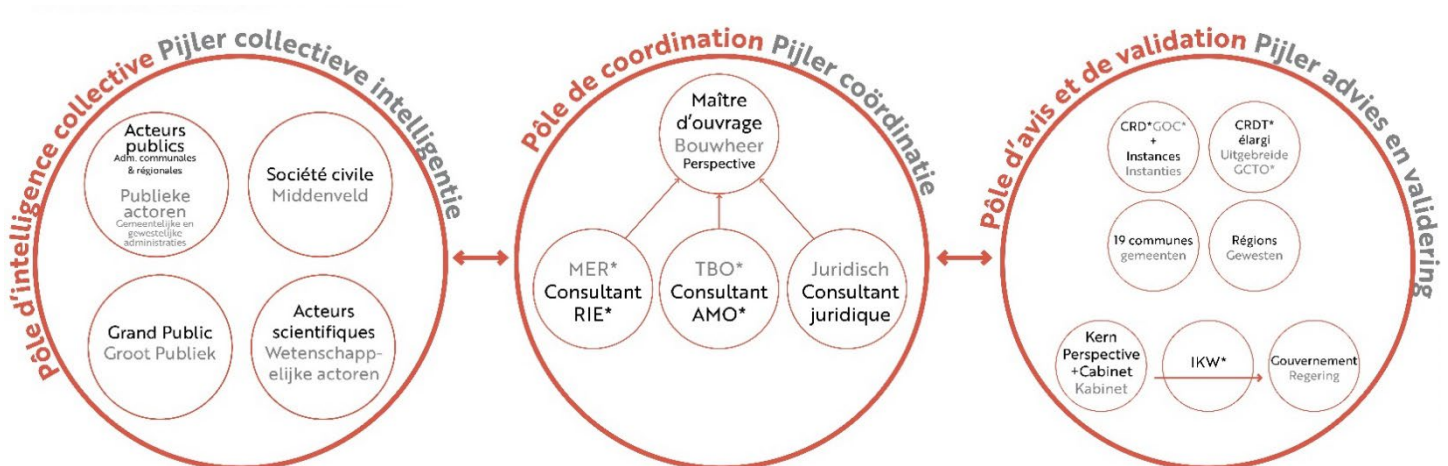
Perspective en zijn partners zijn reeds sinds 2020 (zie onderstaande tijdslijn) aan het werken aan de herziening van het GBP, en het volledige proces zal meerdere jaren in beslag nemen. Tijdens deze periode van voorbereiding en ontwerp van het vernieuwde plan blijft het huidige GBP van kracht.

Om het proces van de wijziging van het GBP duidelijk als dusdanig te definiëren (als een op zichzelf staand project) en elke verwarring met het huidige plan te vermijden, werd beslist om er een naam aan te geven: Share The City.

Deze naam draagt de waarden van het project uit, waaronder het delen (ruimten, functies, activiteiten), inclusiviteit en een streven naar een open samenleving, en tegelijkertijd de belangrijkste uitdaging: het beheer van de balans tussen de verschillende bodembestemmingen en, bij uitbreiding, de verschillende geledingen van de samenleving.

1.3.2. Governance

De governance van het project is georganiseerd in drie pijlers:

1.3.2.1. Pijler coördinatie

De coördinatiepijler omvat Perspective als projectleider en als verantwoordelijke voor de voortgang en de succesvolle afronding van het project.

Er zijn drie consultants aangesteld om Perspective te begeleiden bij dit traject:

- Een consortium voor ondersteuning aan het opdrachtgeverschap, ter ondersteuning bij de dagelijkse coördinatie, specifiek aan het project gewijd onderzoek en participatie/communicatie: BUUR Part of Sweco, ERU Urbanisme, IGEAT-ULB, IDEA Consult, Createlli
- Een consultant voor het opstellen van het milieueffectenrapport (MER): STRATEC
- Een consultant voor ondersteuning bij juridische kwesties: WERY LEGAL

1.3.2.2. Pijler collectieve intelligentie

De pijler collectieve intelligentie omvat alle stakeholders die betrokken zijn bij de uitwerking van het project. De nadere regels voor deze betrokkenheid worden bepaald volgens de behoeften van elke fase en op basis van de input die van de verschillende stakeholders wordt verwacht.

In overeenstemming met de ambitie van een project met uitgebreid overleg is het aantal stakeholders aanzienlijk² en zijn hun profielen zeer divers.

De algemene logica tijdens de eerste fase bestond erin vier doelgroepen te onderscheiden die, samen, representatief zijn voor de Brusselse samenleving:

- De instellingen, of de openbare actoren: Het gaat om de gewestelijke besturen en instellingen van openbaar nut (ION's) die rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken zijn bij het project, de gemeentelijke besturen en de gemeenschappen (de Franse gemeenschap, Federatie Wallonië-Brussel geheten, en de Vlaamse gemeenschap);
- Het maatschappelijk middenveld: de sector van de verenigingen die actief zijn op het gewestelijk grondgebied (in zijn geheel) en waarvan het doel verband houdt met het project;
- Het grote publiek: de burgers van het Brussels Gewest en, meer algemeen, de gebruikers van het Gewest;
- De wetenschappelijke gemeenschap: onderzoekers uit de academische wereld, openbare instellingen of de privésector, van wie de werkzaamheden een bijzonder licht kunnen werpen op het project en de context ervan.

Tot nu zijn deze vier groepen uitgenodigd om in afzonderlijke workshops bij te dragen aan de diagnose. Voor de volgende werkfasen is het de bedoeling om meer gemengde groepen op te zetten, met andere woorden personen uit verschillende doelgroepen samen te brengen, afhankelijk van de onderwerpen en de expertise in kwestie.

1.3.2.3. Pijler validering

De pijler validering bestaat uit de Gewestelijke Ontwikkelingscommissie (GOC), het uitgebreid Gewestelijk Comité voor Territoriale Ontwikkeling (GCTO³), de officiële adviesorganen aangesteld door de Regering (Economische en Sociale Raad, Gewestelijke Mobiliteitscommissie, enz.), de 19 gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de twee andere gewesten.

De verschillende componenten van die pijler zullen regelmatig ter informatie worden geraadpleegd in de loop van de procedure en verordenend tijdens de fasen 3 en 4 van de wijzigingsprocedure (cf. 1.3.3. Planning).

² Zie meer informatie in de bijlage over de presentatie van de raadplegingen

³ Het GCTO bestaat uit Perspective, urban.brussels, Leefmilieu Brussel, Brussel Mobiliteit, de MIVB, Brussel Huisvesting en Net Brussel. Voor het GBP-dossier is het uitgebreid met de volgende instanties: hub.brussels, citydev.brussels, MSI, Brussel Economie en Werkgelegenheid, Brussel Fiscaliteit, Brussel Preventie en Veiligheid, Brussel Synergie, de BGHM, de Haven van Brussel, de Administratie van de GGC, parking.brussels.

1.3.3. Planning

Het project is verdeeld in vijf opeenvolgende hoofdfasen, van de voorbereidende fase tot de uiteindelijke goedkeuring van het plan na een openbaar onderzoek.

De algemene planning hieronder is indicatief.

1.3.3.1. Vorbereidende fase en diagnose

De eerste twee fasen, de verkennende voorbereidende fase en de diagnostische fase, zijn afgerond. De resultaten hiervan zijn samengevat in de sectie "Samenvatting van de raadplegingen" van deze deliverable.

1.3.3.2. Strategische richtlijnen van het nieuwe GBP

Het is de bedoeling de belangrijkste gebieden van verandering te definiëren die de wijziging van het GBP zullen structureren. Perspective zal een presentatie geven van de strategische richtlijnen voor het nieuwe GBP, die intern en met de stakeholders van de collectieve intelligentie zijn uitgewerkt.

Er is een tussentijdse deliverable gepland midden 2024, met een strategische toekomstgerichte reikwijdte. Deze deliverable blijft gericht op de belangrijkste prioriteiten, hun ondersteunende punten in de voorschriften, de verklarende woordenlijst en de kaarten, indien van toepassing.

Een tweede versie van deze deliverable is gepland voor eind 2024 en zal verfijnde voorstellen bevatten, met name naar aanleiding van:

- de eerste verwerkingen van geografische gegevens inzake de bestaande feitelijke toestand (SitEx);
- specifieke aanvullende analyse-elementen.

1.3.3.3. Voorontwerp van GBP

De lessen die worden getrokken uit de fase van de strategische richtlijnen worden gebruikt als basis voor het opstellen van een evenwichtig voorontwerp dat alle nodige elementen bevat (verklarende woordenlijst, voorschriften, kaarten, enz.).

Dit voorontwerp wordt besproken met de stakeholders en de punten ter afweging worden duidelijk geïdentificeerd voordat het wordt voorgelegd aan de Regering, die deze fase afsluit.

1.3.3.4. Ontwerp van GBP

Het voorontwerp wordt gewijzigd op basis van de gemaakte afwegingen.

Er wordt een informatie-, presentatie- en voorlichtingscampagne gestart, waarna het plan wordt voorgelegd aan een openbaar onderzoek.

Afhankelijk van de beslissing van de overheid worden de klachten behandeld door het plan aan te passen, waarvoor al dan niet een nieuw openbaar onderzoek of een passende motivering nodig is.

1.3.3.5. GBP

De Regering keurt het aangepaste plan goed. Er wordt ondersteuning geboden om ervoor te zorgen dat de autoriteiten die de toelatingen/vergunningen afgeven en andere openbare partners zich het plan toe-eigenen. De opvolging van de milieueffecten en de periodieke beoordeling van het plan worden georganiseerd.

2. TRENDS

Hoewel het niet mogelijk is om de inhoud van alle workshops en denkoefeningen in een paar woorden samen te vatten, kunnen de belangrijkste op consensus berustende krachtlijnen en een aantal meer marginale, maar belangrijke uitspraken worden toegelicht aan de hand van een selectie van uitgekozen elementen. Er wordt een volledige samenvatting van het resultaat van de workshops voorgesteld in de bijlage, onder "Raadplegingen". Dat gedeelte weerspiegelt veel van de, soms belangrijke, nuances die kunnen bestaan tussen de verschillende standpunten en die zullen worden geïntegreerd in de rest van het proces.

Er voltrokken zich belangrijke evoluties sinds 2001: sommige prioriteiten staan nu nog centraal, terwijl andere vervagen of zelfs achterhaald zijn. Deze krachtlijnen liepen als een rode draad door alle debatten in 2022-2023:

- > De aanpassing aan de klimaatverstoringen is een van de belangrijkste kwesties waarmee rekening moet worden gehouden. Zo kunnen we op lange termijn een stedelijk weefsel ontwikkelen dat veerkrachtig is en dat waar nodig weerstand kan bieden.
- > zodat op lange termijn een stedelijk weefsel kan worden ontwikkeld dat veerkrachtig is en dat waar nodig weerstand kan bieden. Evenzo moet het Gewest bijdragen tot de beperking van de klimaatverandering. Aandacht voor de fysieke omgevingsfactoren (water, bodem, temperatuur, enz.) wordt steeds belangrijker.
- > De socio-economische ongelijkheden gaan over het algemeen gepaard met een ongelijkheid en kwetsbaarheid op ecologisch vlak. Wat wijst op een bevolkingscategorie die potentieel zeer gevoelig is voor zowel de economische als de ecologische veranderingen.
- > De dwingende noodzaak om onbebouwde, zelfs onverharde ruimten te behouden, om het functionele evenwicht van het stedelijk weefsel te waarborgen; deze kwestie is zowel kwantitatief (oppervlakte) als kwalitatief (netwerkvorming); tegelijkertijd worden de kwestie van het al dan niet gebruiken, evenals die van de mogelijke en wenselijke functies van de open ruimten, steeds vaker aan de orde gesteld.

- > Anders dan ten tijde van de eerste uitwerking van het GBP wordt de huisvestingsfunctie niet langer als kritiek beschouwd. De demografische groei en de effecten daarvan op de vastgoedmarkt, in combinatie met de bescherming van huisvesting die momenteel is vastgelegd in het GBP, maken er nu een bloeiende functie van. Toch blijft de toegang tot betaalbare huisvesting een groot probleem voor een aanzienlijk deel van de bevolking, en het aandeel van de sociale huisvesting en gelijkgestelde woningen blijft onvoldoende om de uitdaging het hoofd te bieden.
- > De plaats van de economie binnen het stedelijk weefsel is een punt van zorg. Er is een brede consensus over de noodzaak om de industriële en productieactiviteiten te behouden op het gewestelijk grondgebied en de ontwikkeling van lokale ambachtelijke en zelfs agrarische activiteiten te vergemakkelijken. (Zeker na de recente covid-crisis en de oorlog in Oekraïne.) De plaats van de detailhandel in het stedelijk weefsel schommelt tussen een logistieke toeleveringsfunctie en een voorziening die dicht aanleunt bij een voorziening van algemeen belang.
- > Spanning met betrekking tot de beschikbare ruimte schemert door in de uitwisselingen tijdens de ateliers. Voor elke stedelijke functie (onbebouwd en bebouwd) is er steun en zijn er legitieme argumenten. Als de ruimtelijke ordening puur een som was, zou de toekomst van het Gewest in dit stadium weerspiegeld worden in een verticale verdichting van de bouwwerken.
- > De strijd tegen de stadskankers is niet langer een prioriteit, omdat de vastgoedmarkt volstaat om de gebouwvoorraad te reguleren. Er zijn echter nog veel beschikbare ruimten op het grondgebied die intensiever gebruikt zou kunnen worden.

De werkgroepen met de wetenschappelijke actoren brachten een aantal minder voor de hand liggende benaderingen naar voren, die zich onderscheiden, maar die wel de aanzet kunnen vormen tot ingrijpende veranderingen:

- > Gezondheid is, net als zorg, een belangrijk aandachtspunt in de ruimtelijke ordening: naarmate de verstedelijking toeneemt, worden de kwaliteit van het milieu, de kwaliteitsvolle bewoonbaarheid en de nabijheid van de noodzakelijke en geschikte sociale en gezondheidsinfrastructuren voor alle bevolkingsgroepen steeds belangrijker.
- > De stad kan ook worden gezien als een ecosysteem dat mensen en niet-mensen omvat. Daardoor kan de natuur niet alleen worden beschouwd als een middel (voor de ecosystemendiensten die ze levert), maar ook als een doel.
- > Het GBP als instrument erft functionalistische denkwijzen die op nuttige wijze ter discussie zouden kunnen worden gesteld, bijvoorbeeld door meer belang te hechten aan democratische programmatieprocessen en door de perimeter voor de automatische toepassing van schriftelijke voorschriften te beperken (bijvoorbeeld participatieve vaststelling van de lokale behoeften op het gebied van voorzieningen en economische activiteiten).
- > De sociale, economische of ecologische onzekerheden die doordringen in onze samenleving, maken de langetermijnplanning er niet makkelijker op en vereisen dat we nadenken over manieren waarop het plan kan worden aangepast of wendbaarder kan worden gemaakt.

3. CONDITIONS DE RÉUSSITE

Aangezien het GBP de ambitie heeft een ruimtelijke structuur te bieden aan het sectorale beleid, is het afhankelijk van de bestendigheid van dat beleid en van de wisselwerking met het beleid van de andere overheidsniveaus. Tijdens de uitwisselingen identificeerden de deelnemers aan het proces van collectieve intelligentie tal van aantal voorwaarden voor het verwezenlijken van de ambities.

De meest algemene punten worden hieronder uiteengezet (details zijn te vinden in de bijlage). Ze verwijzen naar elementen buiten het ontwerp zelf, en dat is precies de bedoeling. Ze beantwoorden de vraag: "Wat is er, behalve het plan zelf, nodig om Share The City tot een succes te maken?"

- > Sterke complementariteit met de andere tools van het grondgebied, met name het GPDO, het BWRO, de GSV, het GMP, het Waterbeheerplan, het Natuurplan, Good Food, Renolution.
- > Versterking van de menselijke en financiële middelen. Dit moet de publieke overheden in staat stellen de creatie van waardevermeerderingen en -verminderingen te omkaderen, stimuleringsmaatregelen op touw te zetten of andere mechanismen in te stellen die de inwerkingtreding van het plan begeleiden.
- > Een daadkrachtig gewestelijk grondbeheerbeleid om kritieke functies in stand te houden- inclusief de aankoop van zakelijke rechten (terreinen en gebouwen), onteigeningen in het algemeen belang, voorkoop, verplichte sloop etc.
- > Systemen om verandering te begeleiden waarbij zowel publieke als private actoren betrokken zijn (bv. compensaties, stedenbouwkundige lasten)
- > Anticipatie op toekomstige behoeften, of zelfs een toekomstverkenning, gebaseerd op te verwachten ontwikkelingen (bv. opwarming van de aarde en klimaatrisico's, demografie, migratie, technologische ontwikkelingen - e-commerce, enz.)
- > Ondersteunende, stimulerende en begeleidende mechanismen voor de ontwikkeling van de kritieke functies (bv.: toename van de productie van sociale huisvesting, creatie van prioritaire openbare voorzieningen, creatie van groene ruimten, bestendiging en ontwikkeling van stadslandbouwprojecten en omschakeling van praktijken, ondersteuning en omschakeling van de productieactiviteiten, enz.).
- > Voor huisvesting in het bijzonder, de ontwikkeling en diversificatie van mechanismen voor toegang tot huisvesting (alternatieve huisvesting, gemeenschapshuisvesting, Community Land Trusts, sociale verhuurkantoren, enz.).

De sectie "Samenvatting van raadplegingen" van deze deliverable geeft details van deze voorwaarden voor succes en richt zich ook op meer specifieke punten, gekoppeld aan bepaalde functies of gerichte thema's.

SAMENVATTING VAN RAADPLEGINGEN

1. COLLECTIEVE INTELLIGENTIE

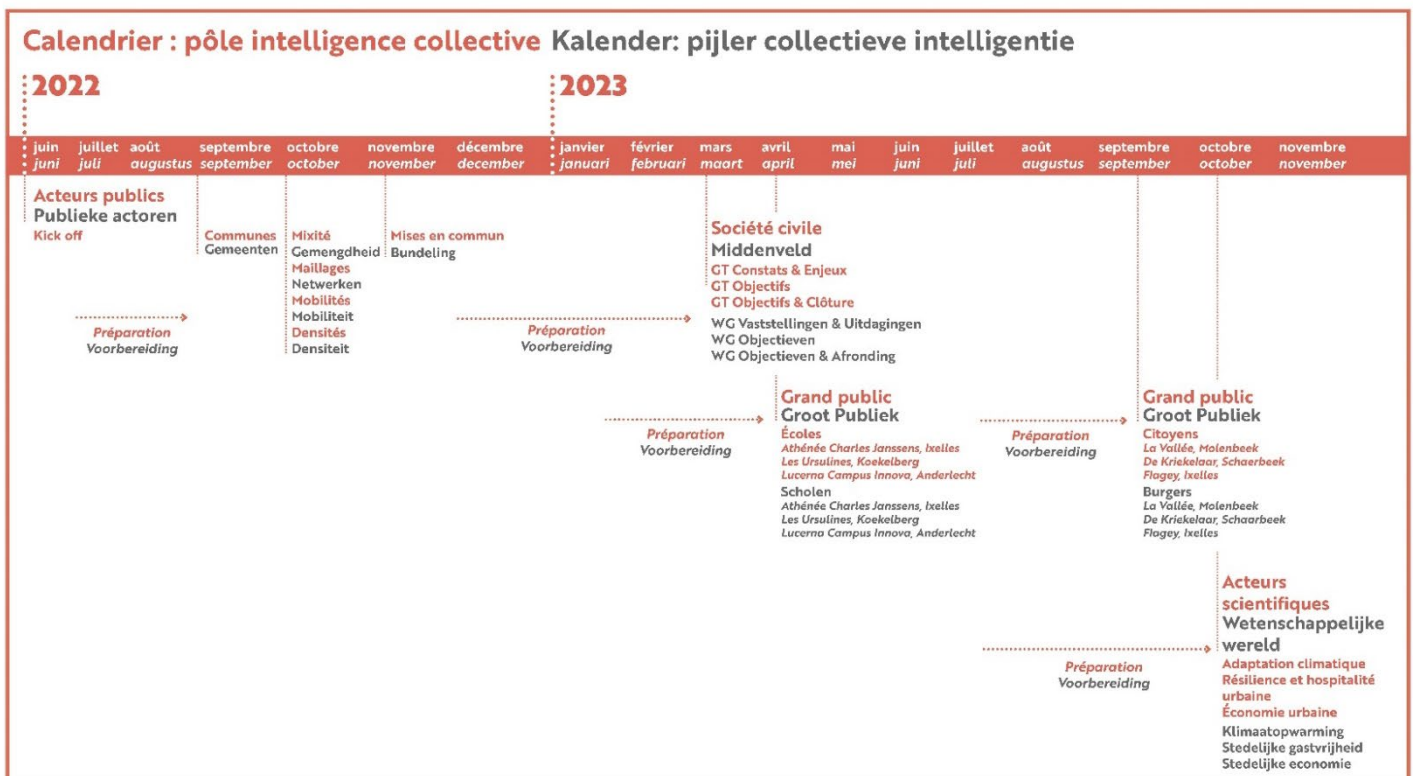
Tijdens de hele implementatie van Share The City is er een duidelijke wens: er een co-constructieproject van maken; een project dat de kennis en competenties van de verschillende stakeholders op het vlak van de uitdagingen van de Brusselse samenleving integreert en dat op een iteratieve manier wordt ontwikkeld.

Het proces speelt een duidelijk gedefinieerde rol, namelijk de inhoud zelf aan het licht brengen, in tegenstelling tot een puur technische methodologie die zich richt op een klein aantal expertises. Het belang van deze collectieve aanpak is dat de onderwerpen die op tafel liggen, de Brusselse samenleving in al haar complexiteit weerspiegelen en zowel haar raakpunten als spanningen laten zien.

Om tegemoet te komen aan het verzoek van de Regering werd het hele proces georganiseerd volgens de vier thema's die in de ABV aan bod komen:

- Functiegemengdheid
- Dichtheden
- Netwerken
- Mobiliteit

Deze thema's bepaalden de structuur van de werkzaamheden, en van de hierin gepresenteerde samenvatting.

Capaciteitsopbouw

De voorwaarde voor deze collaboratieve werkzaamheden is de capaciteitsopbouw van elke stakeholder. Het gaat om didactische werkzaamheden waarbij de context en het onderwerp worden gepresenteerd.

De stakeholders hebben immers een erg uiteenlopend kennisniveau van het GBP, afhankelijk van de plaats die het GBP inneemt in hun dagelijkse praktijk. Voor sommigen is die plaats heel precies en gelokaliseerd (ze kennen alle subtiliteiten van een groep voorschriften), terwijl anderen er een meer algemene kijk op hebben. Nog anderen zijn dan weer bekend met alle facetten van het GBP.

Het komt er niet alleen op aan om het bestaande GBP te begrijpen, maar ook gevolg te geven aan het verzoek van de Regering om het GBP aan te passen aan de veranderingen in de samenleving.

Er zijn twee tools geïmplementeerd:

- De kadernota's: voor elk van de vier thema's (functiegemengdheid, dichtheid, netwerken, mobiliteit) werd voorafgaand aan het collectieve werk een volledige nota opgesteld. In die nota wordt samengebracht wat het GBP over het onderwerp te zeggen heeft en wat er in de voorbereidende fase door de openbare actoren en het grote publiek is gezegd.
- De kick-offsessie: voor elk van de vier doelgroepen die samen de cluster van collectieve intelligentie vormen, werd een uitgebreide presentatie gegeven van de context van het project, de chronologie, de governance, enz. Die momenten werden ook benut om de deelnemers de kans te geven zich aan elkaar voor te stellen en een groepsdynamiek op gang te brengen.

Thematische werkzaamheden in groepen

Elke doelgroep (openbare actoren, maatschappelijk middenveld, het grote publiek, wetenschappers) werd gevraagd om in workshops te werken, volgens nadere regels die werden aangepast aan elke groep:

- openbare actoren: zij zijn vaak directe gebruikers van het GBP, hebben een hoge mate van beschikbaarheid en kunnen input leveren die onmiddellijk integreerbaar is (elementen van de evaluatie van de bestaande toestand, elementen van sectoraal beleid, enz.);
- maatschappelijk middenveld: sommige vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld zijn directe gebruikers van het GBP en hun beschikbaarheid is relatief beperkt;
- het grote publiek: heeft doorgaans weinig kennis van het GBP en beperkte interesse in het onderwerp. Zijn beschikbaarheid is beperkt;
- wetenschappers: beschikken over nuttige kennis, vaak op een bredere schaal dan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Hun beschikbaarheid is erg beperkt.

Tijdens deze eerste fase waarin een stand van zaken werd opgesteld, werkten de doelgroepen opeenvolgend.

Voor de volgende fasen van het werk is het de bedoeling om net zoveel momenten van gezamenlijke werkzaamheden te organiseren als nodig is.

Samenbrengen van bevindingen

In het algemeen en voor zover mogelijk werden de doelgroepen geïnformeerd over wat er tijdens de vorige fasen tot stand was gebracht. Dit is nog niet het geval geweest in de andere richting, maar er zijn nieuwe updatefasen gepland voor het voorjaar van 2024.

2. DE 4 SAMENVATTINGEN

Dit hoofdstuk bestaat uit vier hoofdstukken.

Elk hoofdstuk is het resultaat van de eerste werkfase zoals die met elk van de doelgroepen is uitgevoerd.

De eerste twee samenvattingen, voor respectievelijk de doelgroep "openbare actoren" en de doelgroep "maatschappelijk middenveld", werden aan de deelnemers voorgelegd voor hun mening en commentaar, waarna ze werden aangepast met verwerking van die opmerkingen.

De samenvatting van de werkzaamheden met de groep "het grote publiek" werd niet voorgelegd aan de deelnemers, omdat die zich vrijwillig hadden ingezet naast hun dagelijkse verplichtingen. Bijgevolg is die samenvatting bewust beschrijvend. Ze is zeker interessant en kan, gezien de inhoud ervan, worden beschouwd als een aanvulling op de twee samenvattingen van de eerste twee groepen.

De vierde en laatste samenvatting, die van de groep "wetenschappers", is niet herzien door de deelnemers wegens de hoofdzakelijk informatieve inhoud ervan. Ze is beschrijvend van aard en kan worden beschouwd als een opening in vergelijking met de andere drie groepen.

Voor alle vier de hoofdstukken is het doel van de samenvatting om de inhoud van de vele uitwisselingen zo getrouw mogelijk weer te geven op een manier die leesbaar en toegankelijk is voor zoveel mogelijk mensen.

Het doel van dit document is de resultaten voor te stellen van een groot aantal participatieve uitwisselingsmomenten om zo de stand van zaken op te maken van de uitdagingen voor de organisatie van het gewestelijk grondgebied, zoals die worden gepercipieerd door de verschillende geledingen van de Brusselse samenleving.

PUBLIEKE ACTOREN

1. PRESENTATIE

Van september 2022 tot januari 2023 werden 25 workshops gehouden met vertegenwoordigers van de openbare instellingen die actief zijn op het grondgebied van het Brussels Gewest (gemeenten, gewestelijke besturen en instellingen van openbaar nut, actoren uit de wereld van verenigingen, gemeenschappen, zie de lijst aan het eind van het document). De lijst van de deelnemende en uitgenodigde openbare actoren is opgenomen in de bijlage 'Overzicht van de geraadpleegde actoren'.

Het doel van deze workshops was om collectief een stand van zaken op te maken ter voorbereiding van de wijziging van het GBP zoals voorzien in de algemene beleidsverklaring 2019-2024 van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering.

Deze samenvatting is gebaseerd op de workshopverslagen en de opmerkingen van de deelnemers, aangevuld met externe bronnen (Observatoria, thematische studies, sectorale plannen, enz.)

De samenvatting heeft per definitie niet de bedoeling exhaustief te zijn; noch is het een wiskundige neerslag van wat er gezegd is. Uit alle behandelde onderwerpen werd een noodzakelijke selectie gemaakt op basis van een aantal criteria:

- Herhaaldelijk ter sprake gekomen: de onderwerpen die het vaakst werden besproken en in het bijzonder de bevindingen en uitdagingen waarover verschillende actoren het eens waren;
- Relevantie: sommige onderwerpen, hoewel ze erg relevant zijn in de context van een bepaalde thematische workshop, staan te ver af van het centrale thema van de wijziging van het GBP.

De meer specifieke of doelgerichte punten die tijdens de workshops naar voren zijn gekomen, maar die betrekking hebben op de latere werkfasen, zijn niet in dit document opgenomen. Ze worden bewaard (met name in de verslagen) en zullen worden gebruikt zodra dat nodig is. Bijvoorbeeld opmerkingen met betrekking tot specifieke voorschriften of welbepaalde gebieden van het grondgebied.

Als de neerslag van de workshops met de overheidsinstellingen is deze samenvatting bedoeld als basis voor de volgende fasen van de wijziging van het GBP, waaronder het overleg met het maatschappelijk middenveld (burgerverenigingen, beroepsverenigingen, enz.).

In dit stadium van het proces is het niet de bedoeling dat dit document wordt gevalideerd of beoordeeld door de actoren die betrokken waren bij de workshops.

2. BEVINDINGEN

De onderstaande bevindingen zijn een samenvatting van de belangrijkste punten die de deelnemers aan de workshop naar voren brachten in hun analyse van de huidige situatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Er worden twee soorten bronnen gebruikt:

- Feedback van de deelnemende instellingen, met bevindingen die geworteld zijn in hun dagelijkse praktijk. Ze geven concrete observaties, benadrukken huidige trends, detecteren nauwelijks merkbare signalen en kunnen hun beweringen staven met concrete voorbeelden. Dit is de praktische dimensie van de bevindingen.
- De studies, analyses en objectiveringen, die becijferde bevindingen opleveren die werden verkregen met behulp van robuuste methodologieën. Dit is met name het geval van de vele Observatoria die

het Gewest heeft opgezet en die over het algemeen door de actoren in hun hoedanigheid van overheidsinstantie in het leven worden geroepen. Dit is de objectieve dimensie van de bevindingen.

In dit hoofdstuk worden de bevindingen georganiseerd volgens de structuur van de workshops: vier hoofdthema's, onderverdeeld in subthema's:

1. Functiegemengdheid;
2. Netwerken;
3. Mobiliteit;
4. Dichtheden.

2.1. FUNCTIEGEMENGDHEID

2.1.1. Huisvesting – een sterk groeiende functie

© perspective.brussels - Gedeelde huisvesting

2.1.1.1. Bruxelles de plus en plus résidentielle

De laatste jaren schommelt de verhouding tussen de jaarlijkse ontwikkeling van woningen en de bevolkingsgroei sterk. Bevolkingsgroei prognoses fluctueren ook door factoren die moeilijk te voorspellen zijn.

Huisvesting domineert in ruime mate wat betreft de oppervlakten waarvoor een stedenbouwkundige vergunning is afgegeven, in elk geval sinds 2013. Voor de periode 2018-2019 is nog 731.000 m² extra vergund, voor alle functies samen, met inbegrip van de huisvestingsfunctie. Tegelijk werd echter een nettovolume van 804.926 m² extra oppervlakte voor enkel de huisvesting vergund. Dit verschil vloeit voort

uit het feit dat de overgrote meerderheid van bestemmingswijzigingen naar huisvesting gaat (met name vertrekkende van bestaande oppervlakten voor kantoren en productieactiviteiten)⁴.

Huisvesting groeit dus zowel in absolute als in relatieve termen ten opzichte van het geheel van de functies.

2.1.1.2. Le logement social et assimilé, plus que jamais un segment critique

10% van de bevolking staat op de wachtlijst voor een sociale woning⁵ en 50% van de bewoners voldoet aan de inkomensvereisten om in aanmerking te komen⁶.

De realisatie van sociale woningen en woningen voor sociale doeleinden (door de bouw of door het veranderen van de status van bestaande woningen) kan geen gelijke tred houden met de vraag, die zelf toeneemt. Bijgevolg is de gewestelijke doelstelling van 15% sociale woningen niet gehaald⁷.

2.1.1.3. Le logement, une fonction forte mais sensible

Huisvesting is op grote schaal ontwikkeld in typische woongebieden, maar ook in andere bestemmingsgebieden: gemengde gebieden, sterk gemengde gebieden, administratiegebieden, ondernemingsgebieden in een stedelijke omgeving, en in mindere mate gebieden voor voorzieningen, enz.

De toegang tot huisvesting blijft echter een probleem, aangezien de prijzen voor veel huishoudens nog steeds te hoog zijn.

Naast kwantiteit is er ook de kwestie van de woonkwaliteit. De gevoeligheid van de bevolking voor lawaai, het dicht op elkaar wonen en de luchtkwaliteit neemt toe.

⁴ Bron: Stedenbouwkundige vergunningen 2018 et 2019: cijfers, tendensen en lokalisatie, uitvoering van het GBP, Perspective, 2020, p.12 tot 27 en ongepubliceerde gegevens voor de waarden 2020-2021 (te verschijnen).

⁵ Noodhuisvestingsplan 2020-2024, Brusselse Hoofdstedelijke Regering, 7 januari 2021, p. 9.

⁶ Noodhuisvestingsplan 2020-2024, Brusselse Hoofdstedelijke Regering, 7 januari 2021, p. 10.

⁷ In 2021 zal het aandeel van publieke woningen met sociale doeleinden in het BHG 9,80% bedragen, zoals blijkt uit de Monitoring van de publieke woonprojecten nr. 6, Perspective, 2022, p. 33.

2.1.2. Economische activiteiten - functiegemengdheid op een kruispunt

© JC Guillaume - Winkelstraat (Wayez)

2.1.2.1. De stedelijke detailhandel krimpt

Het aantal handelszaken is de afgelopen 50 jaar gedaald. Sinds circa 2000 breidt de detailhandel sterk uit in de Tweede Kroon, in grotere formaten en in nieuwbouw, buiten de linten voor handelskernen.

Tegelijkertijd is er in historische winkelcentra ook veel leegstand en worden deze centra kleiner.

2.1.2.2. In het globale aanbod bevindt buurthandel zich in een kritieke positie

De verwachtingen ten aanzien van buurthandel zijn hoog. Aan de ene kant voorziet hij in een behoefte aan levenskwaliteit voor gebruikers. Aan de andere kant is die vorm van handel, als lokale bevoorradings- en distributie-infrastructuur, een van de sleutels tot een strategie voor stedelijke veerkracht.

Deze verwachtingen worden niet altijd ingelost. In dit verband worden er al jaren vragen gesteld bij de impact van verschillende modellen van grote winkelcentra op de commerciële dynamiek van handelswijken.

2.1.2.3. Productieactiviteiten nemen af, vaak ten gunste van huisvesting

Tussen 1997 en 2017 is de oppervlakte bestemd voor productieactiviteiten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met 18% gedaald.

Eenzijds leiden veranderingen van bezetters vaak ook tot bestemmingswijzigingen (vaak: vertrek van een productieactiviteit en reconversie van het gebouw naar huisvesting, in plaats van herbezetting door een andere productieactiviteit).

Anderzijds staan de betrokken bedrijven onder druk van naburige woningen (die soms nieuwer zijn dan zichzelf), wat hun ontwikkeling (uitbreiding van de infrastructuur) of werking (overlast door vrachtverkeer, enz.) kan bemoeilijken. De druk ligt ook op de beschikbare grond en productieactiviteiten lijden onder de stijgende grondkosten.

2.1.2.4. De functiegemengdheid van het stedelijk weefsel neemt af

Op zowel gewestelijk als lokaal niveau is het gevolg van deze achteruitgang een daling van de functiegemengdheid (zelfs wanneer gemengdheid het doel is, zoals in het geval van de OGSO).

Dit heeft gevolgen voor de economische structuur, vooral voor jonge bedrijven, voor wie de toegang tot ruimte problematisch is.

2.1.3. Voorzieningen - een functie met kapers op de kust

© perspective.brussels - Sporthal

2.1.3.1. Er zijn tekortkomingen in het voorzieningenaanbod, zowel op het vlak van het grondgebied als sectoraal

In het westen is er een gebrek aan kinderopvang en culturele voorzieningen, terwijl er in het noorden van het Gewest een algemeen gebrek aan voorzieningen is na een sterke bevolkingsgroei.

Sectorspecifieke tekortkomingen werden vastgesteld in de geestelijke gezondheidszorg (zorg voor psychiatrische stoornissen, wooncentra voor sterk zorgbehoevende volwassenen, huisvesting voor mensen met autisme, enz.).

2.1.3.2. De oppervlakte van sommige voorzieningen van collectief belang of van openbare diensten is toegenomen

Het is met name de oprichting van scholen, die een sterke institutionele ondersteuning krijgen, die deze groei stimuleert⁸.

De toename van de oppervlakte doet vaak vragen rijzen over de kwaliteit van de voorzieningen: dicht op elkaar wonen, spanningen in de buurt, gebrek aan open ruimten, groen, enz.

⁸ Tussen 2018 en 2019 nam de oppervlakte bestemd voor voorzieningen aanzienlijk toe (210.000 m²), waarvan een deel ten goede kwam aan schoolvoorzieningen, zoals aangegeven in het Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot inleiding van de procedure om het gewestelijk bestemmingsplan te wijzigen - 23 december 2021, p. 7.

2.1.4. Kantoren - kleine en grote formaten

© MindShake PR - Espaces de co-working à Bruxelles

2.1.4.1. Het kantorenpark krimpt

De kantooroppervlakte daalde sterk tussen 2013 en 2018 en is sindsdien licht gestegen⁹.

Kantoorgebouwen versterken hun positie in goed bediende perifere kernen, terwijl veel conversies tot stand komen in gebieden buiten het centrum.

2.1.4.2. De kantoorleegstand blijft dalen

Parallel met de daling van de kantooroppervlakte heeft de leegstand de afgelopen tien jaar zijn langzame daling voortgezet, met een lichte stijging; het gewestelijke gemiddelde bedroeg 7,5% in 2018, tegenover 7,7% in 2020¹⁰.

2.1.4.3. Het kantoor blijft een sterke lokale functie

In het Central Business District, in de Noordwijk en de Europese wijk is kantoorontwikkeling nog vaak een sterke functie.

⁹ Overzicht van het kantorenpark, Perspective, 2021, p. 16.

¹⁰ Overzicht van het kantorenpark, Perspective, 2021, p. 22

2.1.4.4. Monofunctionele administratiegebieden brengen geen stadsleven voort

Verkeerscongestie, geluidsoverlast, verharding, te veel parkeerruimte, geringe doorsteekmogelijkheden, gebrek aan sociale controle en het doestadefect buiten kantooruren, ... De huidige indeling van administratiegebieden levert veel problemen op, vooral in de grote eenheden die langeafstandsverkeer aantrekken van pendelaars die ver van het werk wonen.

Het is echter belangrijk om een drukke kantooractiviteit in de buurt van openbaarvervoersknooppunten te behouden om een verantwoorde mobiliteit te bevorderen.

2.1.4.5. Kleine formaten zijn compatibel met andere stedelijke functies

Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen grote gebouwen, die een bron van monofunctionaliteit zijn en gereguleerd moeten worden, en kleine gebouwen. Deze laatste kunnen een kans zijn om in sommige wijken een gebruiksmix (wonen, productieactiviteiten enz.) teweeg te brengen, terwijl ze toch verenigbaar blijven met andere functies.

2.1.4.6. De arbeidsmarkt evolueert

De toename van telewerk kwam bovenop het cohort aan kantoorgebonden activiteiten die verspreid zijn over het stedelijk weefsel, naast andere functies: vrije en paramedische beroepen (huisvesting), starterscentra en de digitale industrie (productieactiviteiten), voorzieningen (administratieve centra van de overheidsdiensten, ambassades, enz.)

2.1.5. Gedeeld gebruik - het bestaande is een hulpbron

© Angela D - Gedeelde ruimten in cohousingformule (CALICO)

2.1.5.1. Delen, een realiteit (en een concept) dat nog in opkomst is

Delen betekent nevengebruik van een bestaande infrastructuur ontwikkelen, naast het primaire gebruik ervan. Vaak komt dit neer op een afwisselend gebruik van de ruimte (de speelplaats van de school wordt een speeltuin, het parkeerterrein wordt een tentoonstellingsruimte). Maar het kan ook betekenen dat de schotten worden neergehaald, dat verschillende soorten gebruik worden gemengd (het restaurant van een rusthuis dat openstaat voor de buurt), of zelfs dat "modulaire" functies in een te groot gebouw worden ontwikkeld (kleine opslagplaatsen in een industrieel gebouw, een garage van een woning die als werkplaats wordt gebruikt, enz.).

Tijdelijke bezettingen vallen ook in deze categorie, net als het concept van de *gemeenschappelijke ruimten* (opgevat als een gedeelde bron, collectief beheerd en onderhouden door een gemeenschap van gebruikers die samen regels opstellen voor het voortbestaan ervan).

Het potentieel lijkt groot en er ontstaan mechanismen tussen de actoren op basis van overtuigende voorbeelden.

2.1.5.2. **Gedeeld gebruik is een van de sleutels voor de evolutie van Brussel**

Infrastructuur delen betekent ook de functiegemengdheid en intensiteit van het gebruik verhogen. Dit verhoogt de stedelijkheid en dichtheid en verbetert het mobiliteitsbeheer zonder dat er nieuwe gebouwen nodig zijn.

Het is dus een veerkrachtige manier om wat er al bestaat te activeren, die, om zich verder te kunnen ontwikkelen, om een aanpassing van de regelgeving vraagt.

2.2. NETWERKEN

2.2.1. **Natuur - biodiversiteit als een factor van stedelijke veerkracht**

© Izaakgauze - Espaces végétalisés

2.2.1.1. **We hebben natuurlijke ruimten nodig**

Natuur in de breedste zin van het woord (vegetatie, dieren, water, kwaliteitsbodem enz.) levert veel ecosysteemdiensten die essentieel zijn voor het leven in de stad: koelte-eilanden, mitigatie van luchtverontreinigende stoffen, koolstofvastlegging, infiltratie en opvang van regenwater, enz.

2.2.1.2. Terreinen met bewezen biologische waarde zijn vooral in de Tweede Kroon gelegen

Dit zijn ruimten die beschermd zijn (door het GBP en/of andere middelen), maar ook ruimten die soms in bouwrijp gebied liggen. Ze spelen een belangrijke rol in het ecologische netwerk en brengen biodiversiteit naar de stad. Zij zullen worden ingezet in het kader van internationale ambities ter zake, met name op Europees niveau (richtlijnen en verordeningen).

2.2.1.3. De randen van groene ruimten zijn bijzonder gevoelig

Deze randen spelen een belangrijke rol als bufferzone tussen de stad en natuurlijke ruimten, voor de ecologische continuïteit. Het behoud ervan is een kwestie waarmee rekening moet worden gehouden in de ruimtelijke ordening.

2.2.1.4. Groene ruimten en biotopen worden verzwakt als ze te versnipperd zijn

Bijna de helft van het Gewest is bedekt met groene of begroeide gebieden (ongeacht de ecologische waarde van de sites)¹¹.

Elk jaar daalt dit percentage, vooral in de Tweede Kroon (tussen 2016 en 2020 ging er 18 ha van de grote oppervlakken groene ruimte verloren¹²).

Activiteiten van de mens verstoren de habitats van wilde soorten, maar ook hun verbindingen (bovenop de verstoring door de verkeersassen). Habitatversnippering is een probleem in de centrale gebieden, maar ook in de groene kroon. Het gebrek aan verbindingen tussen bestaande sites beperkt hun potentieel als biodiversiteitsreservoirs. De vorm van het stedelijk weefsel heeft een impact op de connectiviteit.

2.2.1.5. Het verbeteren van de biologische kwaliteit van de groene ruimten is complex

Van 1996 tot 2018 kan voor belangrijke sites die al geruime tijd worden gemonitord (en dus vergelijkbare gegevens hebben) de volgende trend¹³ worden waargenomen: in slechts 0,2% van de onderzochte sites is de biologische kwaliteit verbeterd, terwijl in 5,6% van de sites de biologische waarde verslechterd is en in 94% van de sites deze kwaliteit behouden is gebleven.

2.2.1.6. Privétuinen en binnenterreinen van huizenblokken lijden ook kwaliteitsverlies

De vraag rijst of de privéruimtes en de binnenterreinen van huizenblokken verschrallen, dit is wat men verwacht maar is nog niet goed gedocumenteerd¹⁴.

¹¹ De staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Samenvatting, Leefmilieu Brussel, 2022, p. 10

¹² De staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Samenvatting, Leefmilieu Brussel, 2022, p. 10

¹³ Staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Samenvatting, Leefmilieu Brussel, 2022, p. 12

¹⁴ Focus nr. 42: De Brusselse privétuinen, BISA, 2021.

2.2.1.7. Regenwaterbeheer met behulp van collectieve infrastructuur botst op zijn grenzen

Overstromingsgevaar is vooral te wijten aan de bodemverharding, de verdichting en concentratie van het bebouwd weefsel (en de bezetting ervan) die leiden tot de verzadiging van het afwateringsnetwerk, dat historisch ontworpen werd voor een meer doorlaatbare stad dan het Brussel van vandaag. Zware infrastructuur, vooral stormwaterbekkens, is niet efficiënt genoeg. Het principe van perceelsgebonden beheer (door middel van temporisatie, infiltratie, evapotranspiratie) zou dit probleem helpen oplossen.

2.2.1.8. Het kanaal, als blauwe ruimte, is ondergewaardeerd

Het ecologische potentieel van het kanaal, net als het recreatieve en landschappelijke potentieel, is nog steeds aanzienlijk en het beantwoordt aan een aantal doelstellingen en strategieën op Europees niveau en op het niveau van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

2.2.2. Groene ruimten - een universele behoefte

© Beliris - Parc L28 – Brussel

2.2.2.1. Groene (open) ruimte, zowel privé als openbaar en in al haar vormen, is een essentiële functie van de stad

Toegankelijke openbare groene ruimten beslaan 19,7% van het grondgebied¹⁵.

¹⁵ Staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Samenvatting, Leefmilieu Brussel, 2022, p. 11

Wat beschreven wordt als "feitelijke groene ruimten" - d.w.z. grond die niet is opgenomen als groene ruimte in het GBP maar wel deze functie vervult - speelt een dubbele rol, ecologisch en sociaal.

2.2.2.2. Vegetatie en groene ruimten zijn ongelijk verdeeld over het grondgebied

De vegetatiegraad bedraagt 15% in het stadscentrum, 28% in de Eerste Kroon en 56% in de Tweede Kroon (het Zoniënwood niet meegerekend)¹⁶. Het is daarom grotendeels omgekeerd evenredig met de residentiële dichtheid en het omgevingsgeluid. In dichtbevolkte buurten is het ook moeilijker om nieuwe groene ruimten te creëren.

Bijna een kwart van de bevolking woont in gebieden met een gebrek aan groene ruimten¹⁷. Er is één belangrijke nuance: groene ruimten die gewoon zichtbaar zijn of die waar men als gebruiker doorheen kan (maar die niet toegankelijk zijn en daarom niet worden meegeteld bij de beoordeling van het tekort aan groene ruimten) spelen al een belangrijke rol in de levenskwaliteit. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de velden in Neerpede.

2.2.2.3. De bestaande groene ruimten gaan gebukt onder een hoge gebruiksdruk

De bezoekersaantallen van openbare parken zijn gestegen en blijven stijgen. Deze feitelijke toestand roept vragen op zoals die over de gebruikskonflikten.

Tegelijkertijd nemen hun ecosysteemkwaliteiten af, vooral door de verdichting en inklinking van de bodem.

2.2.2.4. Wegen en infrastructuurbermen kunnen belangrijke groene ruimten herbergen

Deze gebieden vertonen een aanzienlijk te beoordelen potentieel, om hun milieufunctie te versterken of nieuwe functies te ontwikkelen.

Aan de ene kant is hun potentieel nog steeds niet goed gekend, en aan de andere kant wordt het verminderd door hun gebrek aan statuut of hun blootstelling aan concurrerend gebruik.

2.2.2.5. Groene ruimten, open ruimten, openbare of privéruimtes

De sociaal-recreatieve functie wordt geleverd door openbare groene ruimten, maar ook door andere ruimten die min of meer ruimschoots toegankelijk zijn, waaronder privétuinen (volgens een telling in 2001 had iets meer dan 1 op de 3 woningen toegang tot een privétuin¹⁸) en bepaalde openbare verharde ruimten.

¹⁶ Staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Samenvatting, Leefmilieu Brussel, 2022, p. 10

¹⁷ Staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Samenvatting Leefmilieu Brussel, 2022, p.11, gebied met een tekort gedefinieerd als het gebied gelegen op meer dan 200 m van een open ruimte van minder dan één hectare en op meer dan 400 m van een open ruimte van meer dan één hectare.

¹⁸ Focus nr. 42: De Brusselse privétuinen, BISA, 2021, p. 2.

Buitensport- en recreatiegebieden onderscheiden zich van andere groengebieden door hun lage ecosysteembijdrage en vaak beperkte toegankelijkheid.

2.2.3. Stadslandbouw - naar een productief grondgebruik

© Leefmilieu Brussel - Groentetuinen in woongebied

2.2.3.1. De Brusselse voedselproductie trekt weer aan

In de afgelopen vijftien jaar, en vooral onder impuls van Good Food, zijn er allerlei projecten ontwikkeld rond voedselproductie.

Hoewel landbouw de basis van het voedselsysteem vormt, is de functie vaak multifunctioneel (milieufuncties, sociale functies, opleidings/educatie-, innovatie-, circulariteitsfunctie, enz.¹⁹) en vervult ze ook een aantal ecosysteemdiensten: de rol van landbouw in landschappen, bodembeheer, regenwaterbeheer, biodiversiteit, gezondheid en welzijn, enz.

Er is ook veel vraag naar gemeenschappelijke moestuinen^{20,21}.

¹⁹ De visie van L[ag]um, L[ag]um, <https://refreshbxl.com/lexique>

²⁰ In 2018 telde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 392 moestuinen, 30% meer dan in 2013, zie Good Food - De stadsmoestuinen, Leefmilieu Brussel, november 2018, p.1.

²¹ In 2021 stonden voor de 14 sites die Leefmilieu Brussel beheert 1.000 mensen op de wachtlijst, cf. Jaarverslag beheerscontrole 2021 - Leefmilieu Brussel, februari 2022, p. 18.

2.2.3.2. "Diverse landbouwvormen" in plaats van "de landbouw"

Deze term dekt een breed scala aan landbouwpraktijken en -projecten die worden uitgevoerd door een grote verscheidenheid aan initiatiefnemers, van groot tot zeer klein, in volle grond of zonder extra grondinname, van sterk gemechaniseerd tot zeer arbeidsintensief, met een variërende mate van winstgevendheid.

De activiteit die gericht is op de productie van voedingsmiddelen kan ook worden beschouwd als een commerciële of zelfs openbare dienst (concept van stadslandbouw als een dienst²²). De doelstellingen van deze projecten variëren van een sterk sociale tot een uitgesproken commerciële doeleinde, pedagogische functies of burgeractie, en sommige projecten zouden kunnen worden erkend als een dienst van algemeen belang.

2.2.3.3. Economisch gezien is stadslandbouw een kwetsbare functie

De sector is voortdurend in ontwikkeling, voortgestuwd door de nood aan innovatie. De sector heeft echter moeite om zijn plaats te vinden in zowel perifere kernen als voorstedelijke grondgebieden, waarbij de toegang tot volle grond een van de grootste problemen blijft.

Bovendien is de economische balans van deze projecten vaak nogal onzeker (wat niet uniek is voor het BHG). Stadslandbouw blijft afhankelijk van overheidssteun.

2.2.3.4. Ruimtelijk gezien is stadslandbouw een kritieke functie

De grondinname van de stadslandbouw, die onder druk staat en aan verandering onderhevig is, strookt niet met de gebieden zoals bepaald in de feitelijke en de rechtstoestand: het Gewest heeft 230 ha feitelijke landbouwgebieden (aangegeven bij het GLB), voor slechts 227 ha de jure (bestemd als landbouwgebieden)²³.

Bovendien wordt van de 227 ha de jure slechts 115 ha (51%) daadwerkelijk gebruikt voor landbouwdoeleinden. 50 ha landbouwgrond heeft een groene bestemming in het GBP (inclusief conventionele landbouw). Ongeveer 20 ha wordt geïnvesteerd door ZLA-landbouwers²⁴, ongeacht de bodembestemming²⁵.

Bovendien neemt stadslandbouw vele vormen aan en wordt het vaak beperkt door een van zijn kenmerken (beperkingen in verband met productieactiviteiten, rechtstreekse verkoop, zelfpluk, enz.).

De basis voor stadslandbouw (professioneel en privé) in de bodembestemming is daarom momenteel niet erg solide.

²² Stadslandbouw: een belangrijk instrument voor duurzame steden - Adviezen van de CESE, CESE 15, juni 2019, blz. 20

²³ Good Food 2 Strategie 2022-2030, Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2022, p. 39

²⁴ Term voor de "landbouwers zonder landbouwachtergrond".

²⁵ Good Food 2 Strategie 2022-2030, Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2022, p. 39

2.2.3.5. Bodemkwaliteit is een belangrijke factor in de ontwikkeling van agro-ecologie

De Good Food-strategie promoot agro-ecologie sterker en moedigt de ontwikkeling van vollegrondproductie aan; landbouw is per definitie het bebouwen van land en is daarom direct afhankelijk van de kwaliteit van dit land, en vooral van de afwezigheid van bodemverontreiniging.

2.2.3.6. Een dialoog met de naburige gewesten moet tot stand worden gebracht

De ruimtelijke ordening en de stedelijke ontwikkeling moeten worden ontworpen in de grootstedelijke ruimte. Afgezien van het thema van de open ruimten is het intergewestelijke overleg echter nog niet actief genoeg.

2.3. MOBILITEIT

2.3.1. Openbare ruimte - op zoek naar polyvalentie

© Ala Kot - Koningsstraat

2.3.1.1. De meeste openbare ruimte is nog steeds bestemd voor koning auto

Het grootste deel van de openbare ruimte is nog steeds bestemd voor wegvervoer (60% van de wegruimte wordt gebruikt door auto's - verkeer en parkeren, 37% door voetgangers en 2,3% door fietsverkeer²⁶), ondanks een lichte trend naar een nieuw evenwicht ten gunste van voetgangers, fietsers en openbaar vervoer (de oppervlakte van voetpaden, het aantal fietspaden en het aantal tram- en busstroken op eigen bedding is in de afgelopen tien jaar²⁷ toegenomen).

Het belang van de openbare ruimte voor de levenskwaliteit wordt almaar groter. Een kwalitatieve benadering laat zien dat het comfort (breedte, bekleding, afwerking, grondinname) vaak onvoldoende is om erop te wandelen.

2.3.1.2. De rol van openbare ruimten wordt diverser

Het gebruik van de openbare ruimte, die nog steeds grotendeels wordt gedomineerd door verkeer, wordt almaar diverser. Sommige van deze nieuwe toepassingen hebben te maken met mobiliteit, maar ook de functies wonen, spelen, mensen ontmoeten en in contact zijn met de vegetatie komen naar voren als behoeften waaraan moet worden voldaan.

2.3.1.3. Openbare ruimte is een vector voor landschappelijke kwaliteit en stedelijke identiteit

Het concept van een structurerende ruimte in het GBP, met inbegrip van pleinen, grote verkeersaders en stadsperspectieven, vereist een visie op maat van het grondgebied van het Gewest. De huidige cartografische spreiding van openbare ruimte moet echter opnieuw worden beoordeeld en bijgewerkt (volgens type en periode van ontwikkeling), op basis van een gedeelde herdefiniëring. De samenhang tussen de (grote) verkeersaders is niet homogeen en niet continu.

2.3.1.4. De rol van wegen in milieubeheer is essentieel geworden

De aanwezigheid van nutsvoorzieningen, die essentieel zijn voor de water-, gas- en elektriciteitsvoorziening van de stad maar vaak verspreid liggen, vormt een beperking voor de vergroening van de wegen. Vergroening, vooral op pleinen en langs wegen, is echter een belangrijke hefboom voor het creëren van robuuste groene infrastructures: het hitte-eilandeffect, dat zelf wordt veroorzaakt door auto-infrastructures, bestrijden, ecologische verbindingen creëren, schaduw bieden, de bodem doorlaatbaar maken, enz.

Er is een spanningsveld tussen de noodzaak om de wegen te renoveren en het gebruik ervan, vooral door voetgangers, gelet op de beperkte beschikbare ruimte.

²⁶ Good Move, "Diagnosefiche Vraag 9: Waarom zouden we de openbare ruimte, vandaag nog grotendeels bezet door de auto, meer moeten delen?", Mobiel Brussel, januari 2019, p.4

²⁷ Ibid.

2.3.2. Netwerken - moeten worden aangepast aan de veranderende verplaatsingswijzen

© Benoît Dupriez - Fietssnelweg Lijn 28 - dwars door Brussel

2.3.2.1. Het GewMP definieert mobiliteitsnetwerken met name volgens het STOP-principe

Het GewMP (Good Move) organiseert de deelmobiliteit en legt de hiërarchie ervan vast, binnen het hele wegennet en voor elke vervoerswijze.

De ondergrondse infrastructuur die nodig is voor het openbaar vervoer vereist kennis van de ondergrond, die momenteel ontoereikend is.

2.3.2.2. Mobiliteitspatronen veranderen geleidelijk

De demografische groei zorgt voor een toename van het aantal dagelijkse verplaatsingen in Brussel (5,4 miljoen/dag, naar verwachting 6 miljoen/dag in 2030)²⁸. Hierdoor raakt het wegennet steeds meer verzadigd en neemt het gebruik van het openbaar vervoer toe. De opkomst van een op diensten gebaseerde benadering van mobiliteit (MAAS - Mobility As A Service) en de structurele invoer van telewerken na Covid hebben nog maar een beperkte impact op het autoverkeer.

²⁸ Gewestelijk Mobiliteitsplan 2020-2030, Brussel Mobiliteit, 2020, p. 59

Aan de andere kant betekent de opkomst van een nieuwe multimodaliteit (fietsen, openbaar vervoer, steps, auto's) dat bepaalde mobiliteitsassen en -knooppunten opnieuw moeten worden ingericht. Er moeten prioriteiten worden gesteld.

2.3.2.3. De huizenblokken zijn nog steeds erg ingesloten

De doorsteekbaarheid van de huizenblokken (vooral dan de grootste) is gering in Brussel. Ze draagt nochtans bij tot de ontwikkeling van een zachtere, actievere en meer lokale vorm van mobiliteit. Er moet voorzichtig worden omgesprongen met de begrippen openheid/geslotenheid: bij gesloten huizenblokken bijvoorbeeld wordt het binnenterrein van de huizenblokken beschermd tegen het lawaai van de openbare ruimte.

2.3.2.4. De ontwikkeling van de stad is gekoppeld aan de ontwikkeling van de transportnetwerken

Stedelijke ontwikkeling is nauw verweven met transportnetwerken en vice versa: de vraag rijst hoe deze band kan worden versterkt en nader ingevuld, ook al woont 95% van de bevolking in de buurt van een halte van het openbaar vervoer²⁹.

2.3.3. Parkeren - je plaats vinden in de stedelijke ruimte

© Bauweraerts Didier - Brabantstraat - Schaarbeek

²⁹ Good Move, "Diagnosefiche Vraag 4: Waarom maken niet meer mensen gebruik van het openbaar vervoer, ook al is het gebruik ervan aanzienlijk toegenomen?", Brussel Mobiliteit, januari 2019, p. 3.

2.3.3.1. De organisatie van het parkeren roept vragen op

Parkeerplaatsen op straat of in de parkeergarage worden maar al te vaak niet gebruikt. De situatie verschilt sterk van gebied tot gebied: in sommige buurten zijn de wegen verzadigd (overdag in de Vijfhoek en de Eerste Kroon), terwijl de parkeerplaatsen buiten de openbare weg grotendeels leeg blijven (de impact van de parkeergarages is echter groter en minder omkeerbaar).

Bovendien vormt het feit dat parkeren afhankelijk wordt gemaakt van een andere functie, een beperking bij het zoeken naar oplossingen (bv. gedeelde buurtparkeerplaatsen).

Beveiligde parkeerplaatsen aanmoedigen en versterken is belangrijk, vooral voor de bereikbaarheid van diensten en handelszaken. Het huidige GewBP ondersteunt fietsparkeren op straat, maar remt het parkeren buiten de openbare weg af, omdat fietsparkeerplaatsen niet als een voorziening worden beschouwd. Er moet rekening worden gehouden met ruimten die voorbehouden zijn voor leveringen, en hun bediening moet over het hele grondgebied op een evenwichtige manier herbekeken worden.

2.3.3.2. Ontradingsparkings zijn moeilijk te realiseren

Ondanks het feit dat ze worden aangegeven op de kaart en de P+R-voorschriften in het GBP, is de aanleg van Park and Ride-faciliteiten complex (kosten, ruimtelijke beschikbaarheid, grondbeheer, enz.) en er rijzen vragen over de ombouwmogelijkheden ervan.

Stadsingangen hebben nog steeds geen efficiënte ruimten die georganiseerd zijn als openbare diensten voor een veerkrachtige mobiliteit.

2.3.4. Logistiek - te ontwikkelen volgens nieuwe behoeften

© Horeca Magazine - Mabru

2.3.4.1. De ruimte voor logistiek is te beperkt

Opslagactiviteit is alleen toegestaan in stedelijke industriegebieden en in het gebied voor haven- en vervoeractiviteiten, wat de ontwikkeling ervan en de implementatie van een efficiënte stedelijke logistiek ernstig beperkt.

Afvalbeheer (opslag, verwijdering of verwerkingsprocessen) kan ook alleen worden uitgevoerd in deze twee gebieden, wat problemen oplevert voor kleine activiteiten die weinig of geen overlast veroorzaken.

2.3.4.2. Brussel beschikt niet over een netwerk en hubs die gericht zijn op logistiek

Brussel worstelt met de ontwikkeling van een coherente logistieke infrastructuur, opgebouwd rond grote hubs (die welke in het GPDO geïdentificeerd zijn, komen niet van de grond), een netwerk van lokale hubs (te ontwerpen in lijn met de ontwikkeling van een polycentrische stad en de versterking van de lokale identiteitskernen) en het beheer van gerelateerde stromen (in lijn met het Good Move-principe van verkeersluwe netwerken).

2.3.4.3. Logistiek is nog steeds grotendeels gericht op de weg

In Brussel verloopt ca. 90% van het goederenvervoer over de weg³⁰. Het kanaal en het spoor zijn de belangrijkste mogelijkheden om de modal split van het goederenverkeer te verbeteren.

Lokale logistieke hubs zouden ook een modal shift naar "last mile logistics" mogelijk maken, waarbij de voorkeur uitgaat naar bakfietsen en kleinere voertuigen die aangepast zijn aan de stedelijke omgeving.

³⁰ Good Move, "Diagnosefiche Vraag 2: Waarom zijn er zoveel vrachtwagens in en rond Brussel?", Brussel Mobiliteit, januari 2019, p.1

2.4. DICHTHEDEN

2.4.1. Dichtheid - het concept begrijpen

© perspective.brussels - Quartier Nord

2.4.1.1. Er zijn verschillende soorten dichtheid, op een verschillende schaal en met verschillende tijdsreferentiekaders

Hoewel er verschillende soorten dichtheid zijn (bevolkingsdichtheid, bebouwingsdichtheid, woon-, gebruiks-, belevingsdichtheid), weerspiegelt de gebruiksdichtheid waarschijnlijk het beste de spanningen tussen de verschillende gebruiken, omdat deze heel anders is dan de demografische dichtheid die gewoonlijk wordt gebruikt.

De manier waarop de stad wordt gebruikt, varieert naargelang de dag, de week en de seizoenen. In sommige gebieden die een hoge dichtheid combineren met een sterke functiegemengdheid (huisvesting, werkgelegenheid, handel, mobiliteit enz.) heerst er een hogere bedrijvigheid dan in andere die net zo dicht bebouwd zijn, maar meer monofunctioneel.

Stromen tussen aantrekkingspolen spelen daarom een belangrijke rol in de feitelijke dichtheid.

2.4.1.2. Het ontlichtingsproces bevindt zich nog in een vroeg stadium

De eisen die worden gesteld door bevolkingsgroei, klimaatverandering en bewoonbaarheid leiden tot een proces van ontlichting door de invoering van een gedifferentieerde strategie die bestaat uit conversie,

gedeeld gebruik, optimalisatie van het gebruik van bestaande gebouwen en verticaliteit tot op zekere hoogte waar dat passend is.

Er zijn drie interventieniveaus mogelijk: beter gebruik maken van het bestaande bebouwde gebied, nieuwe verharding zoveel mogelijk vermijden en overmatig bebouwde grondinnames ontharden.

2.4.2. Dichtheid - koppeling tussen demografie en huisvesting

© environnement.brussels - Les jardins du Carré Tillens, Uccle

2.4.2.1. De prognoses voorspellen een vertraagde bevolkingsgroei

De demografische evolutie in het BHG is sinds 1996 positief. De groei was sterk tot begin 2010, maar is sindsdien vertraagd.

De **bevolking** (inwoners) is vooral toegenomen in nieuwe woonwijken buiten het centrum of in volkswijken in het centrum. In bepaalde sectoren in de rand, vooral in het zuidoosten, is de bevolkingsdichtheid de afgelopen 20 jaar gedaald.

De toename van het aantal **huishoudens** (woningen) is bijna overal te zien, ook als gevolg van de fragmentatie van kerngezinnen.

Demografische prognoses gaan uit van een bevolkingstoename met 4.800 personen tegen 2070. Deze prognoses laten een lichte stijging zien tot 2050 en vervolgens een daling (100 inwoners per jaar in de periode 2022-2070).³¹

2.4.2.2. De toename in vloeroppervlakte is voornamelijk het gevolg van de toename van woningen

Voor het decennium 2010-2020 neemt de woonoppervlakte overal in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest toe³².

Huisvesting ontwikkelt zich in gebieden waar ze een prioriteit is, maar ook in veel gebieden waar ze dat niet is. Huisvesting ontwikkelt zich in bestaande gebouwen, maar ook op onbebouwde grond³³.

De bebouwde oppervlakte van voorzieningen en handelszaken neemt ook toe, maar verhoudingsgewijs minder.

Naarmate de woningdichtheid toeneemt, stelt de vraag naar de woonkwaliteit zich almaar prangender: het dicht op elkaar wonen in bepaalde wijken, de gevoeligheid voor lawaai en de kwaliteit van de lucht in de nabije omgeving zijn allemaal parameters waarmee rekening moet worden gehouden.

³¹ Gevolgen van de oorlog in Oekraïne: uitzonderlijke demografische groei in België in 2022 en onzekerheden op middellange termijn, Federaal Planbureau, januari 2022.

³² Overzicht van de huisvestingsvergunningen nr. 10 perspective.brussels, 2022, p.32-36, 56; Stedenbouwkundige vergunningen 2018-2020, perspective.brussels, 2020, p.19, 27-41

³³ Ramingen op basis van de interpretatie van luchtfoto's komen tot de conclusie dat bijna 40% van de onbebouwde bebouwbare oppervlakten die in 2004 beschikbaar waren voor woningen, in 2017 waren verstedelijkt; cf. Dialogues cartographiques interdisciplinaires, Metrolab Logbook, 2023, p. 96.

3. UITDAGINGEN

Op basis van de bevindingen in het vorige hoofdstuk is het mogelijk om te benadrukken wat tijdens de workshopbesprekingen naar voren kwam als belangrijk om in overweging te nemen bij het wijzigen van het GBP.

Deze uitdagingen kwamen naar voren uit een prognose-oefening tegen 2050 die tijdens elke workshop werd uitgevoerd.

Ze gaan verder dan de bevindingen, net omdat ze gericht zijn op de toekomst. Ze kunnen worden onderverdeeld in drie groepen:

- Kansen grijpen;
- Risico's en spanningen beheren;
- Bepaalde mechanismen van het GBP herzien.

Bovendien hangt het succes van de wijziging van het GBP ook samen met veranderingen in de context, die niet altijd verband houden met territoriale ontwikkeling, maar integendeel op een meer systemische schaal kunnen liggen.

3.1. FUNCTIEGEMENGDHEID

3.1.1. Voorziening van collectief belang

- > Een geïntegreerde antwoord bieden voor elke schaal van voorzieningen: lokaal, gewestelijk, internationaal
- > Effectieve ondersteuning bieden voor de ontwikkeling van voorzieningen waar de tekorten het grootst zijn
- > Mogelijkheden ontwikkelen voor gedeeld gebruik tussen voorzieningen en binnen dezelfde voorziening

3.1.2. Economische activiteiten

- > Behoud en ontwikkeling van het winkelnetwerk als een voorziening voor gebruikers en een basis voor veerkracht
- > Het behoud en de ontwikkeling van een gediversifieerd, toegankelijk en duurzaam economisch weefsel, dat lokale jobs creëert, stimuleren in het BHG
- > Ruimten voor productieactiviteiten behouden en ontwikkelen, bij voorrang in de omgeving van het kanaal
- > De oprichting van bedrijven binnen het woonweefsel faciliteren
- > Bijdragen aan de ontwikkeling van netvormige (netwerk)logistiek verspreid over het stedelijk weefsel, en meer rekening houden met logistiek in het algemeen

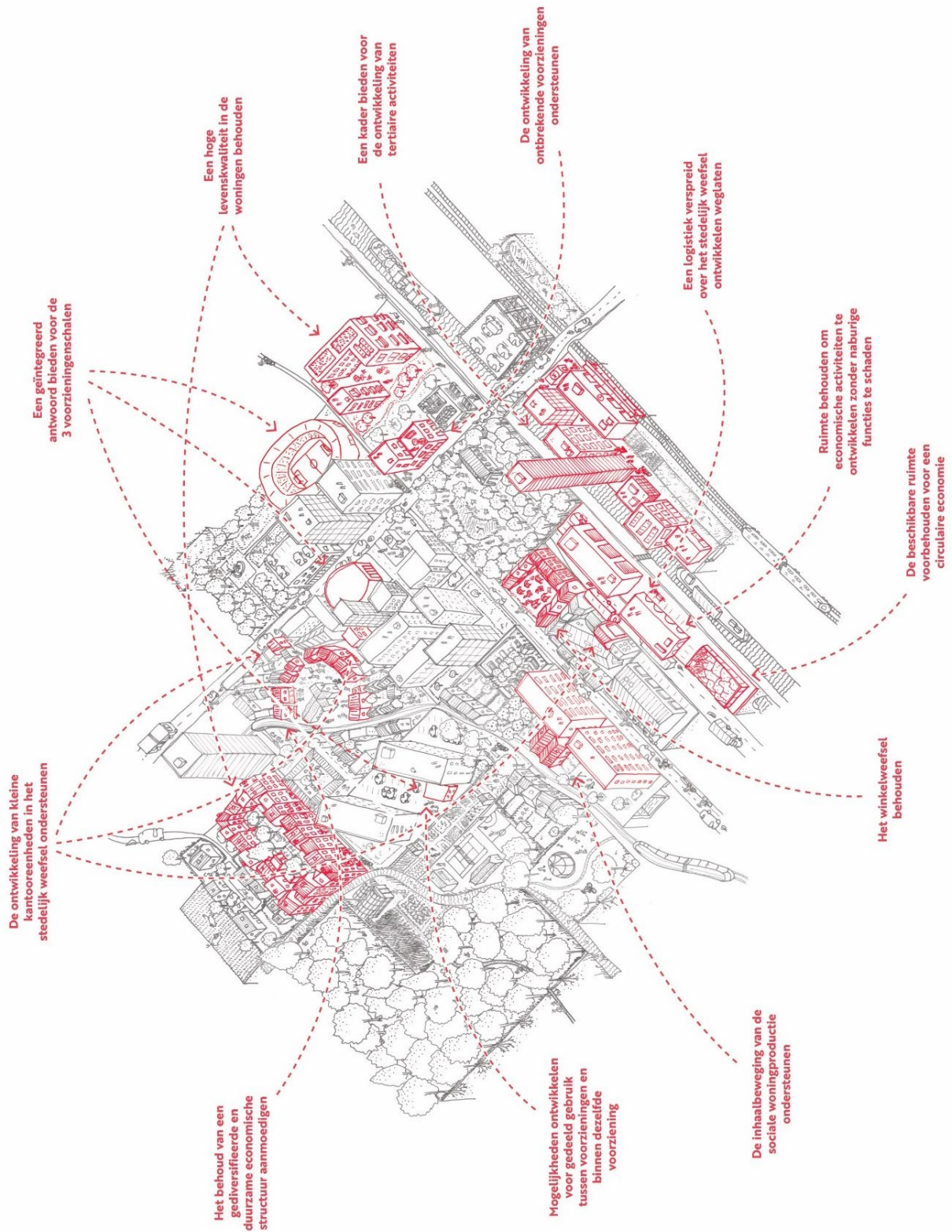
- > Beschikbare ruimten voorbehouden voor een economie van materiaalstromen (inzameling, sortering, reparatie, hergebruik, verkoop, opslag enz.)

3.1.3. Huisvesting

- > Een hoge levenskwaliteit verzekeren via de toegang tot groene ruimten en andere voorzieningen en via de bewoonbaarheid van de woningen, waarbij de stedelijke functiegemengdheid en dichtheid wordt gemoduleerd.
- > De bouw van sociale huisvesting, in lijn met het gewestelijke beleid en de gewestelijke ambities, ondersteunen, als antwoord op de huisvestings- en sociale crisis.

3.1.4. Kantoren

- > Een kader bieden voor de ontwikkeling van tertiaire activiteiten door de functiegemengdheid in kantoorwijken te vergroten, waarbij voorrang wordt gegeven aan gebieden met goede openbare vervoersverbindingen (met name stations).
- > De ontwikkeling van kleine eenheden in het stedelijk weefsel ondersteunen

3.2. NETWERKEN

3.2.1. Biodiversiteit

- > Biodiversiteit beschermen en ontwikkelen, in overeenstemming met de principes van het ecologisch netwerk (Brussels Ecologisch Netwerk), op de drie niveaus: centrale gebieden, ontwikkelingsgebieden en verbindingsgebieden
- > Ervoor zorgen dat groene en doorlaatbare ruimten hun rol blijven spelen (ecologische rol en sociale behoeften) en ruimten met een hoge biologische kwaliteit in kaart brengen

3.2.2. Toegankelijke groene ruimten

- > De levenskwaliteit en toegang tot groene ruimten (volgens gebruik, behoeften enz.) garanderen voor allen
- > Het behoud van feitelijke groene ruimten stimuleren
- > Bijdragen aan een evenwicht tussen maatschappelijk gebruik en ecologische functies, met name door groene ruimten zo te verdelen dat overmatig gebruik (dat leidt tot een vermindering van ecosysteemdiensten) wordt voorkomen.

3.2.3. Landbouwnetwerk

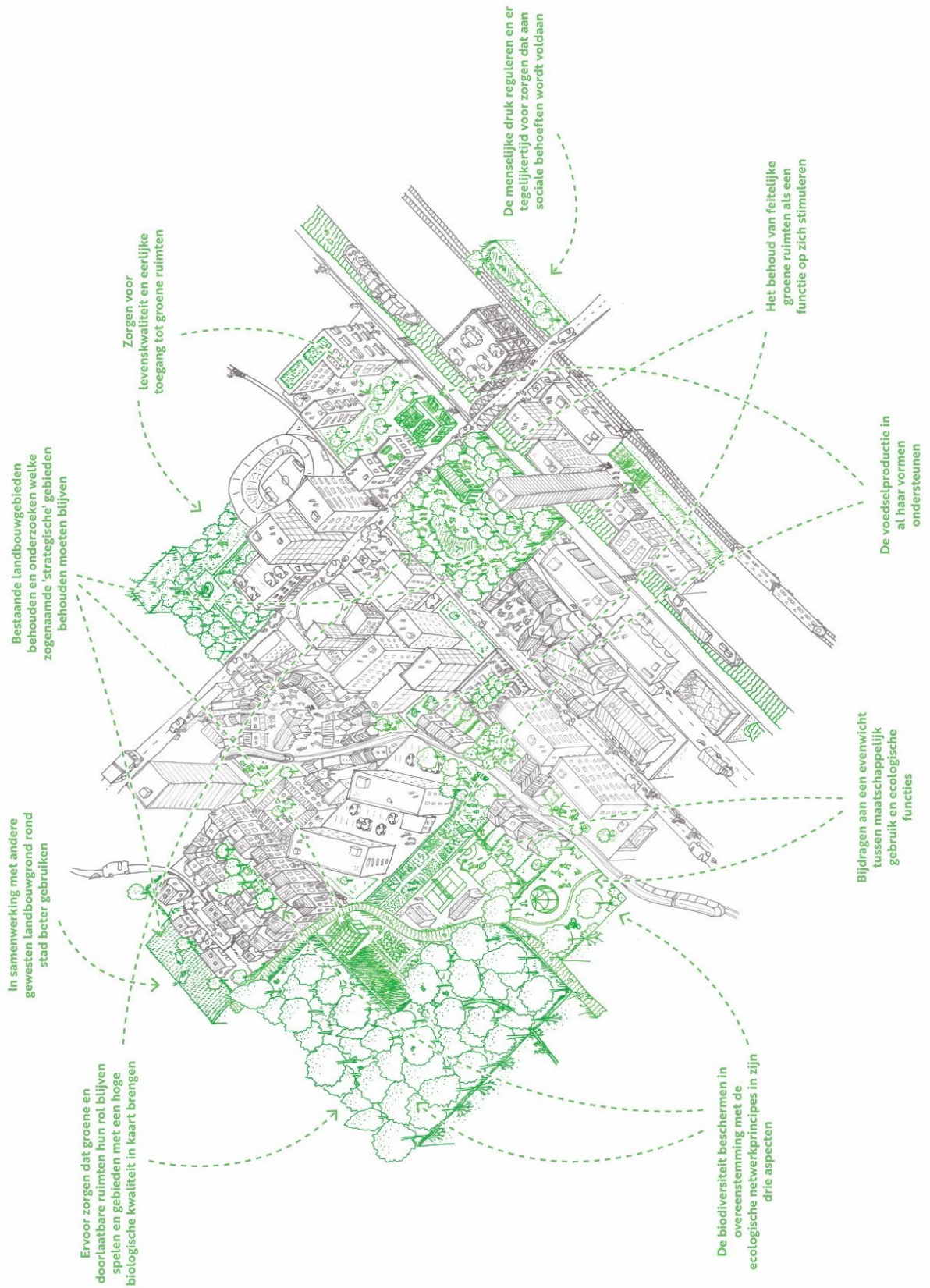
- > De voedselproductie in al haar vormen (kritieke functie³⁴) ondersteunen, in overeenstemming met het gewestelijke beleid en de gewestelijke ambities, als gedeeltelijk antwoord op de opwarming van de aarde en de voedselcrisis
- > Bestaande landbouwgebieden in stand houden en de feitelijke landbouwgebieden bekend als strategische gebieden onderzoeken (zie Good Food) te behouden
- > De opwaardering van landbouwgronden in gebieden rond de grote stad koppelen aan die van de andere gewesten (met het idee van een voedsel- en ecologisch netwerk)

³⁴ De terminologie die wordt gebruikt om groeiende en afnemende functies te beschrijven, was onderwerp van veel discussies rond de termen "sterke functie" en "zwakke functie".

De deelnemers aan die debatten hebben overeenstemming bereikt over het te benoemen onderwerp: "een belangrijke stedelijke functie in het weloverwogen algemeen belang, maar een functie die alleen in voldoende mate kan worden gehandhaafd of ontwikkeld als de overheid ingrijpt (met name op de markt van vastgoedontwikkelingen)"

> De gekozen benaming is die van *kritieke functie*.

3.3. MOBILITEIT

3.3.1. Mobiliteitsnetwerken

- > De belangrijkste netwerken op een flexibele manier definiëren zodat hun toekomstige ontwikkeling niet wordt beperkt, en tegelijkertijd een duidelijk wettelijk kader voor ruimtelijke ordening creëren dat consistent is met de gewestelijke ontwikkeling
- > Blijven inwerken op de vraag naar mobiliteit, met name door de nabijheid van de functies en de ontwikkeling van activiteiten in de buurt van vervoersknooppunten
- > De uitrol van actieve netwerken op zowel openbare als privépercelen faciliteren

3.3.2. Openbare ruimten

- > Het begrip van een structurerende ruimte herdefiniëren, niet alleen met het oog op een ruimtelijke interpretatie ervan, maar ook met het oog op de esthetische en landschappelijke kwaliteit
- > De functie van woongebieden beter integreren in de openbare ruimte om deze functie te valoriseren en de mobiliteit te voet aan te moedigen
- > De ruimte van de openbare weg valoriseren, zowel als ondersteuning voor nieuwe vormen van mobiliteit (die evolueren in overeenstemming met de technologische ontwikkelingen, de behoeften van de maatschappij en de strijd tegen klimaatverandering) als groene infrastructuur die bijdraagt aan natuurlijke verbindingen.
- > Openbare ruimte beschouwen als een steun voor vegetatie (bodemontharding, open ruimten)
- > Belang hechten aan de principes van het bestemmen en buiten gebruik stellen van verkeerswegen, in verband met de herstructurering van het stedelijk weefsel en het beperkte karakter van deze openbare ruimten, die beantwoorden aan verschillende rollen en maatschappelijke behoeften.

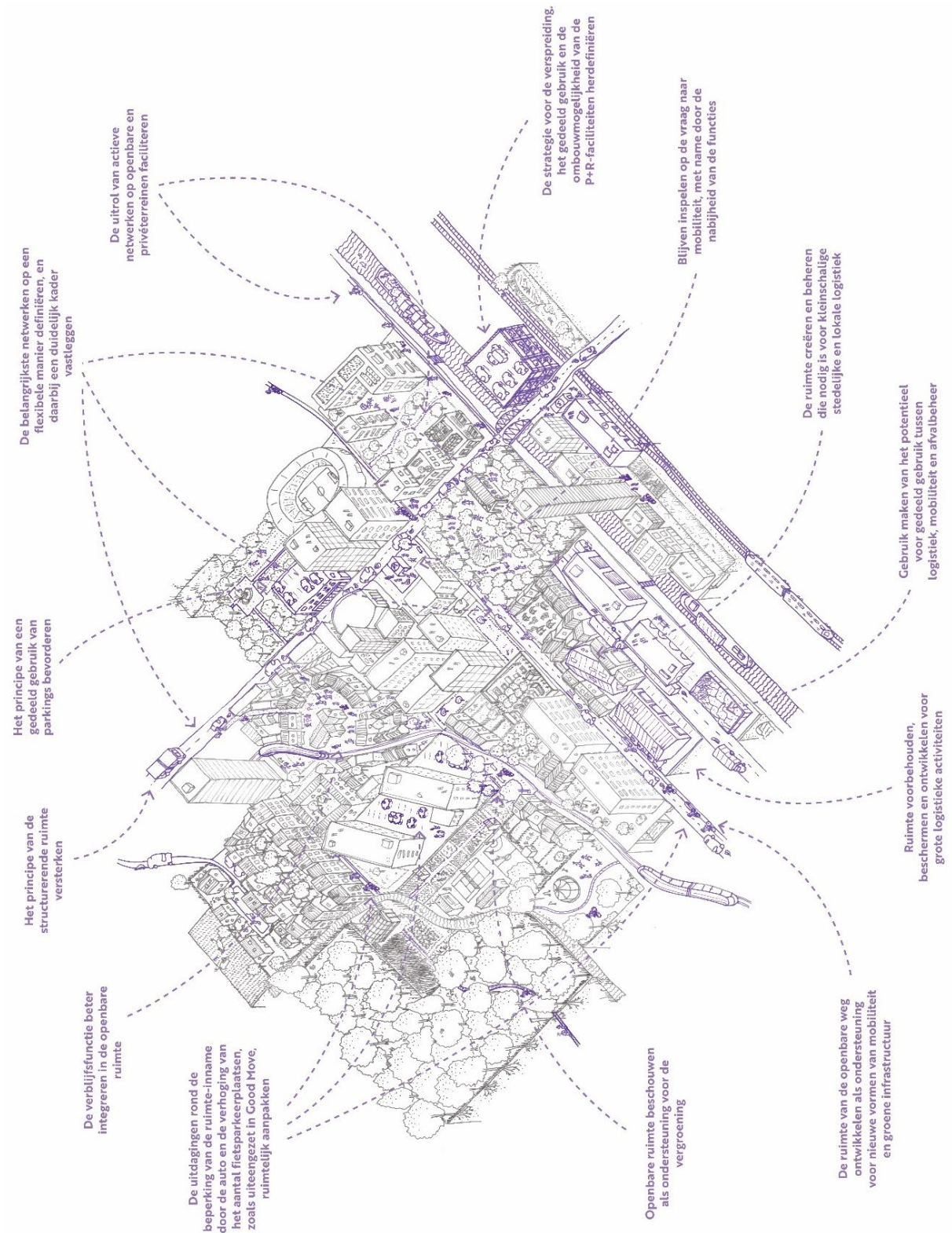
3.3.3. Parkeren

- > De uitdagingen rond de beperking van de ruimte-inname door de auto en de verhoging van het aantal fietsparkeerplaatsen, zoals uiteengezet in Good Move (Gewestelijk parkeerbeleidsplan), ruimtelijk aanpakken
- > Het principe van een gedeeld gebruik van parkings bevorderen
- > Rekening houden met de spreidingsstrategie van de P+R, evenals met hun potentieel voor gedeeld gebruik en hun ombouwmogelijkheid

3.3.4. Logistiek

- > Ruimte voorbehouden, beschermen en ontwikkelen voor grote logistieke activiteiten
- > De ruimte die nodig is voor kleinschalige stedelijke en lokale logistiek creëren en ontwikkelen, volgens een netwerkvisie (koppeling met de LIK's en handelsknooppunten), waarin overigens de detailhandel/groothandel is opgenomen, in interactie met de bestemmingen en aandacht voor de kwaliteit van het binnenterrein van de huizenblokken/compatibiliteit met huisvesting

- De mogelijkheden voor gedeeld gebruik tussen logistiek, mobiliteit en afvalbeheer (hubs-concept) benutten

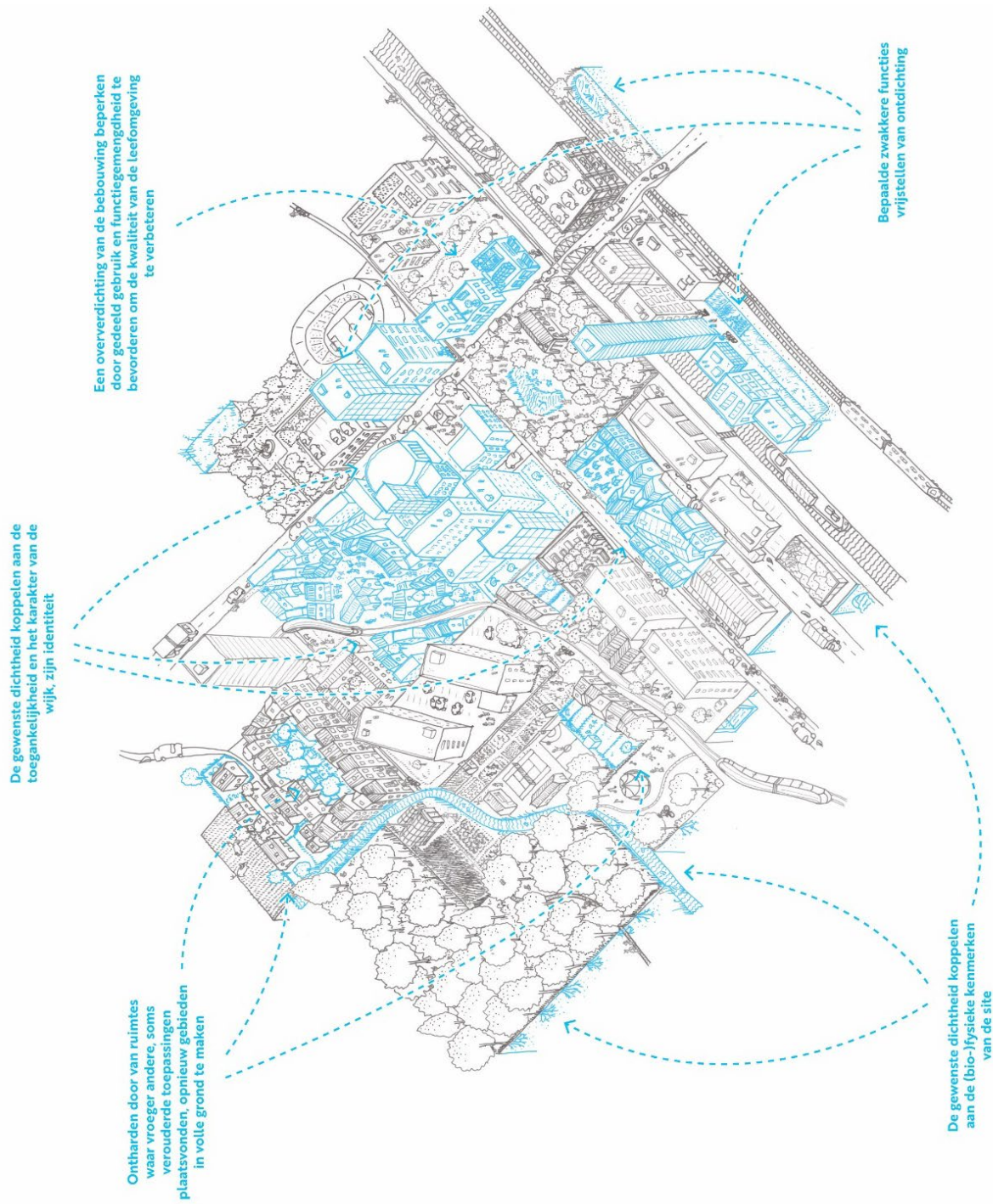
3.4. DICHTHEDEN

3.4.1. Verdichting

- > Rekening houden, onder andere, met de (bio-)fysische kenmerken van de sites: kwaliteit van bodem en ondergrond, vervuiling, topografie, geïntegreerd regenwaterbeheer, enz. om de optimale dichtheid te bepalen.
- > De gewenste dichtheid koppelen aan de toegankelijkheid en het karakter van de wijk, zijn identiteit, groene ruimten, voorzieningen enz.

3.4.2. Ontdichting

- > Grond die vroeger voor andere doeleinden werd gebruikt (bijgebouwen, tuingebieden enz.) ontharden, met als doel er opnieuw een gebied in volle grond van te maken
- > De dichtheid op het vlak van gebruik of bewoning niet verder vergroten als er geen toegang is tot groene ruimten of als de groene ruimten te klein zijn
- > Gedeeld gebruik en functiegemengdheid bevorderen om de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren
- > Nagaan of bepaalde zogeheten kritieke functies niet vrijgesteld moeten worden van ontdichting (bv. voorzieningen, sociale huisvesting)

4. DOELSTELLINGEN

De Algemene Beleidsverklaring van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering bepaalt 5 werkdomeinen voor de wijziging van het GBP (zie 0, Algemene Beleidsverklaring).

De werkwijze van de collectieve intelligentie was direct afgestemd op deze 5 assen.

De besprekingen vonden plaats in de geest van het besluit tot inleiding van de procedure voor de wijziging van het GBP. Deze hebben ons in staat gesteld om 7 doelstellingen te identificeren die Share The City in overweging moet nemen met betrekking tot het initiële verzoek:

1. Zorgen voor een samenhangend stedelijk weefsel en open ruimten
2. Een mix van stedelijke functies organiseren
3. De actieve kernen van de polycentrische stad versterken
4. De dichtheden moduleren
5. De ecologische en sociale kwaliteiten van de onbebouwde ruimte valoriseren
6. Ruimte reserveren voor productie-, haven- en logistieke activiteiten
7. De ontwikkeling van sociale huisvesting bevorderen

Deze gebieden waarover nu wordt nagedacht, werden vastgelegd op basis van de 38 thematische kwesties die na afloop van de institutionele raadpleging naar voren zijn gekomen, en die zelf werden opgesteld op basis van collectieve intelligentiegesprekken (tijdens workshops waarvan de opbouw beantwoordt aan de vijf uitdagingen die in de algemene beleidsverklaring 2019-2024 werden gedefinieerd). Ze werden op 10 januari 2023 gepresenteerd tijdens de transversale werkgroep.

Deze doelstellingen evolueren en de procedure tot wijziging van het GBP zal het mogelijk maken ze verder te verfijnen en te versterken.

4.1. ZORGEN VOOR EEN SAMENHANGEND STEDELIJK WEEFSEL EN OPEN RUIMTEN

Het Brussels grondgebied is opgebouwd rond een reeks open of grotendeels vrijgemaakte ruimten: natuurlijke ruimten, watervlakken en pleinen doorkruisen de stad en bieden soms zeer uitgestrekte stadsgezichten. Deze "ademruimtes" bevinden zich op de grote assen, die zelf ook landschapselementen zijn, zoals boulevards, verkeerswegen en grote lanen, net als de waterwegen - in het bijzonder het kanaal (de enige waterweg van internationaal belang). Daarnaast zijn grote infrastructuren zoals spoorlijnen en hubs van ziekenhuizen en universiteiten ook belangrijke stedelijke bouwstenen. Al deze factoren vormen belangrijke referentiepunten in de routes door de stad.

Deze elementen sturen onze waarnemingen als gebruikers; ze vormen bakens waarin de ruimten ontstaan zoals we die beleven. En omgekeerd reikt dit "beleefde grondgebied" verder dan deze ruimtelijke componenten en het gebruik dat van de stad wordt gemaakt, geeft op zijn beurt (opnieuw) vorm aan het "fysische grondgebied".

Inzicht krijgen in een leesbare, toegankelijke en samenhangende stedelijke ruimte is een van de sleutels die de gebruikers in staat stelt om in verbinding te zijn met hun omgeving. Deze herkenbaarheid van de

stad maakt het voor de mensen niet alleen mogelijk om zich vlot in de stad te verplaatsen, maar ook om er hun activiteiten te ontplooiën, hun ruimte en levensstijl te organiseren en uiteindelijk om in de stad open te bloeien en zich de stad eigen te maken.

Op gewestelijke schaal is het essentieel om ervoor te zorgen dat de samenhang binnen het raster dat de stad vormt, behouden blijft en versterkt wordt, en meer in het algemeen in de verbinding van de stad met de buitenwijken. In een tijd waarin adaptatie aan klimaatverandering zich opdringt, moeten we ook de ecosysteemdiensten die verschillende gebieden, zowel natuurlijke als verstedelijkte, kunnen leveren, in stand houden en optimaal benutten.

Open en groene ruimten moeten gelijkmatig over het hele grondgebied verdeeld zijn. Een samenhangend, gecoördineerd raster maakt het mogelijk om de verschillende stedelijke schalen met elkaar te verbinden en in elkaar te schakelen, door daarbij ook rekening te houden met de heterogeniteit van de wijken (met hun verschillende vormen en identiteiten). De vergroening van de open ruimten speelt hierin een sleutelrol en het opnemen van die ruimten in een netwerk heeft een belangrijk hefboomeffect op het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen meer in het algemeen, maar ook op de sociale interactie en het welzijn van de gebruikers.

Het raster is solide, maar moet ook mee evolueren met zijn tijd. Het doel is om continuïteit te garanderen (over de fysieke of bestuurlijke grenzen tussen gemeenten heen). Stadsontwikkeling moet evenwichtig zijn, vooral wat betreft de relatie tussen open ruimten en bebouwde gebieden (met of zonder erfgoedwaarde), en door een hiërarchie aan te brengen tussen de verschillende morfologieën en soorten assen.

De "soepele" structuur is de ondersteuning voor de mobiliteitsvormen, waarvan de stromen en het gebruik ook de route bepalen. De rol van het Gewest moet zijn om actieve en geïntegreerde mobiliteit aan te moedigen - routes voor voetgangers, fietsers en openbaar vervoer - en daartoe heeft het netwerken gedefinieerd (GMP). Ook de groene en blauwe netwerken horen daarbij, zowel op het niveau van de structurerende assen (het belang van de grote met bomen omzoomde lanen, bijvoorbeeld) als van de huizenblokken en de wijken die deze assen afbakenen. De uitzichten, stadsgezichten en stedelijke landschappen, waarin het natuurlijke en gebouwde erfgoed een rol speelt, moeten worden gevaloriseerd.

4.2. EEN MIX VAN STEDELIJKE FUNCTIES ORGANISEREN

Gebieden met een overheersende bestemming

De essentie van het stedelijk weefsel is de functiegemengdheid en hun vervlechting binnen een klein grondgebied. Bepaalde stadsfuncties moeten zich echter voldoende onafhankelijk kunnen ontwikkelen om te blijven bestaan.

Een niet-bebouwd gebied met één overheersende functie (groene ruimte, landbouwruimte, wegen enz.) maakt in werkelijkheid een veelheid aan gebruiken mogelijk die essentieel zijn voor de goede werking van de stad (verkeer van personen en goederen, ontwikkeling van de biodiversiteit, speelsheid van de ruimte, gezelligheid, feesten enz.) Deze open structuur biedt een verscheidenheid aan even essentiële

diensten (insijpeling van regenwater, luchtzuivering, ontwikkeling van de biodiversiteit, milieu-educatie enz.)

Daarnaast hebben bepaalde bebouwde functies zoals economische activiteiten - productie-, industriële of artisanale, haven-, logistieke activiteiten (zowel grote als kleine) - grote en/of specifieke ruimten nodig om goed te kunnen functioneren. Er staan twee problematieken op het spel. Ten eerste zijn deze functies niet altijd verenigbaar met andere functies, zoals huisvesting. Ten tweede kunnen deze functies concurrentie ondervinden van andere functies, zoals huisvesting of kantoren, met een differentiatie in grondwaarde.

Het resultaat van het bovenstaande is dat het stedelijke weefsel van Brussel meer residentieel is geworden en dat de tewerkstellingspolen in de productieactiviteiten (waaronder een toenemend aandeel van diensten) geografisch verder verwijderd zijn van de woongebieden.

Hieruit blijkt dat, om functiegemengdheid op gewestelijke schaal te verzekeren, moet worden vastgesteld hoe functies als economische activiteiten, groen, voorzieningen en landbouw op een lokale, duurzame en harmonieuze manier geïntegreerd kunnen worden, zo nodig door ze beter te beschermen ten opzichte van andere bestemmingen. Het potentieel voor de ontwikkeling van bepaalde, onbebouwde of bebouwde functies moet daarom nader worden onderzocht in gebieden met een a priori meer uniforme bestemming, met mogelijk een overheersende bestemming in combinatie met compatibele secundaire functies.

Functiegemengdheid

Afgezien van de hierboven genoemde kanttekeningen, zijn er aanzienlijke voordelen verbonden aan het hebben van een functiegemengdheid in het stedelijk weefsel.

Als de stad gemengd is, hebben gebruikers in principe toegang tot de diensten, handelszaken, voorzieningen, groene ruimten, enz. die ze nodig hebben, dicht bij waar ze zich bevinden. Ze besteden dus weinig tijd aan verplaatsingen en kunnen die gemakkelijk doen met actieve vervoersmiddelen. Dit is het model van de buurtstad, die een vorm van stedelijke veerkracht tot stand brengt door van de stadswijken het eerste niveau van de stedelijke structuur te maken.

Deze wenselijke gemengdheid heeft twee kenmerken:

- Ze werd aangepast aan de lokale kenmerken en identiteit.
- Kleine formaten komen er het vaakst voor. Het doel is niet om de grootte van de modellen vast te leggen, maar om te benadrukken dat grote stedelijke "blokken", zelfs als ze een functiegemengdheid bieden, niet dezelfde kwaliteiten leveren als kleinere formaten. De impact van grote formaten vertaalt zich met name in een sterkere verharding van de bodem, minder poreuze huizenblokken en een stad met een minder menselijke schaal.

De organisatie van het grondgebied moet erop gericht zijn deze verschillende gebieden zodanig aan elkaar te schakelen om:

- Het voortbestaan en zelfs de aanleg van open groene ruimten te garanderen. In feite zijn ze een functie op zich, die de veerkracht van steden en de kwaliteit van de leefomgeving ten goede komt;
- Een economisch systeem in stand te houden dat zijn transitie in goede banen kan leiden. In dichte en geconsolideerde stedelijke weefsels moeten kleine werkplaatsen vaak plaatsmaken voor woningen, vooral als gevolg van (nieuwe) spanningsvelden tussen burens, de hogere winstgevendheid van woningen en de onomkeerbare aard van een conversie naar woningen. Innovatieve activiteiten die ondersteund moeten worden omdat ze bijdragen tot een beter stedelijk

metabolisme, zoals stadslandbouw (duidelijk te definiëren) of de circulaire economie, kunnen een relevante rol spelen in dichtere wijken;

- Geleidelijk de mix in woonwijken verbeteren zodat deze ook een rol spelen in de buurtstad.

4.3. DE ACTIEVE KERNEN VAN DE POLYCENTRISCHE STAD VERSTERKEN

Het grondgebied wordt onderbroken door perifere kernen waar de functiegemengdheid toeneemt en die plaatselijk de gebruikintensiteit verhogen.

Op lokale schaal vormen deze kernen het netwerk van de buurtstad. Sommige zijn gebouwd rond een historisch centrum, een winkelplein, een openbare voorziening of een vervoersknooppunt. Het is daar dat voorzieningen en openbare diensten geconcentreerd zijn.

Op gewestelijke schaal zijn er minder kernen, meestal geclusterd rond grote voorzieningen of groene ruimten, gebaseerd op vervoersknooppunten en die een combinatie vormen van commerciële, administratieve en recreatieve activiteiten, enz. Ze hebben een grootstedelijke invloed.

Op internationale schaal vormt het stadscentrum de actieve kern: zijn lokale en grootstedelijke functies worden aangevuld door zijn institutionele rol en internationale imago. Het centrum beschikt ook over een aantal belangrijke voorzieningen, met name culturele, en belangrijke mobiliteitsinfrastructuren, evenals een historische concentratie van erfgoed.

De perifere kernen als steunpunten en hun netwerkvorm vormen de "buurtinfrastructuur" die nodig is voor stedelijke veerkracht.

Eenzijds is het noodzakelijk dat deze perifere kernen voldoende verspreid zijn over het grondgebied.

Aan de andere kant is het belangrijk dat ze ook echt gebruikt worden, want dat is waar lokale uitwisselingen idealiter plaatsvinden: mensen (mobiliteit) en materialen (logistiek) in beweging. Om dit te bereiken, moeten de kernen aantrekkelijk en levendig zijn. Er bestaat een positieve spiraal tussen deze twee aspecten.

Om dit evenwicht te bereiken, moet aan bepaalde voorwaarden worden voldaan:

- Functiegemengdheid: die is cruciaal, omdat die ervoor zorgt dat elke kern dynamisch is en een eigen identiteit heeft;
- Hoogwaardige en performante openbare ruimte;
- Evenwicht en goede connectiviteit tussen naburige lokale kernen;
- Verbinding met mobiliteitsnetwerken, met name netwerken voor actieve mobiliteit voor wat de personenmobiliteit betreft;
- Verbinding met het netwerk van open ruimten.

Tot slot moet op bepaalde veranderingen worden geanticipeerd om de veerkrachtfunctie te garanderen:

- Bepaalde functies opnieuw in evenwicht brengen, bijvoorbeeld: het stadscentrum moet niet de enige bron van internationale uitstraling zijn: belangrijke aantrekkingspolen kunnen ook buiten de Kleine Ring een rol spelen, terwijl er daarbij over gewaard wordt om de globale aantrekkingskracht niet te verstoren;

- De productiefunctie versterken: kleine productieactiviteitseenheden zijn een belangrijke aanvulling op gemengde kernen;
- Ruimte voorbehouden voor de lokale logistiek (last mile logistics) en mobiliteitsdiensten.

4.4. DE DICHTHEDEN MODULEREN

Dichtheid is een polysemisch begrip waarin verschillende betekenissen van elkaar moeten worden onderscheiden:

- bevolkingsdichtheid: verhouding tussen de bevolking volgens de rechtstoestand (op hun domicilie) en de oppervlakte van de observatie-eenheid (statistische sector, wijk, gemeente enz.);
- gebouwendichtheid: verhouding tussen het vloeroppervlak van de gebouwen en het oppervlak van de observatie-eenheid (inclusief verschillende morfologieën en grondinnames);
- woningdichtheid: verhouding tussen het aantal woningen en de oppervlakte van de observatie-eenheid, gewoonlijk uitgedrukt als het aantal woningen per ha;
- gebruiksdichtheid: dit begrip, dat zelden wordt gebruikt, maar nochtans erg relevant is, geeft een beeld van de bevolkingsverspreiding op de plaatsen waar de mensen hun activiteiten beoefenen, d.w.z. midden op de dag (en niet midden in de nacht, zoals het geval is voor bevolkingsdichtheid). De betrokken gebruikers kunnen werknemers zijn (op hun werkplek), leerlingen en studenten op hun schoolplek, sporters in de faciliteiten die ze gebruiken of bezoeken, toeristen in de accommodatie die ze gebruiken, winkelend publiek in de handelszaken die ze bezoeken, enz.
- beleefde dichtheid: dichtheid kan subjectief worden beleefd en op verschillende manieren worden ervaren, afhankelijk van de persoon, de kwaliteit van de leefomgeving, de omstandigheden, enz.

Brussel vormt als hoofdstad een concentratie van inwoners, jobs, instellingen, voorzieningen en activiteiten die veel mensen aantrekken binnen haar kleine bestuurlijke grenzen. Als zodanig is Brussel dichter dan zijn hinterland en neemt zijn dichtheid nog verder toe.

Een dergelijke verdichting versterkt de interacties en heeft een impact op:

- De leefomstandigheden van bewoners en andere gebruikers, door de intensivering van het gebruik;
- Bepaalde vlakken van de biodiversiteit, als gevolg van de bebouwingsgroei en de verharding van de bodem;
- De groeiende behoefte aan mobiliteit binnen het Gewest.

Het verdichtingsproces moet daarom worden gecontroleerd en gemoduleerd.

Eenzijds door het te ondersteunen met een ontdichtingsproces om de gebieden met de grootste behoeften (vooral sociale behoeften) zoveel mogelijk te ontlasten en de biodiversiteit met haar ecosysteemdiensten te versterken.

Ten tweede door een kader te scheppen voor de bebouwingsgroei. De bebouwingdichtheid hoeft niet uniform te zijn in het hele grondgebied, maar moet gekoppeld blijven aan lokale kenmerken: op sommige plaatsen (bijvoorbeeld rond knooppunten van openbaar vervoer) kan de dichtheid hoger zijn.

4.5. DE ECOLOGISCHE EN SOCIALE KWALITEITEN VAN DE ONBEBOUWDE RUIMTE VALORISEREN

Er zijn veel onontwikkelde gebieden in het Gewest. Wat hun status ook is (park, braakliggend terrein, privétuin, akkers en weiden of zelfs een groot verhard gebied), deze plaatsen vormen waardevolle hulpbronnen voor het beheer van het stedelijk metabolisme.

Het essentiële karakter van onbebouwde ruimten voor stedelijke veerkracht geldt daarom in twee convergerende perspectieven: voor menselijk gebruik en voor het behoud van biodiversiteit. Deze twee functies vereisen concrete actie, enerzijds om een betere biologische kwaliteit te garanderen (niet alleen de zichtbare flora, maar ook de watercyclus, de vitaliteit en doorlaatbaarheid van de bodem, de soortenrijkdom, de bijdrage aan natuurlijke netwerken, enz.); en anderzijds om een hefboomeffect te hebben op open ruimten als ontmoetingsplaatsen, plaatsen voor ontspanning, sport of vrije tijd, agro-ecologische productie en actieve mobiliteit. Deze functies versterken daarom de ambities op het vlak van welzijn en menselijke gezondheid.

Deze gebieden staan echter onder druk van zowel het gebruik (bv. overmatig gebruik van bepaalde parken en bosgebieden) als de verdichting, waardoor hun aantal en kwaliteit in gevaar komen.

Het beheer van de verharding van de bodem wordt cruciaal in de organisatie van het Brussels grondgebied; het is daarom essentieel om te bepalen welke onbebouwde ruimten behouden en gevaloriseerd moeten worden, welke functies ze moeten krijgen en, ten slotte, met welk mechanisme en onder welke voorwaarden dit moet worden bereikt.

Tot slot moet er onderscheid worden gemaakt tussen grote structurerende ruimten en kleine open ruimten. In dit opzicht vereisen de binnenterreinen van huizenblokken een specifieke strategie om ze te beschermen tegen ontwikkeling, zonder het potentieel voor gemengd gebruik of gedeeld gebruik dat ze bieden aan te tasten.

4.6. RUIMTE VOORBEHOUDEN VOOR PRODUCTIE-, HAVEN- EN LOGISTIEKE ACTIVITEITEN

De productie-, haven- en logistieke activiteiten leveren een fundamentele bijdrage aan de economische ontwikkeling van Brussel, in het bijzonder via de creatie van jobs voor de Brusselaars. Ze zijn ook een van de sleutels van de toegang tot goederen en diensten volgens de principes van de Shifting Economy.

Toch hebben deze activiteiten het moeilijk om in Brussel te blijven bestaan, niet door een gebrek aan dynamiek of spelers, maar door de moeilijke toegang tot geschikte ruimten. Deze activiteiten worden namelijk gekenmerkt door hun grote omvang, geluidsemissies, gespreide werkroosters, zwaar vervoer, enz. Bovendien moeten ze, om te kunnen overleven, hun infrastructuur regelmatig mee kunnen laten evolueren.

De ruimten waar ze naar op zoek zijn, zijn over het algemeen groot en moeten op het niveau van de installaties de nodige flexibiliteit bieden, zodat de normale activiteit er geen burenhinder veroorzaakt. Bovendien moeten deze ruimten goedkoop zijn, omdat de winstgevendheid van de betrokken bedrijven

hen op het vlak van de toegang tot land niet toelaat om te concurreren met woningen of kantoren. Er zijn maar weinig ruimten die aan deze criteria voldoen, gelet op de geografische beperkingen van Brussel.

Daarnaast zijn er twee fenomenen die specifiek verband houden met de woonfunctie:

- Een algemene stijging van de grondkosten;
- Een deel van de beschikbare ruimte is niet geschikt voor alle bedrijven, omdat de ruimte grenst aan woonwijken, waar conflicten tussen burelen onomkeerbaar zouden zijn.

Het is niet alleen belangrijk om bestaande locaties te behouden, maar ook om de nodige ruimte te bieden - inclusief grote formaten - om de circulaire economie (met name materiaalstromen) en stedelijke logistiek te versterken. In dit opzicht is de kanaalzone de beste plaats om de link tussen de economie en de waterweg te versterken, maar het is niet de enige die in aanmerking moet worden genomen. Spoorweggebieden hebben ook een bruikbaar potentieel (net als bepaalde wegenknooppunten). Uiteindelijk moet er in het hele Gewest ruimte worden voorbehouden voor economische productie- en logistieke activiteiten.

Er moet voor worden gezorgd dat deze ruimten niet automatisch een bepaalde functiegemengdheid (voorzieningen, groene ruimten in het bijzonder) uitsluiten en dat er spaarzaam wordt omgesprongen met de grond, door ecologische corridors te organiseren en waar mogelijk de veilige doorgang van actieve gebruikers te garanderen.

4.7. DE ONTWIKKELING VAN SOCIALE HUISVESTING BEVORDEREN

Huisvesting heeft zich sterk ontwikkeld in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit neemt niet weg dat de toegang tot betaalbare en fatsoenlijke huisvesting een bekommernis blijft, ondanks het feit dat de helft van de bevolking voldoet aan de criteria voor toegang tot een sociale woning. Het vermogen van alle burgers om een woning te vinden wordt erkend als een basisbehoefte, een grondrecht en geldt als een prioriteit voor actie.

Daarom is het belangrijk om de ontwikkeling van een woningaanbod met allerlei soorten woningen te vergroten en te versnellen. De woningproductie moet gediversifieerd, kwalitatief hoogstaand en toegankelijk zijn, in haar verschillende segmenten (sociale huisvesting en huisvesting met een sociaal doel, gesubsidieerde huisvesting, woningen van het "medium" type, huur- of koopwoningen, openbare of particuliere huisvesting). Er zijn duidelijke definities nodig die ook nieuwe woonvormen omvatten, zodat deze niet over het hoofd worden gezien. Sociale huisvesting is het segment dat speciale bescherming en ondersteuning nodig heeft om de ontwikkeling ervan op lange termijn te garanderen.

Het doel is om te zorgen voor een evenwichtige spreiding van sociale woningen over het hele gewestelijke grondgebied en te streven naar een sociale, typologische en functionele mix om geografisch en sociaal isolement te voorkomen. Om de best mogelijke woonkwaliteit te bereiken, is het zinvol om de ontwikkeling daar te concentreren waar de omgeving en de externe omstandigheden het gunstigst zijn.

MIDDENVELD

1. PRESENTATIE

In maart en april 2023 werden drie workshops gehouden met vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld die actief zijn in op het grondgebied van het Brussels Gewest (zie volledige beschrijving van het proces in het volgende punt).

Het doel van deze workshops was om collectief een stand van zaken op te maken ter voorbereiding van de wijziging van het GBP. De werkzaamheden georganiseerd rond 4 werkpijlers:

- functiegemengdheid,
- netwerken,
- dichtheden,
- mobiliteit.

Een twintigtal verenigingen, organisaties en professionele groeperingen (zie lijst aan het einde van het document) namen deel (ongeveer honderd waren uitgenodigd). Ze zijn representatief voor een specifieke sector, activiteit, thema of doelgroep en willen optreden of de ecologische, sociale, economische, ... belangen op gewestelijk niveau vertegenwoordigen

Deze workshops waren een vervolg op een andere reeks die werd gehouden met vertegenwoordigers van gewestelijke en gemeentelijke openbare instellingen.

Deze samenvatting is gebaseerd op de workshopverslagen en de opmerkingen van de deelnemers.

De meer specifieke of doelgerichte punten die tijdens de workshops naar voren zijn gekomen, maar die betrekking hebben op de latere werkfasen, zijn niet in dit document opgenomen. Ze worden bewaard (met name in de verslagen) en zullen worden gebruikt zodra dat nodig is. Het gaat bijvoorbeeld om opmerkingen met betrekking tot specifieke voorschriften of welbepaalde gebieden van het grondgebied.

Aangezien deze samenvatting het geheugen vormt van de workshops met het maatschappelijk middenveld, zal ze nog van pas komen tijdens de volgende stappen van de wijzigingen van het GBP.

Door de aard zelf van dit document is het niet de bedoeling dat het in deze fase van het proces op een of andere manier zou worden goedgekeurd of dat de actoren die betrokken zijn bij de workshops er uitspraken over zouden doen.

2. PROCES

2.1. WORKSHOPS

Het maatschappelijk middenveld werd uitgenodigd om deel te nemen aan het proces van collectieve intelligentie van het Share The City-project tijdens drie workshops. De lijst van de deelnemende en uitgenodigde verenigingen is opgenomen in de bijlage Overzicht van de geraadpleegde actoren.

Dit compacte formaat is bedoeld om een evenwicht te vinden tussen de noodzaak om de onderwerpen diepgaand te behandelen en de noodzaak om de deelnemers niet te veel te belasten.

21 maart (volledige dag) - Inleiding

De voormiddag, die vooral informatief bedoeld was, werd georganiseerd als een reeks beknopte plenaire presentaties, onderbroken door momenten van uitwisseling, vragen en antwoorden met de deelnemers. De workshop werd aangevat met een herinnering aan de context, de voortgang van het project en de governance ervan. Daarna kwamen maatschappelijke kwesties en, op meer lokale schaal, kwesties die rechtstreeks verband houden met Brussel en zijn inrichting, aan de orde. De voormiddag werd afgesloten met een presentatie van de eerste bevindingen die samen met de openbare instellingen waren uitgewerkt tijdens hun workshops.

De namiddag, die participatief bedoeld was, nam de vorm aan van discussietafels in kleine groepen over de vier thema's van de werkgroepen: functiegemengdheid, natuurlijke netwerken, dichtheid en mobiliteit. Die gesprekstafels waren bedoeld om de problemen van de behandelde onderwerpen onder woorden te brengen.

28 maart (voormiddag) – Uitdagingen

De voormiddag verliep in twee delen.

Eerst was er een plenaire presentatie van alle uitdagingen voor Brussel zoals die naar voren kwamen uit zowel de institutionele werkgroepen als uit de workshop van 21 maart met de sector van de verenigingen. Meer dan 150 voorstellen over uitdagingen met betrekking tot alle aspecten van Share The City werden gepresenteerd en vervolgens ter prioritering voorgelegd aan de deelnemers.

Vervolgens werden er gesprekstafels georganiseerd rond 8 sleutelbegrippen die een diepgaandere collectieve discussie vereisten. Uit die werkzaamheden kwamen de krachtlijnen van het standpunt van het maatschappelijk middenveld, met zijn consensus en zijn nuances, naar voren.

17 april (voormiddag) – Doelstellingen

De voormiddag, die participatief bedoeld was, verliep in kleine groepen die discussieerden over de zeven doelstellingen voor Share The City zoals geformuleerd na de workshops met de openbare instellingen. De deelnemers gaven hun mening over de titels en de verdere uitwerking (de toelichtende teksten).

2.2. WERKPIJLERS

De hoofdmoot van de werkzaamheden rond de bevindingen werd verricht met de instellingen tijdens de voorbereidende fase van collectieve intelligentie. Er werd ervoor gekozen om die bevindingen te beschouwen als een verworven basis, om twee hoofdredenen:

- Het is de rol van de openbare instellingen om het grondgebied methodisch en volledig te monitoren. Ze produceren in dat verband statistieken en gegevens (met name in de vorm van Observatoria) en hun feedback is ook een integraal onderdeel van de context.
- De werkzaamheden rond de bevindingen hielden de vertegenwoordigers van de openbare instellingen die ervoor bevoegd zijn, bezig gedurende 25 workshops van telkens een halve dag. Het was niet haalbaar om dezelfde inspanningen te vragen van het maatschappelijk middenveld. Achteraf gezien is er een algemene convergentie over de belangrijkste bevindingen (feedback), zij het met verschillende benaderingen en vanuit verschillende gezichtspunten. Deze verschillen komen tot uiting in de manier waarop de uitdagingen en vooral de doelstellingen worden geformuleerd. In het algemeen kunnen we zeggen dat de veranderingen waar het maatschappelijk middenveld om vraagt,

vaak verder gaan, maar over het algemeen wel in dezelfde richting als de veranderingen die door de instellingen zijn uitgewerkt.

Vooreerst hebben de workshops met het maatschappelijk middenveld de schijnwerpers gericht op de uitdagingen en de doelstellingen van de wijziging van het GBP.

Vervolgens werden tijdens de tweede workshop de volgende transversale begrippen meer uitgediept:

- Nabijheid & evenwicht/verdeling van de stedelijke functies,
- Monofunctionele gebieden,
- Open ruimten en gemeenschappelijke ruimten,
- Verharding van de bodems,
- Tot beschermd gebied verklaren van natuurgebieden en hernaturalisatie,
- Stedelijke logistiek (macro- en micronetten),
- Sociale huisvesting en grote stedelijke diensten,
- Gedeeld gebruik van gebouwen en infrastructuur.

Deze belangrijke fase leverde essentieel materiaal op voor het schrijven van deze samenvatting. Ze levert rijke input voor alle uitdagingen die zijn gestructureerd volgens de vier werkhema's zoals vastgelegd in het algemene kader:

- functiegemengdheid,
- netwerken,
- dichtheden,
- mobiliteit.

Ten slotte werd op basis van de geïdentificeerde uitdagingen een nieuwe reeks doelstellingen opgesteld om de algemene richting van de discussies weer te geven.

3. UITDAGINGEN

3.1. ALGEMENE UITDAGINGEN

- > Anticiperen op systeemcrises (klimaat, financiën, migratie, ineenstorting biodiversiteit, toegankelijkheid van de stad) en de stad veerkrachtig maken
- > Een ontwikkelingsstrategie met een lage impact uitstippelen, met name gericht op het vertragen van de verstedelijking
- > De levenskwaliteit van de bevolking waarborgen (met inbegrip van toegang tot betaalbare huisvesting), en erkennen dat de ontwikkeling van de natuur in de stad hierbij een sleutelrol speelt
- > Alle kritieke functies beschermen³⁵: zowel de bebouwde functies als de ecosysteemfuncties
- > Een einde maken aan het onnodig slopen van gebouwen
- > Vastgoedspeculatie aan banden leggen

³⁵ De terminologie die wordt gebruikt om groeiende en afnemende functies te beschrijven, was onderwerp van veel discussies rond de termen "sterke functie" en "zwakke functie".

De deelnemers aan die debatten hebben overeenstemming bereikt over het te benoemen onderwerp: "een belangrijke stedelijke functie in het weloverwogen algemeen belang, maar een functie die alleen in voldoende mate kan worden gehandhaafd of ontwikkeld als de overheid ingrijpt (met name op de markt van vastgoedontwikkelingen)"

> De gekozen benaming is die van *kritieke functie*.

- > Het erfgoed beschermen en daarbij een evenwicht vinden tussen behoud, aanpassing aan het klimaat en biodiversiteit

3.2. THEMATISCHE UITDAGINGEN

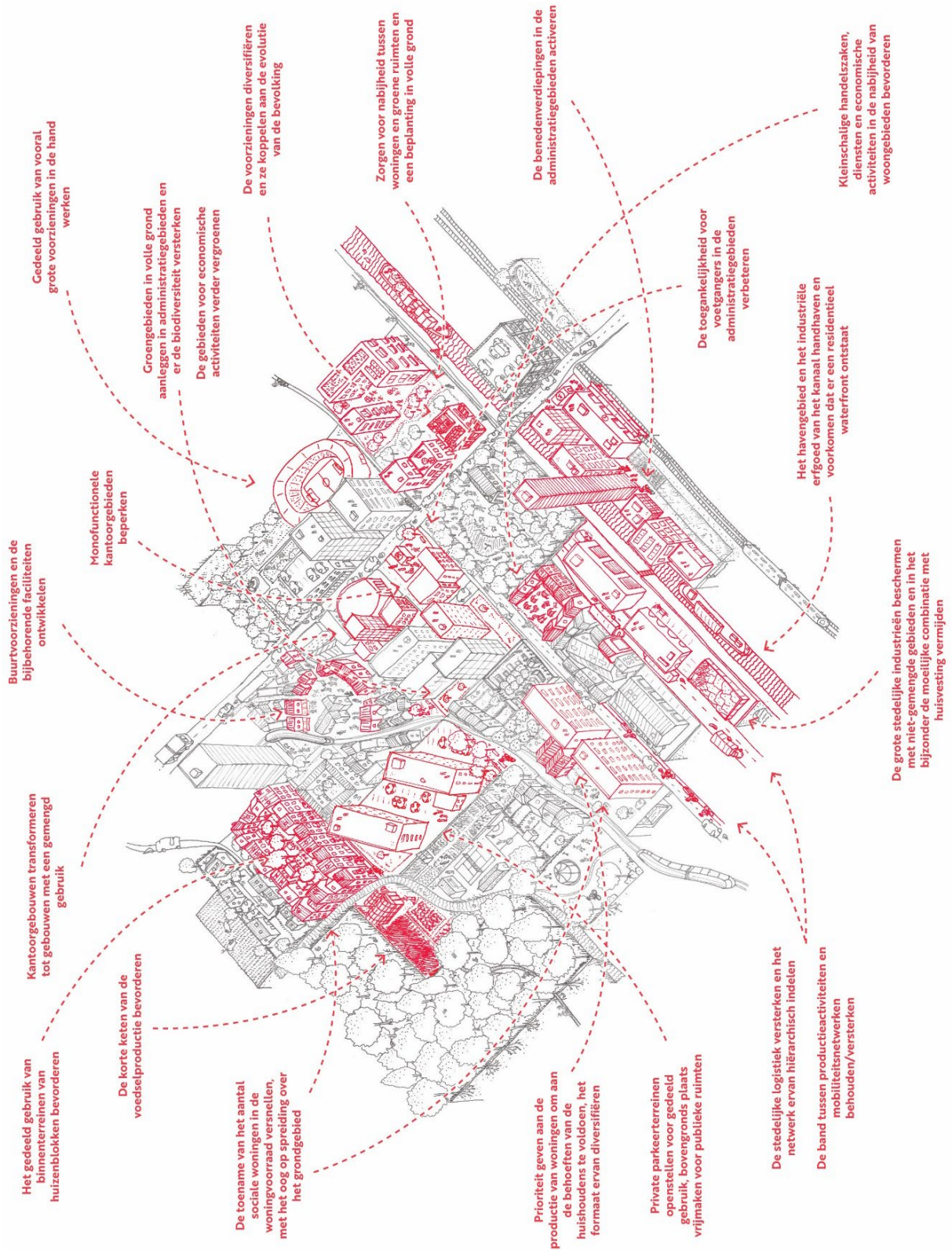
3.2.1. Functiegemengdheid

- > De kritieke functies veiligstellen bij de ontwikkeling van de functiegemengdheid
- > Het gevaar van "alles tegelijk" uit de weg gaan, duidelijke beleidsintenties vaststellen en prioriteiten bepalen
- > De nabije voorzieningen (scholen, kinderdagverblijven, sportvoorzieningen, diensten aan de bevolking, gezondheidsvoorzieningen, enz.) en de faciliteiten die er een aanvulling van zijn (ontmoetingsplaatsen, handelszaken, groene ruimten, enz.) ontwikkelen
- > De voorzieningen diversifiëren en ze koppelen aan de evolutie van de bevolking
- > De kleinschalige handelszaken, diensten en economische activiteiten spreiden over het stedelijke weefsel, in de nabijheid van woongebieden, om de buurtstad te bevorderen
- > De grootschalige stedelijke industrieën beschermen met niet-gemengde gebieden en in het bijzonder de moeilijke combinatie met huisvesting vermijden
- > De band tussen productieactiviteiten en mobiliteitsnetwerken (havendomein, spoorwegen, wegen) behouden/versterken
- > Het havengebied, inclusief laad- en loskades, behouden, het industriële erfgoed van het kanaal handhaven en voorkomen dat er een residentieel waterfront ontstaat
- > De korte keten van de voedselproductie, "van boer tot bord" bevorderen, via de distributie
- > De gebieden voor economische activiteiten verder vergroenen, de biodiversiteit versterken en ze opnemen in het groene en het blauwe netwerk om een landschappelijke en ecologische omgeving te creëren
- > De stedelijke logistiek versterken en de netwerken ervan hiërarchisch indelen
- > De toename van het aantal sociale woningen in de woningvoorraad versnellen, met het oog op spreiding over het grondgebied, door minimumquota voor sociale woningen vast te stellen (in percentages, drempels of absolute cijfers)
- > Prioriteit geven aan de productie van woningen om aan de behoeften van de huishoudens te voldoen, het formaat ervan diversifiëren

- > Ervoor zorgen dat woningen en groene ruimten dicht bij elkaar liggen (en beter te voet bereikbaar zijn) en dat er beplanting in volle grond aanwezig is
- > Een kader voor de woningbouw vaststellen (voorkomen dat de particuliere sector de markt overbiedt) en de productie van duurzame woningen aanmoedigen

- > Monofunctionele gebieden met enkel kantoren beperken
- > Kantoorgebouwen transformeren en ombouwen tot programma's voor gemengd gebruik met woningen, kantoren en collectieve voorzieningen
- > De toegankelijkheid voor voetgangers in de administratiegebieden verbeteren
- > Groengebieden in volle grond aanleggen in administratiegebieden en er de biodiversiteit versterken
- > De benedenverdiepingen in de administratiegebieden activeren
- > Een onderscheid maken tussen kleine en grote kantoren (opgelet voor concurrentie binnen de sector)

- > Gedeeld gebruik van de infrastructuur in de hand werken (bv.: voorzieningen en kantoren, grote handelszaken, enz.), met name de grote voorzieningen zoals een voetbalstadion, scholen, zalen, enz. Vermijden dat bepaalde sterkere functies in dit proces de overhand krijgen op andere zwakkere functies
- > De private parkeerterreinen openstellen voor gedeeld gebruik, bovengronds plaats vrijmaken voor open openbare ruimten
- > Het gedeeld gebruik van de binnenterreinen van huizenblokken (collectieve ruimten, natuurlijke ruimten, landbouwruimten, ...) bevorderen

3.2.2. Netwerken

- > De bestaande groene ruimten beschermen (natuurlijke ruimten voor meer biodiversiteit, toegankelijke groene ruimten, landbouwruimten, enz.)
- > Het stedelijke weefsel vergroenen en ontharden
- > Het grote landschap van de open ruimten beschermen en opwaarderen

- > De natuurlijke ruimten met elkaar verbinden, de gebieden met hoge biologische waarde beschermen en verbinden en in dat verband gebruikmaken van de meest recente beschikbare gegevens
- > Niet alleen voortbouwen op het lineaire netwerk: niet enkel via de straten verbindingen tot stand brengen (mobiliteitsprisma)
- > Stedelijke barrières voor voetgangers en dieren vermijden (kanaal, spoorwegen, megahuizenblokken)
- > De bestaande verbindingen verbeteren en er nieuwe creëren (ecoducten en ecotunnels)
- > Natuureservaten definiëren en ontwikkelen (zoals integrale reservaten, zonder interventie), toevluchtgebieden voor de biodiversiteit
- > De diensten die de natuurlijke en wilde gebieden in de stad leveren, opnieuw naar waarde schatten: bestrijding van hitte-eilanden, mentale rust, verrukking, totstandbrenging van sociale contacten, enz. - het concept van kalme gebieden en netwerken, zonder kunstmatige verlichting, ...
- > Het potentieel aan ruimte voor biodiversiteit van de gebieden voor productieactiviteiten benutten

- > Van het water een prioritair aandachtspunt maken, rekening houden met de cyclus van het water, met onder meer regenwater, oppervlaktewater, grondwater, vochtige gebieden, enz. Van water een van de fysische parameters maken op basis waarvan de stedelijke ontwikkeling wordt bedacht (en water niet aanpassen aan de geplande ontwikkeling)
- > Het hydrografische netwerk van de natuurlijke waterlopen beschermen en herstellen
- > Het kanaal beschouwen als onderdeel van het ecologische netwerk

- > De bodem benutten door het bruine netwerk te ontwikkelen en levende bodems tot stand te brengen (kwaliteit van de grond en de ondergrond, en niet enkel in de zin van "niet-verontreinigd")

- > De groene ruimten beschouwen als een essentiële stedelijke functie die meerdere diensten levert (niet alleen een netwerk)
- > De toegankelijke groene ruimten beter spreiden over het grondgebied (discrepantie tussen grote oppervlakten en hoe mensen die ervaren, begrippen als toegankelijkheid en zichtbaarheid)
- > De groene ruimten in gebieden met schaarste uitbreiden, een doelstelling vaststellen, bijvoorbeeld de oppervlakte verdubbelen
- > Meer grote groene ruimten (biodiversiteit, recreatie) tot stand brengen; "pocket parks" en lineaire parken bieden niet aan dezelfde functies een plaats

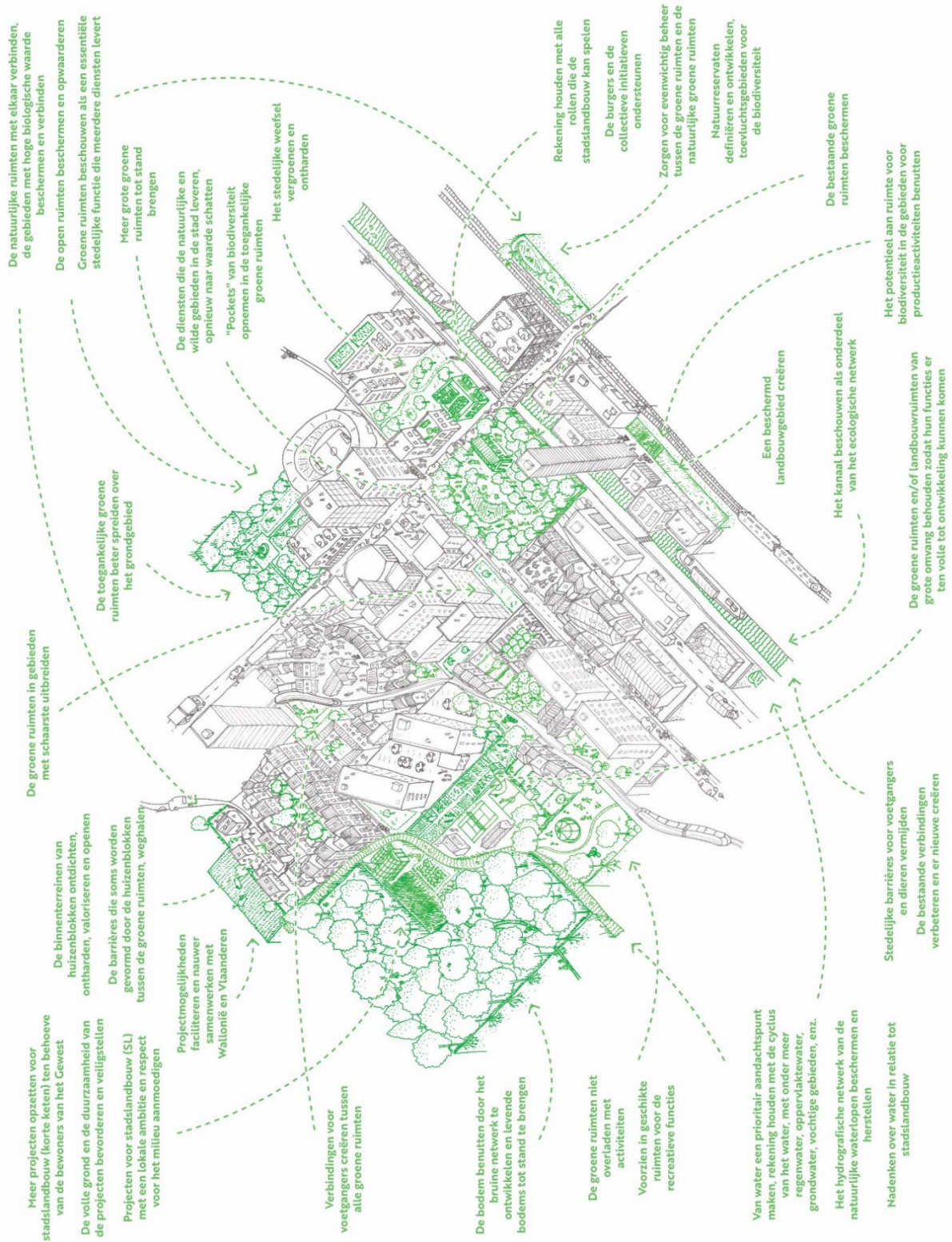
- > "Corridors" voor voetgangers creëren (van het type ecocorridors) tussen alle groene ruimten
- > De barrières die soms worden gevormd door de huizenblokken tussen de groene ruimten, weghalen
- > "Pockets" van biodiversiteit opnemen in de toegankelijke groene ruimten

- > De binnenterreinen van huizenblokken benutten (voor recreatie, voor fauna/flora, maar ook als stiltegebieden), zij maken grotendeels deel uit van de groene long van Brussel

- > De binnenterreinen van huizenblokken ontdichten en ontharden
- > De binnenterreinen van huizenblokken proberen te openen

- > Een gedifferentieerde status geven aan de toegankelijke groene ruimten en de natuurlijke groene ruimten
- > Ervoor zorgen dat er geen conflicten ontstaan tussen de ontwikkeling van de ecologische netwerken en de ontwikkeling van de openbare verblijfsruimten
- > Zorgen voor evenwichtig beheer tussen de groene ruimten en de natuurlijke groene ruimten (biodiversiteit)
- > De groene ruimten niet overladen met activiteiten (probleem van de gebruiksdichtheid in de parken)
- > Voorzien in geschikte ruimten voor de recreatieve functies (festivals, vrijetijdsactiviteiten) zodat de biodiversiteit niet wordt aangetast

- > Projecten voor stadslandbouw (SL) met een lokale ambitie en respect voor het milieu aanmoedigen
- > Meer projecten opzetten voor stadslandbouw (korte keten) ten behoeve van de bewoners van het Gewest
- > De volle grond en de duurzaamheid van de projecten bevorderen en veiligstellen
- > Een beschermd landbouwgebied creëren
- > De groene ruimten en/of landbouwruimten van grote omvang behouden zodat hun functies er echt tot volle ontwikkeling kunnen komen
- > Rekening houden met alle rollen die de stadslandbouw kan spelen (educatief, economisch, voedsel, bodemkunde, enz.)
- > De burgers en de collectieve initiatieven ondersteunen - ook van mensen in bestaansonzekerheid, niet alleen van professionals
- > Nadenken over het water in relatie tot de stadslandbouw: de recuperatie van regenwater mogelijk maken, ontharding (infiltratie en aanvulling van het grondwater)
- > De biodiversiteit niet ondermijnen ten gunste van de stadslandbouw: onderzoeken hoe (en of) de SL kan worden geïntegreerd in gebieden met een hoge biodiversiteit
- > Projectmogelijkheden faciliteren en nauwer samenwerken met Wallonië en Vlaanderen

3.2.3. Mobiliteit

- > Het autogebruik, dat ruimte inneemt en overlast veroorzaakt, terugschroeven om plaats te maken voor andere vormen van gebruik, zachte mobiliteit en verkeersluwe wijken
- > Bovengronds openbaar vervoer en op eigen bedding waar dat zinvol is, teneinde de wijken met elkaar te verbinden: dit is ook een manier om de handel te stimuleren en de openbare ruimten te herverdelen (voorzien in een moratorium op de uitbreiding van het metronetwerk)
- > De punten hiërarchisch indelen opdat de toegangspoorten beter zouden worden verbonden met de hele stad via de zachte mobiliteit
- > Het GEN ontwikkelen om te vermijden dat enkel P+R worden gebruikt voor de modal shift (niet doeltreffend), in overleg met Vlaanderen en Wallonië
- > Potentiële en doeltreffende netwerken voor productiefuncties identificeren
- > Het spoor en de waterweg bevorderen: onder meer rekening houden met de spoorwegnetten als vectoren voor de ontwikkeling van gewestelijk openbaar vervoer en alle bestaande sporen behouden
- > Het fietsnetwerk versterken
- > De voetgangersstromen beschermen, wandelen aanmoedigen door een groot aanbod van paden en voetgangers in de praktijk voorrang geven via voetgangersvriendelijke inrichtingen
- > Doorlaatbaarheid van de huizenblokken: de verplichtingen tot netwerkvorming opnemen in het GBP
- > Een koppeling met de polycentrische stad tot stand brengen

- > De mogelijkheid bieden om te verblijven in de openbare ruimte, de door de auto opgelegde trajecten verlaten
- > Voorkeur geven aan functies die een gedeeld gebruik van de ruimte mogelijk maken (leefruimten, inclusieve ruimten), "vervuilende" inrichtingen zoals reclame vermijden

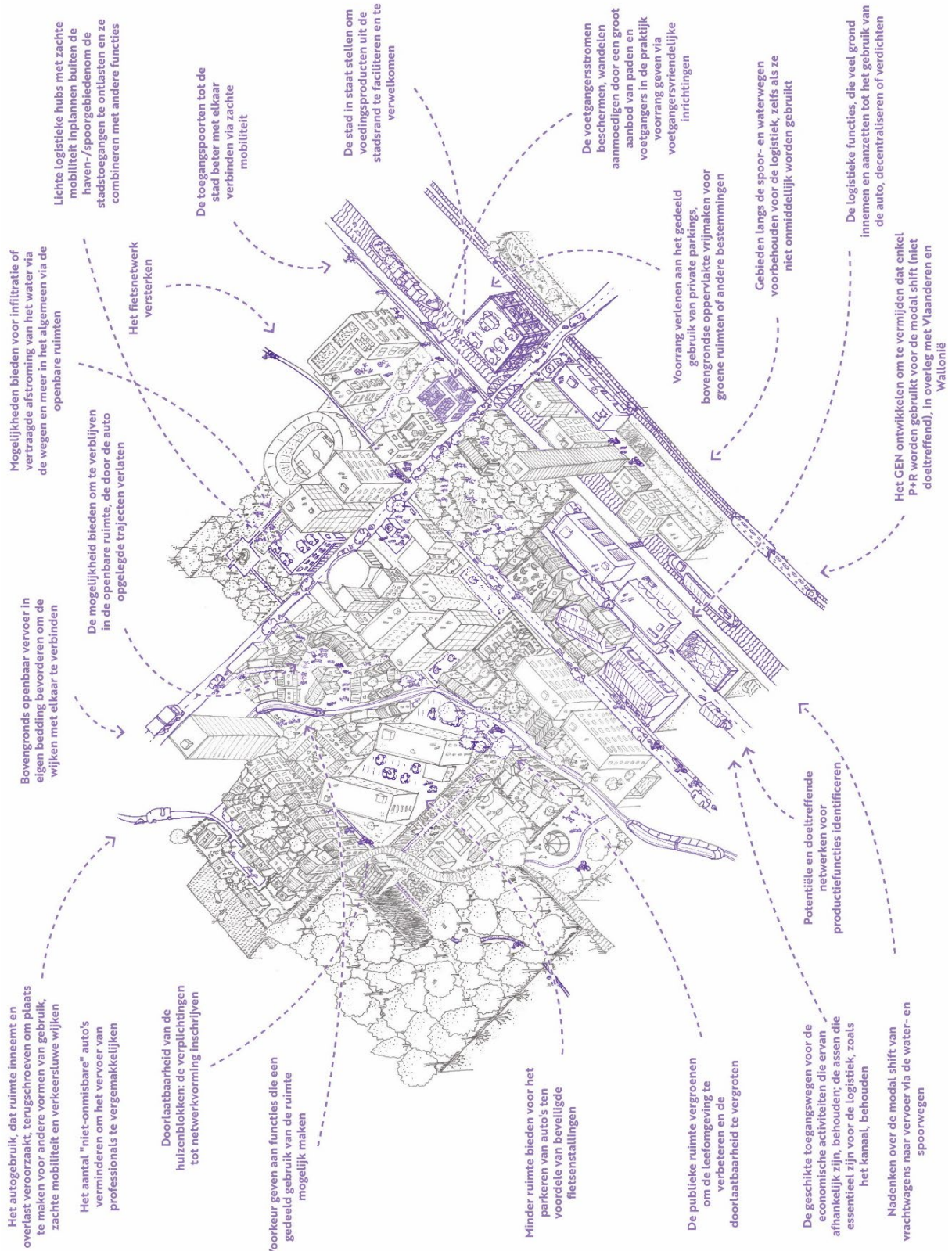
- > De klimaat- en biodiversiteitsuitdagingen gebruiken als leidraad voor alle keuzes
- > Mogelijkheden bieden voor infiltratie of vertraagde afstroming van het water via de wegen en meer in het algemeen via de openbare ruimten
- > De openbare ruimte beplanten om de leefomgeving te verbeteren en de doorlaatbaarheid te vergroten

- > Minder ruimte bieden voor het parkeren van auto's ten voordele van beveiligde fietsenstallingen
- > Voorrang verlenen aan het gedeeld gebruik van private parkings, bovengrondse oppervlakte vrijmaken voor groene ruimten of andere bestemmingen

- > De geschikte toegangswegen voor de economische activiteiten die ervan afhankelijk zijn, behouden; de assen die essentieel zijn voor de logistiek, zoals het kanaal, behouden
- > Het aantal "niet-onmisbare" auto's verminderen om het vervoer van professionals te vergemakkelijken

- > Gebieden langs de spoor- en waterwegen voorbehouden voor de logistiek, zelfs als ze niet onmiddellijk worden gebruikt
- > Nadenken over de modal shift van vrachtwagens naar vervoer via de water- en spoorwegen
- > Lichte logistieke hubs ontwerpen, buiten de haven-/spoorgebieden, met zachte mobiliteit om de stadstoegangen te ontlasten, en ze combineren met andere functies (waaronder leveringen)
- > De stad in staat stellen om voedingsproducten uit de stadsrand (landbouwhallen, enz.) te faciliteren en te verwelkomen
- > De logistieke functies, die veel grond innemen en aanzetten tot het gebruik van de auto, decentraliseren of verdichten

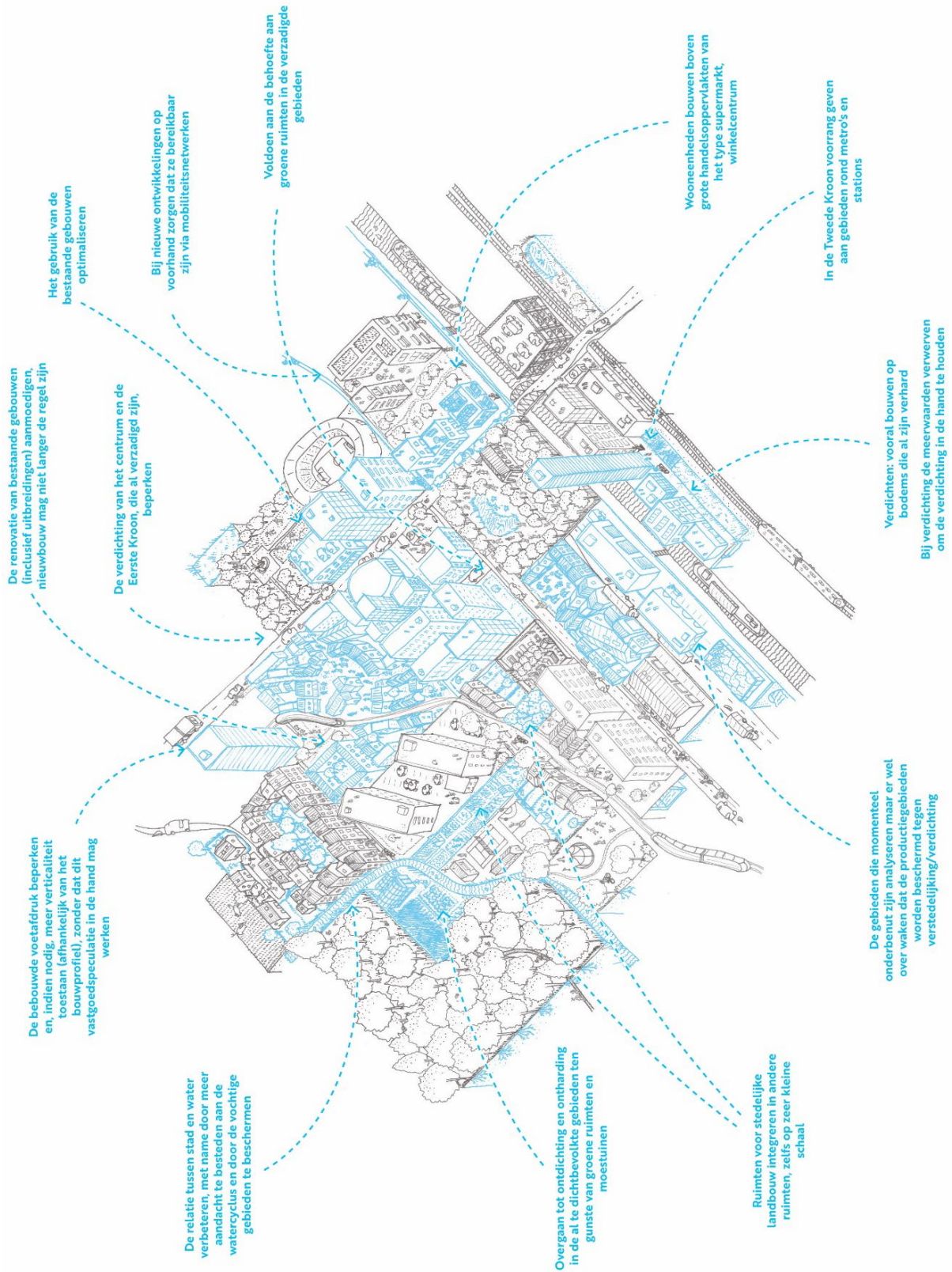
3.2.4. Dichtheden

- > Verdichten: vooral bouwen op bodems die al zijn verhard
- > De renovatie van bestaande gebouwen (inclusief uitbreidingen) aanmoedigen, nieuwbouw mag niet langer de regel zijn

- > Het gebruik van de bestaande gebouwen optimaliseren
- > Bij nieuwe ontwikkelingen op voorhand zorgen dat ze bereikbaar zijn via mobiliteitsnetwerken
- > De bebouwde voetafdruk beperken en, indien nodig, meer verticaliteit toestaan (afhankelijk van het bouwprofiel), zonder dat dit vastgoedspeculatie in de hand mag werken
- > Bij verdichting de meerwaarden verwerven om de verdichting in de hand te houden
- > Voldoen aan de behoefte aan groene ruimten in de verzadigde gebieden
- > Wooneenheden bouwen boven grote handelsoppervlakten van het type supermarkt, winkelcentrum
- > Ruimten voor stedelijke landbouw integreren in andere ruimten, zelfs op zeer kleine schaal
- > De relatie tussen stad en water verbeteren, met name door meer aandacht te besteden aan de watercyclus en door de vochtige gebieden te beschermen
- > De verdichting van het centrum en de Eerste Kroon, die al verzadigd zijn, beperken
- > In de Tweede Kroon voorrang geven aan gebieden rond metro's en stations
- > De (industriële?) gebieden die momenteel onderbenut zijn, analyseren, maar er wel over waken dat de productiegebieden worden beschermd tegen verstedelijking/verdichting

- > Overgaan tot ontlichting en ontharding van de Brusselse bodem in de al te dichte gebieden ten gunste van groene ruimten en moestuinen

4. DOELSTELLINGEN

De vaststelling van de doelstellingen is bedoeld om de algemene richting van de uitwisselingen die plaatsvonden tijdens de workshops met het maatschappelijk middenveld te structureren aan de hand van een klein aantal duidelijke en sterke principes.

Dit betekent enerzijds dat het niet mogelijk is om het aantal ervan te verminderen zonder een belangrijke bekommernis uit het oog te verliezen en anderzijds dat elk van de aandachtspunten die tijdens de workshops naar voren kwamen, gekoppeld kan worden aan een van deze doelstellingen.

Het geheel is gebaseerd op een dialectiek tussen de globale prospectieve overwegingen en de operationele uitdagingen die specifiek zijn voor het GBP.

Deze formuleringswerkzaamheden werden verricht na de workshops en op basis van het ruwe materiaal dat wordt gevormd door de samenvattingen van de workshops.

De 7 doelstellingen voor Share The City volgens het maatschappelijk middenveld zijn:

1. Anticiperen op de milieurisico's
2. De vrije bodem behouden en herstellen
3. De biodiversiteit ontwikkelen
4. Een stad herstellen op menselijke schaal
5. De bouw van sociale woningen ondersteunen
6. Ruimte voorbehouden voor productie-, haven- en logistieke activiteiten
7. Een kader voor de verdere uitbouw van de stadslandbouw creëren

Ze worden hier gepresenteerd als een voorstel van conclusie van de eerste fase van de werkzaamheden.

4.1. ANTICIPEREN OP DE MILIEURISICO'S

Om een relevante planning op te stellen, is het essentieel om rekening te houden met de te verwachten veranderingen in onze omgeving op de korte, middellange en lange termijn.

Wat het klimaat betreft, toont het IPCC³⁶ aan dat de extreme fenomenen die momenteel uitzonderlijk zijn (hittegolven, stortregens, droogte en watertekorten, enz.) in aantal zullen toenemen en, afhankelijk van de scenario's en de genomen maatregelen, meer en meer normaal zullen worden.

Wat de biodiversiteit betreft, documenteert het IPBES³⁷ niet alleen het verdwijnen van de soorten, maar ook de verkleining van de populaties, waardoor de ecosysteemdiensten drastisch afnemen.

Om te slagen moet Share The City een paradigmaverschuiving teweegbrengen in het GBP. We kunnen nu al twee grote verschuivingen benadrukken:

³⁶ Intergovernmental Panel on Climate Change

³⁷ Plateforme intergouvernementale scientifique et politique sur la biodiversité et les services écosystémiques - *Intergouvernementeel Platform voor Biodiversiteit en Ecosysteemdiensten*

- Het gewestelijk grondgebied kan niet langer simpelweg worden gezien als een reservoir voor stedelijke groei. Het GBP zal eerst regels moeten invoeren voor het herstel en behoud van het milieu. Vervolgens, en alleen binnen dat kader, kan de stedelijke ontwikkeling worden overwogen, uitgaande van de bestaande elementen, die veel betere woonbaarheid kunnen bieden.
- Het concept van stedelijke functie moet de (fysische en biologische) ecosysteemfuncties doen uitkomen, met minstens dezelfde prioriteit als de menselijke en bebouwde functies.

De fysische en biologische dimensies komen dan op de voorgrond: temperaturen, water, materiaalstromen, bodemkwaliteit, potentiële biodiversiteit, enz.

De bodem moet zo worden gebruikt dat de veerkracht van de stad wordt opgebouwd, met bijzondere aandacht voor deze inleidende overwegingen:

- De onbebouwde gebieden (inclusief waterlopen en waterpartijen) krijgen een nieuw belang, zowel waar ze al bestaan als waar ze nog niet bestaan;
- Hoewel de algemene trends in milieuveranderingen op grote schaal zijn geïdentificeerd en bevestigd, is de lokale impact ervan nog onzeker en moet het plan kunnen worden aangepast om rekening te houden met deze onzekerheid.

4.2. DE VRIJE BODEM BEHOUDEN EN HERSTELLEN

Bodem die nog "vrij" is, d.w.z. onbebouwd en onverhard, moet worden beschouwd als een hulpbron van onschatbare collectieve waarde. Via het GBP moeten we daarom niet alleen dwingende en ambitieuze maatregelen nemen om de degradatie van de bodem een halt toe te roepen, maar ook de gewestelijke schaal van dit plan benutten om de "aggradatie" van de bodem (verbetering van de bodemkwaliteit) te organiseren.

De verharding van de bodem is de facto onomkeerbaar. En de terugkeer naar de ongerepte staat nadat een verhardingsproces is opgestart, wordt complex gemaakt: de neiging tot verstedelijking overheerst in de praktijk.

Vrije bodem laat het bebouwde weefsel wel ademen. Hij is de basis van koeltegebieden en waarborgt zo het behoud of de ontwikkeling van de vegetatie in al haar vormen.

Een levende bodem levert veel ecosystemendiensten; hij vormt de basis van de biodiversiteit en reguleert waterstromen (infiltratie van regenwater, aanvulling van grondwaterlagen, ontlasting van het rioleringsstelsel, enz.). Hij kan ook drager zijn van voedselproductie.

Dit houdt in:

- Aan de onbebouwde vrije bodems en ruimten (te definiëren en te inventariseren) het begrip functie toewijzen op dezelfde manier als de menselijke en bebouwde functies.
- Bij nieuwbouw steeds de voorkeur geven aan reeds bebouwde, of minstens verharde bodems.
- De verharding van de bodem radicaal beperken.
- De conflicten tussen de ecologische functies en de menselijke functies (en gebruiksvormen) binnen de publiek toegankelijke begroeide ruimten beheeren.
- Naast de conflicten tussen de natuurlijke en sociale functies van de bodem, binnen deze ruimten een zo coherent mogelijk evenwicht tot stand brengen tussen de verschillende vormen van menselijk gebruik (vrije tijd, ontspanning en rust, sport, stadslandbouw).

- Toevluchtsoorden creëren voor de biodiversiteit, uitsluitend bestemd voor fauna en flora, en deze ruimten integreren in de netwerken (met name het groene, het blauwe, het bruine, het zwarte netwerk).
- De kwaliteit van de bodem beheren in samenhang met die van de ondergrond.
- Zorgen voor een verbetering van de kwaliteit en de doorlaatbaarheid van de binnenterreinen van huizenblokken.

4.3. DE BIODIVERSITEIT ONTWIKKELEN

Hoewel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest sterk verstedelijkt is (en misschien wel a fortiori), moet het een grote bijdrage leveren tot het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de biodiversiteit. Het kan zijn eigen deel van de verantwoordelijkheid niet afschuiven ten nadele van de andere gewesten.

Het herstel van de biodiversiteit is een doel op zich, maar het brengt ook een heleboel "positieve externe effecten" met zich mee. Dit zijn de ecosysteemdiensten die ermee verbonden zijn en die de levenskwaliteit van de bewoners en de werking van de stad aanzienlijk verbeteren. Ze worden doorgaans gegroepeerd in vier categorieën:

- bevoorradingsdiensten (water, voeding, enz.),
- regulerende diensten (koelte-eilandeffect, waterregulatie, bestuiving, enz.),
- ondersteunende diensten (bodemaggradatie, fotosynthese, enz.),
- culturele diensten (geestelijke gezondheid, esthetische waarden, vrije tijd, enz.).

Dit houdt in:

- Een ecologisch netwerk dat ruimten die fungeren als reservoirs voor biodiversiteit (wat een bepaalde omvang vereist), kan behouden en ontwikkelen, tot stand brengen en opnemen in het GBP. Deze biodiversiteitsreservoirs kunnen dan via ecologische corridors een breder groen netwerk ondersteunen. Dat netwerk moet op zijn beurt ook worden versterkt en uitgebreid om zijn rol ten volle te kunnen spelen.
- De feitelijke groengebieden erkennen.
- Het ecologisch netwerk van Brussel verbinden met dat van de twee andere gewesten.
- Biodiversiteit en de ontwikkeling van stadslandbouw met elkaar verzoenen.
- De biodiversiteit in de gebieden van economische activiteit verbeteren.

4.4. EEN STAD HERSTELLEN OP MENSELIJKE SCHAAL

In tegenstelling tot de grootstedelijke projecten met "grote ambities", moet het GBP voorrang geven aan de ontwikkeling van een stad die beantwoordt aan de behoeften van haar inwoners en gebruikers en die levenskwaliteit, sociale inclusie en nabijheid garandeert.

Over het algemeen wist Brussel een stad op redelijke schaal te blijven, met een combinatie van nabijheid, vitaliteit en solidariteit.

Deze perceptie vloeit voort uit het bestaan van verschillende wijken die het stedelijke weefsel vormgeven en de relatief bescheiden gebleven bouwprofielen en grondinname van de bouwwerken.

De stad is echter een aantal keren flink aangetast door vastgoedprojecten die de schaal van het individu te boven gaan, met ambities van gigantisme, die nu als achterhaald worden beschouwd.

Om dit te bereiken moet Share The City worden doordrongen van een aantal krachtlijnen:

- De lokale identiteitskernen zo structureren dat de diensten, voorzieningen, handelszaken en groene ruimten goed verspreid zijn en bereikbaar zijn met zachte vervoermiddelen en het openbaar vervoer.
- Professionele, servicegerichte en maatschappelijk verantwoorde stadslandbouw ontwikkelen, die een belangrijke rol kan spelen bij het in stand houden van het nabijheidsaspect (korte ketens).
- Voorrang geven aan ingrepen die voortbouwen op de bestaande wijken, ze opwaarderen en de kenmerken ervan verbeteren.
- Een rijkdom aan kleine, in het stedelijke weefsel opgenomen projecten bevorderen, liever dan massale ingrepen. Bijvoorbeeld niet langer toestemming geven voor de bouw van winkelcentra.
- De ontwikkeling van het grondgebied koppelen aan de mobiliteitsinfrastructuur. Bijvoorbeeld ontwikkelen/verdichten rond de bestaande stations (met als belangrijke aandachtspunten dat je niet verdicht waar de dichtheid al hoog is, en dat je niet zo bouwt dat alle resterende vrij levende bodems aangetast worden)

4.5. DE BOUW VAN SOCIALE WONINGEN ONDERSTEUNEN

Het GBP moet een van de instrumenten zijn ten dienste van een sterker beleid inzake het recht op huisvesting. Het relatieve aandeel van de sociale huisvesting, of met sociale huisvesting gelijkgestelde huisvesting, in de woningvoorraad moet bij voorrang worden verhoogd. Het creëren van nieuwe huisvesting betekent niet noodzakelijkerwijs het optrekken van nieuwe gebouwen: de mogelijkheid om de bestaande gebouwen te benutten - door renovatie, reconversie, herbestemming - moet prioritair worden ondersteund, en dit kan al dan niet gepaard gaan met het veranderen van de eigendomsstructuur.

De huisvestingscrisis is al jaren een realiteit in Brussel. Zoals blijkt uit de verschillende lijsten met aanvragen voor sociale huisvesting, is er een aanzienlijke kloof tussen de behoeften van de bevolking en de realiteit van de woningmarkt in termen van geld, kwaliteit en de configuratie van woningen volgens de verschillende categorieën huishoudens. De kloof zal de komende jaren waarschijnlijk nog groter worden, maar Brussel moet wel een gastvrije stad blijven.

Toegang tot betaalbare, fatsoenlijke en kwaliteitsvolle huisvesting is een van de fundamentele menselijke behoeften waarin moet worden voorzien om in goede omstandigheden te kunnen leven.

Dit houdt in:

- Voorrang geven aan de ontwikkeling van sociale huisvesting of daarmee gelijkgestelde woningen (op basis van duidelijke definities en categorieën³⁸), in overeenstemming met de objectief vastgestelde behoeften.
- Bij nieuwbouw of vastgoedoperaties in de eerste plaats bijdragen aan het herstellen van het evenwicht qua behoeften aan sociale huisvesting, indien nodig door dwingende normen vast te stellen.

³⁸ De woningen kunnen huur- of koopwoningen zijn, en hoeven niet per se voor 100% onder het openbare woningbestand te vallen. Toegangen en belemmeringen die kunnen dienen om deze categorieën en definities te vast te leggen (niet-limitatief): uitsluitend toegankelijk voor huishoudens met een laag inkomen; raster, schalen van huur-/aankooprijzen; afwezigheid van speculatie.

- Concurrerende vormen, zoals toeristische accommodatie of co-living, reguleren.

4.6. RUIMTE RESERVEREN VOOR PRODUCTIE-, HAVEN- EN LOGISTIEKE ACTIVITEITEN EN BELANGRIJKE STEDELIJKE DIENSTEN

Er moet worden voorzien in de nodige ruimten - inclusief van grote omvang - en de verkeersstromen die nodig zijn voor een versterking van de circulaire economie en de stedelijke logistiek. In dit opzicht is de kanaalzone de beste plaats om de link tussen de economie en de waterweg te versterken, maar het is niet de enige die in aanmerking moet worden genomen. Spoorweggebieden hebben ook een bruikbaar potentieel, net als bepaalde wegenknooppunten. Uiteindelijk moet er in het hele Gewest ruimte worden voorbehouden voor geïntegreerde economische productie- en logistieke activiteiten.

Ook voor de grote stedelijke diensten (brandweerkazernes, MIVB-depots, waterzuiverings- of wateropslagstations, recyclagepark, enz.) moet er ruimte worden voorbehouden, gezien hun onmisbare karakter en de plaats die ze nodig hebben.

De productie-, haven- en logistieke activiteiten leveren een fundamentele bijdrage aan de economische ontwikkeling van Brussel, in het bijzonder via de creatie van kwaliteitsvolle jobs voor de Brusselaars. De noodzaak en het spoedeisende karakter (opgenomen in de gewestelijke strategie Shifting Economy) worden versterkt door de crises (klimaat-, sociale, energie-, gezondheids crisis).

Deze activiteiten worden namelijk gekenmerkt door hun grote omvang, geluidsemissies (burencollicten), gespreide werkroosters, zwaar vervoer, enz. Bovendien moeten ze, om te kunnen overleven, hun infrastructuur regelmatig mee kunnen laten evolueren.

Bovendien moeten deze ruimten goedkoop zijn, omdat de winstgevendheid van de betrokken bedrijven hen op het vlak van de toegang tot land niet toelaat om te concurreren met woningen of kantoren.

Deze verschillende factoren leiden ertoe dat sommige bedrijven zich buiten het BHG vestigen, wat problematisch is voor de werkgelegenheid, de mobiliteit en het milieu.

Dit houdt in:

- Bij voorrang aandacht besteden aan/ruimte reserveren in de kanaalzone/havenzone. Tegelijkertijd moeten we ervoor zorgen dat kleinschalige initiatieven nog steeds hun plaats kunnen vinden in het stedelijke weefsel.
- Ervoor zorgen dat de grote gebieden van productieactiviteiten niet automatisch een bepaalde functionele mix uitsluiten (met inbegrip van de ecologische functies).
- De logistiek en de productieactiviteiten ontwikkelen op het niveau van de wijken (geconcentreerde en gedeconcentreerde logistiek) en tegelijkertijd zorgen voor een eerlijke verdeling van de locatie van de zogeheten "storende" activiteiten.
- Een logistiekstructuur tot stand brengen op schaal van de metropool, met verbindingen naar de aangrenzende gewesten - zich niet beperken tot de interne schaal van het BHG.
- De planning van activiteitengebieden koppelen aan die van de mobiliteit (zachte, actieve en zware mobiliteit, verplaatsingen, parkeren en overslag).
- Anticiperen op de behoeften aan vestiging van grote stedelijke diensten en ze monitoren.

4.7. EEN KADER VOOR DE VERDERE UITBOUW VAN DE STADSLANDBOUW CREËREN

Stadslandbouw is een belangrijke kans voor veerkracht en levert veel diensten aan het stedelijke systeem: lokale bevoorrading, economische afzetmarkten, bewustmaking en educatie, evenementen, enz.

Stadslandbouw helpt vaak ook om een kwaliteitsvolle bodems te behouden en het ecosysteem te versterken.

Landbouw- en tuinbouwactiviteiten, zowel professioneel als recreatief, zijn de laatste jaren sterk gegroeid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, wat de echte dynamiek van deze veelzijdige sector aantoont.

De wanverhouding die kan bestaan tussen de bodembestemming en de landbouwactiviteiten draagt bij aan een vorm van onzekerheid voor die laatste. Toch is duurzame toegang tot de grond een sleutelfactor in hun overleving op lange termijn: investeringen in grondbewerking betalen zichzelf op lange termijn terug.

Dit houdt in:

- De huidige landbouwbestemming vrijwaren.
- Waar dat relevant is, de agrarische bestemming van de percelen die momenteel voor dit doel worden gebruikt, bevestigen.
- Voorwaarden vaststellen voor het garanderen van de landbouwactiviteiten om de milieukwaliteit ervan te garanderen.

HET GROTE PUBLIEK

1. PRESENTATIE

Het vaststellen van de bevindingen en de uitdagingen voor de stad op de lange termijn is een onderwerp dat vraagt om een derde doelgroep van specialisten: de bewoners en gebruikers van de stad. Of ze nu al dan niet in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wonen, de dagelijkse gebruikers zijn de beste deskundigen op het gebied van hun eigen beleving van de stad en de uiteindelijke begunstigden van de ruimtelijke ordening.

Het was dan ook niet meer dan logisch dat Share The City naar het grote publiek toe zou gaan via een reeks participatieve workshops.

Meer specifiek werden er twee reeksen workshops georganiseerd:

- de eerste met de jongsten, in vier klassen van het middelbaar onderwijs, in april en mei 2023;
- de tweede, die voor iedereen toegankelijk is, op drie gedecentraliseerde locaties en met lokale partners, in september en oktober 2023.

Participatiesystemen voor de Brusselse bevolking, die buiten het kader van de wijziging van het GBP zijn opgezet, bieden een aanvullend gezichtspunt. Het gaat dan bijvoorbeeld om de Burgerraad voor het Klimaat³⁹ (waarvan het eerste thema in 2023 huisvesting is) en de overlegcommissies⁴⁰ van het Brussels Parlement (met name die over dakloosheid in 2021, biodiversiteit in 2022 en stadslawaai in 2023). De aanbevelingen van deze raden en commissies zijn online beschikbaar.

2. WORKSHOPS IN SCHOLEN

2.1. WORKSHOPS

De vier workshops werden georganiseerd met de medewerking van de leerkrachten voor de voorbereiding en met de medewerking van de leerlingen tijdens de sessies.

Instituut van de Ursulinen, Koekelberg

24 april: 15 leerlingen uit het vijfde middelbaar, les economische wetenschappen, leerkracht Élise Lebeau.

Lucerna Campus Innova, Anderlecht

26 april: 15 leerlingen uit het vijfde middelbaar, leerkrachten Hashib Rahman en Homayoon Komijani.

Atheneum Charles Janssens, Elsene

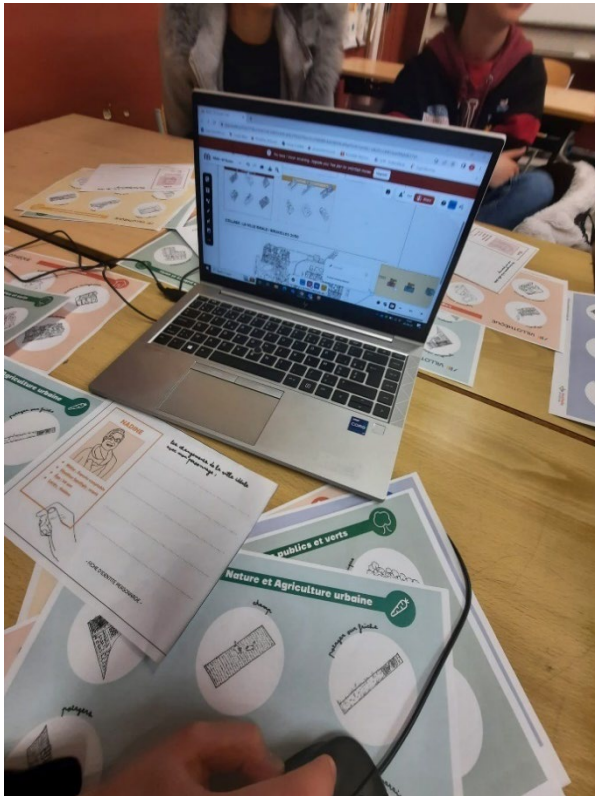
19 mei: 20 leerlingen uit het zesde middelbaar, aardrijkskundeles, leerkracht Barbara Estievenart.

19 mei: 17 leerlingen uit het zesde middelbaar, aardrijkskundeles, leerkracht Laura Gutierrez Florez.

³⁹ <https://www.klimaatraad.brussels/>

⁴⁰ <https://democratie.brussels/pages/cd>

© perspective.brussels / BUUR-ERU - foto's van de workshops

2.2. VERLOOP

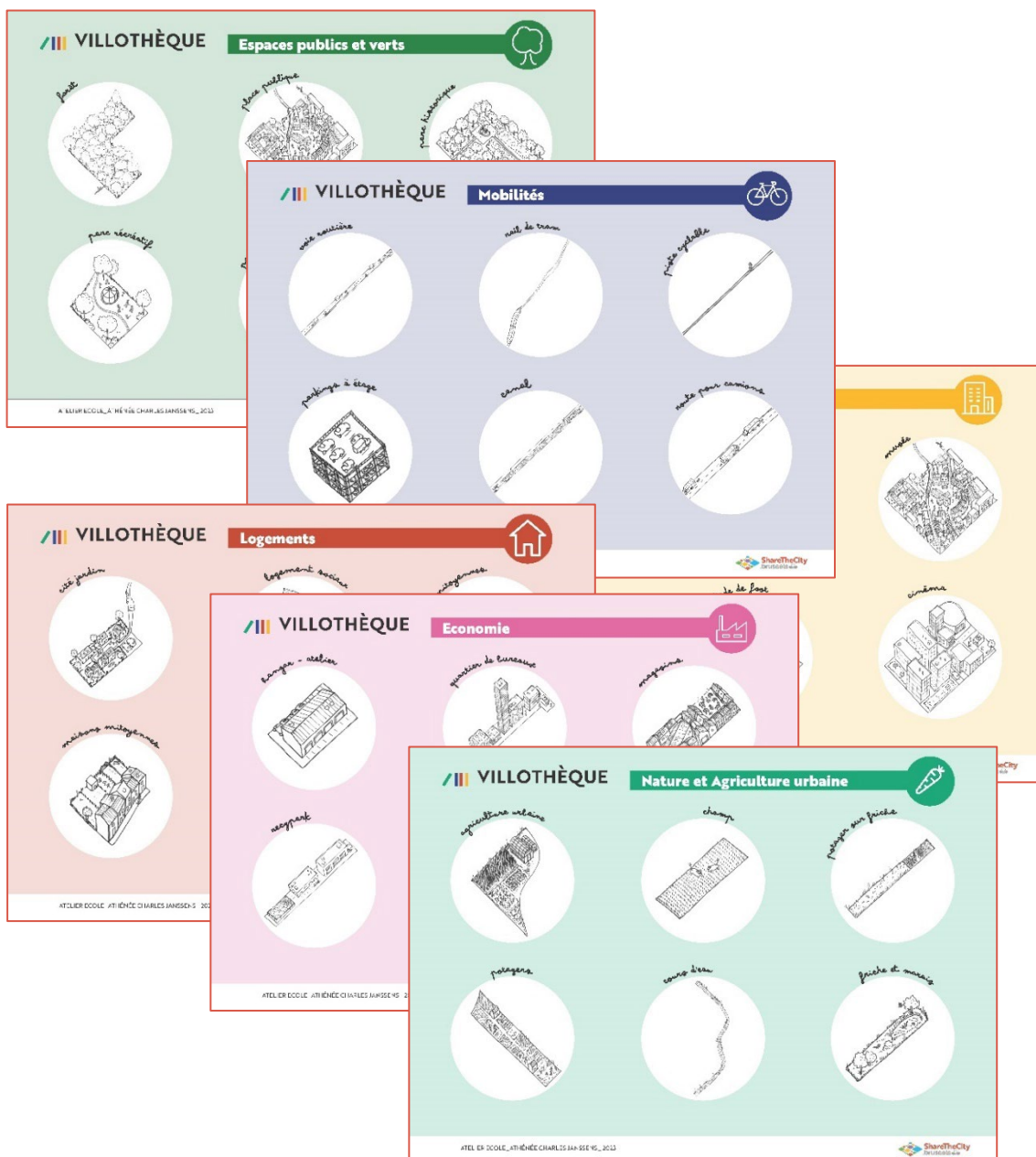
De workshops werden geleid door een drietal mensen van Perspective en door het team van de bijstand aan de opdrachtgever. Ze volgden hetzelfde verloop, wat heeft geleid tot geïntegreerde resultaten.

- Wie ben je - Vragen aan de leerlingen: In welke gemeente woon je? Met welk vervoermiddel ben je deze ochtend hierheen gekomen? Of het begin van een stedenbouwkundige analyse.
- Wie zijn we? - Het beroep van stedenbouwkundige: Presentatie van de drie aanwezige stedenbouwkundigen, hun persoonlijke achtergrond en wat ze fijn vinden bij de uitoefening van hun beroep.
- Het GBP - Vereenvoudigde presentatie aan de hand van de stedenbouwkundige tools: Demonstratie van het Brugis-platform: zoom op de omgeving van de school (orthofotoplan, bodembestemming en verschillende functies) + Bruciel (historische ontwikkeling van de stad).
- Brussel vandaag - Presentatie van de bevindingen: projectie van tien foto's van plaatsen in Brussel die de vier thema's vertegenwoordigen: Netwerken, mobiliteit, dichtheid, gemengd karakter. Reacties losweken bij de leerlingen. Herken je deze plek. Wat zie je er? Wat voel je?
- Jouw Brussel van morgen - Verbeeld je het jaar 2050: Vooruitkijken naar de stad van de toekomst, op lange termijn (zie meer info hieronder).
- Delen - Presentatie en samenvatting van de collages van elke groep.

Oefening “Je Brussel van morgen - Verbeelding 2050”

De oefening (punt 6 hierboven) wordt uitgevoerd in kleine groepjes van ongeveer vijf leerlingen en verloopt in drie fasen:

- In groep een collage maken met behulp van de verschillende typologieën van steden volgens de thema's die in de bevindingen aan bod komen (op een online collaboratieve applicatie). De leerlingen hebben toegang tot een "villotheek", een verzameling axonometrieën die representatief zijn voor verschillende stedelijke typologieën.
- De prioriteiten en behoeften identificeren die in de groep moeten worden besproken en manieren voor arbitrage ter sprake brengen.
- Met het aan jou toegekende personage (persona) nagaan of er nog extra vereisten zijn.

Stap 1: De "villotheek" of de puzzelstukjes waarover de leerlingen beschikken

LA VILLE IDÉALE
Bruxelles 2050

Classe :

GROUPE
1

TITRE :

les priorités :

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

les besoins :

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ATELIER ECOLE_ATHÉNÉE CHARLES JANSSENS_ 2023

Stap 2: De prioriteiten benoemen die richtinggevend waren voor de creatie en de onderliggende behoeften tot uitdrukking brengen

<div style="border: 1px solid blue; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p>SILVIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Métier : Femme au foyer • Situation familiale : marié, 5 enfants • Âge : 44 ans • Loisirs : gymnastique </div> <p>les changements de la ville idéale avec mon personnage :</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">- FICHE D'IDENTITÉ PERSONNAGE -</p>	<div style="border: 1px solid green; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p>PEDRO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Métier : Livreur • Situation familiale : célibataire • Âge : 39 ans • Loisirs : basket </div> <p>les changements de la ville idéale avec mon personnage :</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">- FICHE D'IDENTITÉ PERSONNAGE -</p>
<div style="border: 1px solid orange; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p>NADINE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Métier : Experte comptable • Situation familiale : marié • Âge : 50 ans • Loisirs : théâtre </div> <p>les changements de la ville idéale avec mon personnage :</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">- FICHE D'IDENTITÉ PERSONNAGE -</p>	<div style="border: 1px solid pink; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p>JOËL</p> <ul style="list-style-type: none"> • Métier : Pensionné • Situation familiale : veuf • Âge : 74 ans • Loisirs : pêche </div> <p>les changements de la ville idéale avec mon personnage :</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">- FICHE D'IDENTITÉ PERSONNAGE -</p>

Stap 3: In de huid kruipen van een andere persoon (persona), zich de verwachtingen van die persoon voorstellen en nagaan of het bedachte ontwerp ook geschikt is voor die persoon

2.3. GELEERDE LESSEN EN RESULTATEN

De eerste les die we uit deze ervaring kunnen trekken, is ongetwijfeld dat de leerlingen heel snel in staat waren om de discussie op te starten, ideeën uit te wisselen en een gedeeld ideaalbeeld te construeren. Dit bevestigt onze vooronderstelling dat ze inderdaad experts zijn in een deel van de werkelijkheid, op basis van hun eigen ervaring met de stad.

De tweede les is dat de leerlingen het spanningsveld begrijpen tussen een ideale stad die tegemoetkomt aan de ecologische, sociale en economische uitdagingen, en de stad die tegemoetkomt aan de behoeften van vandaag en die compromissen heeft moeten sluiten en soms toegevingen heeft moeten doen.

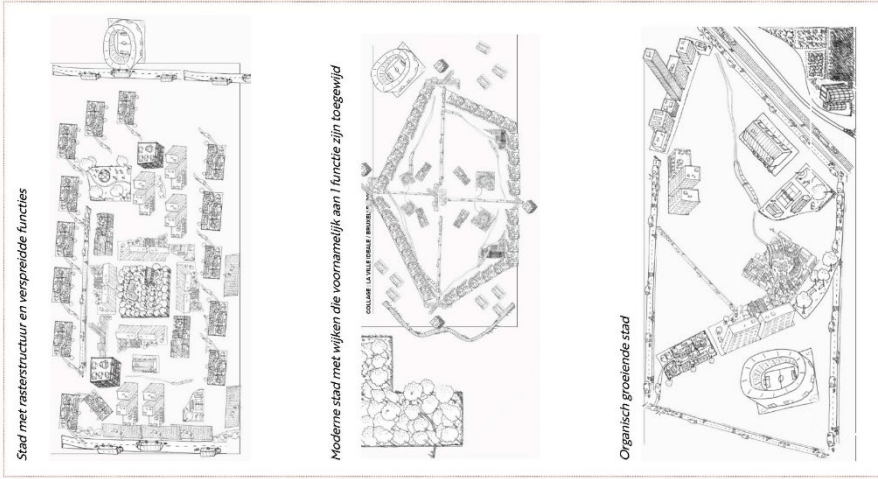
De derde les is dat hun prioritaire bekommernissen niet lijnrecht staan tegenover die van de generaties die aan hen voorafgingen. In hun ideale stad zijn kwaliteitsvolle woningen betaalbaar en zijn er volop groene ruimten. De meer actieve functies van de stad zijn wenselijk, maar op de juiste afstand: nabijheid, ja - maar zonder de overlast.

De vierde en laatste les zou kunnen zijn dat alle leerlingen vanaf het begin wel hun eigen, meer persoonlijke bekommernissen hebben (afhankelijk van het geval: moestuinen, sportstadia, mobiliteit, enz.), maar dat de debatten op doordachte wijze verlopen. Uiteindelijk kon de besluitvorming in geval van arbitrage - ook al was de reikwijdte ervan beperkt tot een groepsproject van twee uur - in goed overleg met succes worden afgerond.

Hierna volgt een kleine selectie...

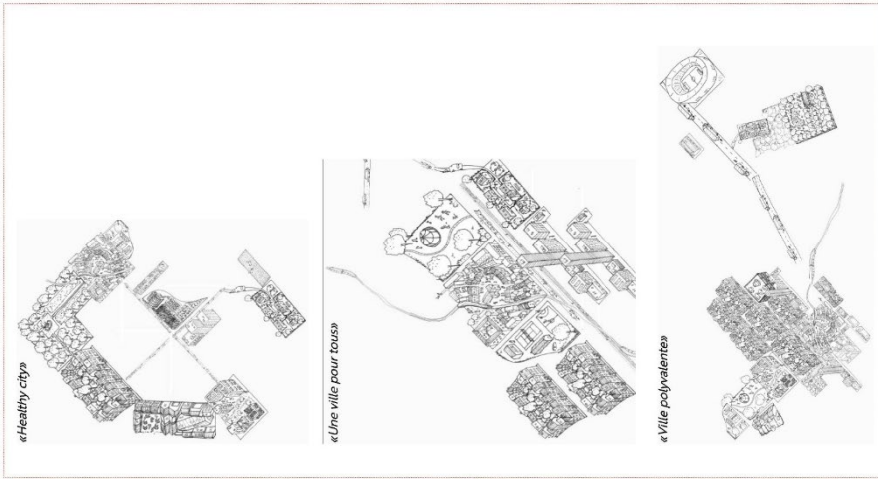
2.3.1. Brussel 2050 – De ideale stad

Lucerna Campus Innova, Anderlecht

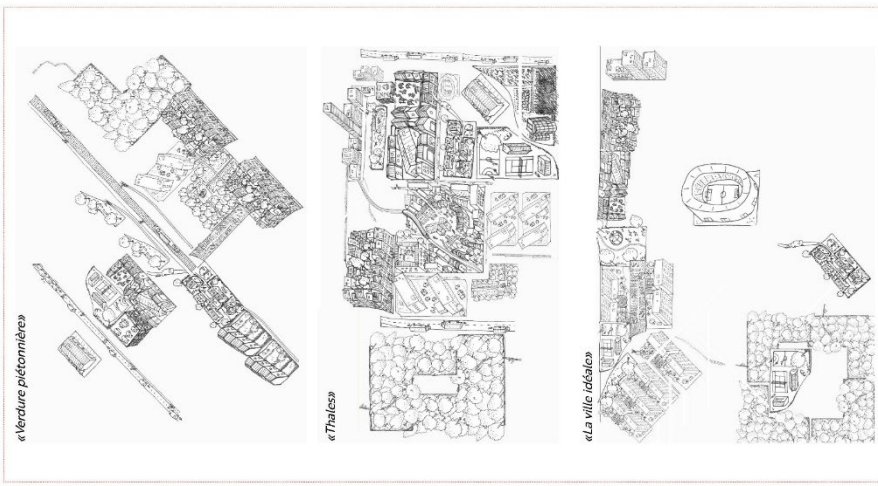

Résultats de 3 écoles à Bruxelles Resultaten van 3 scholen in Brussel

Athénée Charles Jannsens, Ixelles

Institut des Ursulines, Koekelberg

2.3.2. Brussel 2050 – Prioriteiten en behoeften

LA VILLE IDÉALE
Bruxelles 2050

Classe 5EME :

GROUPE
3

TITRE : ..THALES.....

les priorités :

- ① ..PARC.....
- ② ..MOBILITÉ.....
- ③ ..MAGASIN.....
- ④ ..LOGEMENT...SOLIAUX.....
- ⑤ ..VOIE...ROUILLÈRE.....

les besoins :

- ..PLUS...DE...VÉGÉTATION.....
- ..CULTIVER.....
- ..PARKING...VÉLO...A...VOITURE.....
- ..PLUS...DE...LOGEMENT.....
- ..HOPITAUX...(PROCHES)...ACCESSIBLES.....

LA VILLE IDÉALE
Bruxelles 2050

Classe 5EME :

GROUPE
2

TITRE :

les priorités :

- ① ..logement...le + important.....
- ② ..Parcs.....
- ③ ..Magasins "pas juste à côté des maisons!".....
- ④ ..Street de fait on a besoin de bat fait vs sports mixtes.....
- ⑤

les besoins :

- ..Parcs près des logements...avec pelouses.....
- ..potager partagé...à côté des logements.....
- ..Tram...pistes cyclables.....
- ..divers type de jardins...vermeuble...si possible à côté logements mixtes organisés autour d'un potager partagé.....
- ..Magasins (assemblés en team).....

**DE IDEALE STAD
2050**

De jaar: 5 jaar

**GROEP
3**

TITEL:

Prioriteiten: -

- 1 Stad naar de dichtbij in
- 2 veel water
- 3 wonen (kwaliteit)
- 4 openbaar vervoer
- 5 afval / water

Behoeftes:

- 1 Stadsparkeert, recreatie
- 2 breed breedte tussen in met open t
scholen / open
- 3 Openbaar vervoer
- 4 keuken / gezonde voeding / goed
voeding
- 5 multifunctioneel / openbare / open
ruimte / openbare

ATELIER ECOLE_CAMPUS INNOVA_2023

**LA VILLE IDÉALE
Bruxelles 2050**

Classe 5EME :

**GROUPE
1**

TITRE : ville verte et naturelle

les priorités :

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

les besoins :

- 1 parc historique (nature + activité)
- 2 potager
- 3 parking à étage / voie routière
- 4 cité / jardin / logement sociaux et non
résidentiels
- 5 terrain de sport / magasin / atelier

2.3.3. Brussel 2050 – De persona's

CÉLIA

Hoe zou je de droomstad veranderen vanuit mijn perspectief?

Beroep: **Bolker**
Familiële situatie: **alleenstaand**
Leeftijd: **39 jaar**
Vrije tijd: **zelf hoofd ontwerpen**

Ik zou graag willen dat er een stevier dichtbij het publiek plein geplaatst wordt er om er sneller toegang te hebben en ook te na mijn werkuren.

- IDENTITEITSFICHE PERSONNAGE -

ELISABETA

Hoe zou je de droomstad veranderen vanuit mijn perspectief?

Beroep: **Leerkracht aardrijkskunde**
Familiële situatie: **alleenstaand, 3 kinderen**
Leeftijd: **41 jaar**
Vrije tijd: **wandelen**

Er zijn meerdere parken waar haan kinderen kunnen gaan spelen. Er is genoeg plekken om te wandelen. Winkels zijn dichtbij de woningen.

- IDENTITEITSFICHE PERSONNAGE -

NATHAN

Hoe zou je de droomstad veranderen vanuit mijn perspectief?

Beroep: **Stedenbouwkundige**
Familiële situatie: **gehuwd, 1 kind**
Leeftijd: **44 jaar**
Vrije tijd: **fietsen**

Meer recreatie voor specifieke activiteiten: in dit geval klimmen.

- IDENTITEITSFICHE PERSONNAGE -

ALIM

Hoe zou je de droomstad veranderen vanuit mijn perspectief?

Beroep: **Garagist**
Familiële situatie: **gehuwd, 3 kinderen**
Leeftijd: **55 jaar**
Vrije tijd: **met de moto rijden**

Ik zou meer wegen willen en een individuele aanpak hebben voor mijn zaak. Voor de rest vind ik de wegen genoeg - dichtbij school.

- IDENTITEITSFICHE PERSONNAGE -

NAËL

Hoe zou je de droomstad veranderen vanuit mijn perspectief?

Beroep: **sportcoach**
Familiële situatie: **alleenstaand**
Leeftijd: **21 jaar**
Vrije tijd: **judo**

Ik zou graag dicht bij een sportveld wonen. Om er sneller toegang te hebben.

- IDENTITEITSFICHE PERSONNAGE -

JOËL

Hoe zou je de droomstad veranderen vanuit mijn perspectief?

Beroep: **Gepestioneerd**
Familiële situatie: **weduwnaar**
Leeftijd: **74 jaar**
Vrije tijd: **vissen**

Meer parken om te wandelen en meer water zoals rivieren, kanalen, ... om te gaan vissen, visser en Van de Natuur te genieten.

- IDENTITEITSFICHE PERSONNAGE -

3. WORKSHOPS VOOR ALLE

3.1. WORKSHOPS

In samenwerking met lokale partners werden drie workshops voor het grote publiek georganiseerd, die elk drie uur duurden. We danken hen voor hun ondersteuning.

Deze workshops werden zo dicht mogelijk bij de doelgroep georganiseerd op lokaal erkende en gemakkelijk toegankelijke gemeenschapslocaties. 142 mensen namen eraan deel om meer te weten te komen over de uitdagingen waar het GBP en het Gewest in de toekomst voor staan (natuur, habitat, openbare ruimte, economie, enz.) en om mondeling of schriftelijk hun mening te geven over lokale of gewestelijke, persoonlijke of collectieve aandachtspunten. We willen hen graag bedanken.

LaVallée, Molenbeek

Dinsdag 19 september, 17.00-20.00 uur: 39 personen

De Kriekelaar, Schaarbeek

Maandag 25 september: 17.00-20.00 uur 41 personen

Flagey, Elsene

Zaterdag 7 oktober, 10.00-13.00 uur: 62 personen

3.2. COMMUNICATIE EN RELAISACTEURS

In juli en augustus werd een beroep gedaan op de lokale verenigingssector om het project bekend te maken bij de begunstigen ervan. Dit gebeurde telefonisch of ter plaatse. Het was daarbij de bedoeling om via referentiepersonen een doelgroep te bereiken die misschien minder de gewoonte heeft om deel te nemen aan workshops over een dergelijk onderwerp. Dit was niet altijd mogelijk of zelfs maar relevant (geen prioriteit, te breed, te abstract onderwerp, enz.), maar sommige actoren konden de informatie rechtstreeks aan hun gebruikers doorgeven.

In elk van de negentien gemeentehuizen werden affiches uitgehangen en flyers neergelegd. In de 3 gemeenten waar de workshops werden gehouden, werden nog meer affiches opgehangen, en wel in de nabijgelegen gemeentelijke infrastructuur (bibliotheek, OCMW, cultureel centrum, enz.) en in enkele winkels.

Er werden ook kleine stands opgezet in de openbare ruimte in Sint-Agatha-Berchem op 2 september en in Brussel op de autoloze dag, waar flyers werden uitgedeeld om de workshops aan te kondigen.

Begin september werd een uitnodiging op grote schaal verstuurd en verspreid via de sociale netwerken, in het bijzonder gericht aan de volgende actoren:

- aan de personen die hebben deelgenomen aan eerdere uitwisselingsmomenten en die hadden gevraagd om op de hoogte te worden gehouden;
- aan de referentiepersonen voor de workshops "Publieke actoren" en de diensten burgerparticipatie van de negentien gemeenten;
- aan de referentiepersonen voor de workshops "Maatschappelijk middenveld";

- aan de verbindingspersonen uit het verenigingsleven van de drie gemeenten waar de workshops hebben plaatsgevonden, en op ruimere schaal binnen de zestien andere gemeenten.

ShareTheCity.brussels

LA RÉGION PRÉPARE LA VILLE DE DEMAIN !

SE LOGER, S'AÉRER, SE SOIGNER, TRAVAILLER... OÙ ET COMMENT ?

La Région modifie le **PLAN RÉGIONAL D'AFFECTATION DU SOL (PRAS)**. Venez découvrir les enjeux de ce plan et vous exprimer à une de ces trois séances :

<p>19.09 17:00-20:00 LA VALLÉE rue Adolphe Lavalléestraat 39, Molenbeek</p>	<p>25.09 17:00-20:00 KRIEKELAAR rue Gallaitstraat 86, Schaerbeek Schaarbeek</p>	<p>07.10 10:00-13:00 FLAGEY place Sainte-Croix Helig Kruisplein, Ixelles Elsene</p>
---	---	---

HET GEWEST BEREIDT DE STAD VAN MORGEN VOOR!

WONEN, ONTSPANNEN, ZICH LATEN VERZORGEN, WERKEN... WAAR EN HOE?

Het Gewest wijzigt het **GEWESTELIJK BESTEMMINGSPLAN (GBP)**. Ontdek de uitdagingen van dit plan en druk je uit op een van deze drie momenten :

En savoir plus
Meer informatie

INSCRIPTION / INSCHRIJVING
(recommandée / aanbevolen)

INSCRIVEZ-VOUS ! REGISTREER JE HIER >>>>>>>>
> <https://form.jotform.com/231974439735367>

Drink +
kids
activities !

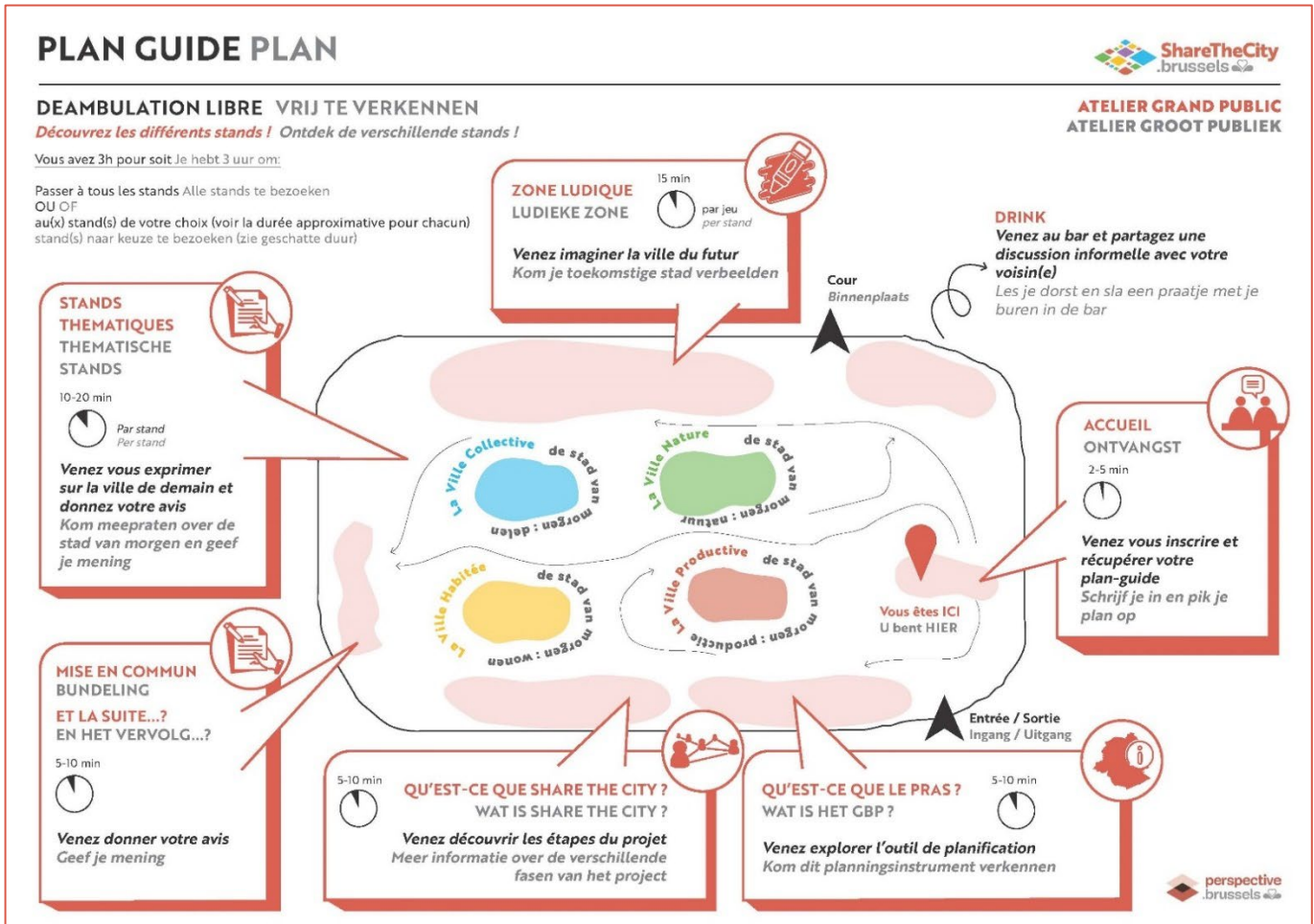

perspective.brussels

Éditeur responsable / Verantwoordelijke uitgever: Antoine de Borman, Directeur général / Directeur-generaal perspective.brussels - rue de Namur / Naamstraat 59 - 1000 Bruxelles / Brussel - illu: perspective.brussels © BUUR/M Cloux

3.3.1. Onthaal

Volg het plan! Bij het onthaal schrijven de deelnemers zich in en ontvangen ze het plan van de stands met uitleg over de logica van het geheel en van elke stand. De kinderen kunnen meteen naar de ludieke zone.

3.3.2. Wat is het GBP?

Een eerste informatieve stand om het instrument, de doelstellingen en de werking ervan te presenteren. De nadruk ligt op de bestemmingskaart, in groot formaat op papier of in dynamische versie op BruGIS. Daarmee kunnen de deelnemers het plan ontdekken of hun geheugen opfrissen en zich voorbereiden op het vervolg.

© perspective.brussels / BUUR-ERU – stand Wat is het GBP? Workshop La Vallée

3.3.3. Wat is Share The City?

Wat is Share The City en waarin verschilt dit van het GBP? De derde stand focust op de wijziging van het GBP, met uitleg over de naam "Share The City" en een gedetailleerd overzicht van de doelstellingen en het tijdschema. De door de Regering toevertrouwde opdracht wordt uiteengezet.

Deze stand is rijk aan inhoud. Er zijn een of twee medewerkers aanwezig. De volgende panelen zijn er te zien:

Herinnering aan de oorsprong van het project Share The City

Le **Plan Régional d'Affectation du Sol (PRAS)** est un outil essentiel pour l'aménagement du territoire.
Il détermine pour chaque îlot de la Région bruxelloise s'il est constructibles ou non et à quoi il est destinés (habitat, commerces, activités productives, zone naturelle...)
Il définit des fonctions (appelées en aménagement du territoire «affectations du sol») et fixe certaines conditions de leur développement.
Il a un impact au niveau du foncier, de la structure urbaine, du cadre de vie, du patrimoine, de la protection de l'environnement...

Le PRAS se situe au sommet de la hiérarchie des plans réglementaires régissant le développement territorial, il a force obligatoire tant pour les autorités que les particuliers.
En vigueur depuis 2001, le PRAS actuel n'a fait l'objet que de modifications partielles.
Il doit aujourd'hui tenir compte et anticiper les évolutions sociales et environnementales en cours et à venir, ainsi que les autres nouvelles réglementations en vigueur.
Une modification plus profonde est donc nécessaire afin d'adapter la ville à ces nouveaux défis et aux grands enjeux de notre temps.

La modification du PRAS porte le nom de **Share The City**.
C'est le signe de l'engagement à réussir l'équilibre des différentes fonctions de la ville.
C'est aussi la confirmation que le PRAS doit, encore plus qu'avant, traduire sur le terrain un partage équitable et inclusif de la ville pour **permettre tous les usages utiles, ainsi qu'une amélioration de la qualité de vie de toutes et tous**.

Cela passe par plus de mixité en certains lieux pour assurer la vitalité de la ville, alliant l'habitat, le travail, l'approvisionnement, l'éducation, le loisir...

Et aussi par une répartition claire et affirmée des affectations qui doivent pouvoir se déployer pour assurer leur pérennité et leur rôle dans la ville, tels que les espaces verts et les activités productives.

Ancré dans le projet de ville porté par le PRDD, **Share The City** ne laissera aucune priorité de côté: climat, biodiversité, équilibre social, inclusivité, bon usage du sol...

Pour en savoir plus:

Het **Gewestelijk Bestemmingsplan (GBP)** is een essentiële tool voor ruimtelijke ordening.

Het bepaalt voor elk perceel in het Brussels Gewest of er al dan niet gebouwd mag worden en met welke bestemming (woningen, winkels, bedrijfsactiviteiten, natuurgebied enz.)

Het definieert functies, die in de ruimtelijke ordening «bodembestemmingen» worden genoemd, en stelt bepaalde voorwaarden aan de ontwikkeling ervan.

Het GBP heeft impact op de grond, de stedelijke structuur, de leefomgeving, het erfgoed, de milieubescherming...

Het GBP staat bovenaan de hiërarchie van regelgevende plannen voor ruimtelijke ontwikkeling en is bindend voor zowel de overheid als particulieren.

Het huidige GBP is sinds 2001 van kracht en werd slechts gedeeltelijk gewijzigd.

Vandaag moet het rekening houden met en anticiperen op huidige en toekomstige sociale en milieuentwikkelingen evenals andere nieuwe geldende voorschriften.

Een diepgaandere wijziging is dan ook noodzakelijk om de stad aan te passen aan de nieuwe uitdagingen en de grote vraagstukken van vandaag.

De wijziging van het GBP kreeg de naam **Share The City**.

Die verwijst naar het streven naar evenwicht tussen de verschillende functies van de stad.
Hij geeft ook aan dat het GBP nog meer dan voorheen op het terrein een eerlijke en inclusieve verdeling van de stad moet weerspiegelen om alle nuttige toepassingen en een verbetering van de levenskwaliteit voor iedereen mogelijk te maken.

Dit vereist meer gemengd gebruik op bepaalde plaatsen om de vitaliteit van de stad te garanderen, waarbij wonen, werken, toevoyer, onderwijs, vrije tijd enz. worden gecombineerd.
En ook een duidelijke en assertieve verdeling van de bestemmingen die zich moeten kunnen ontwikkelen om hun duurzaamheid en hun rol in de stad te garanderen, zoals groene ruimten en productieactiviteiten.

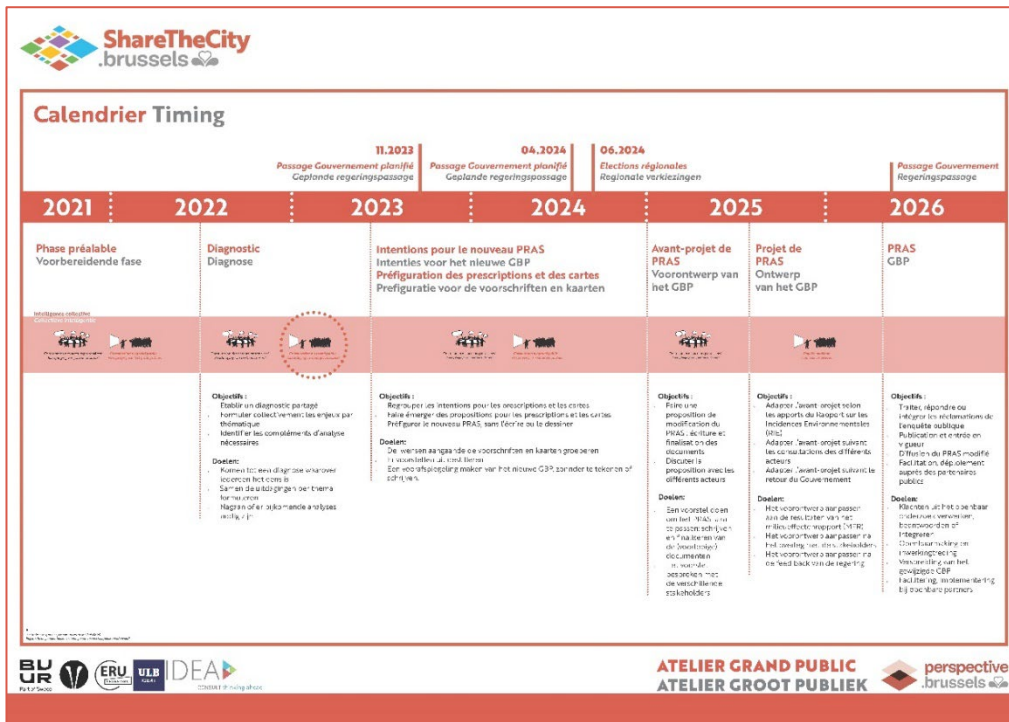
Verankerd in het stadsproject dat wordt ondersteund door het GBP, zal **Share The City** geen prioriteit onbesproken laten: klimaat, biodiversiteit, maatschappelijk evenwicht, inclusiviteit, correct landgebruik enz.

Meer weten?

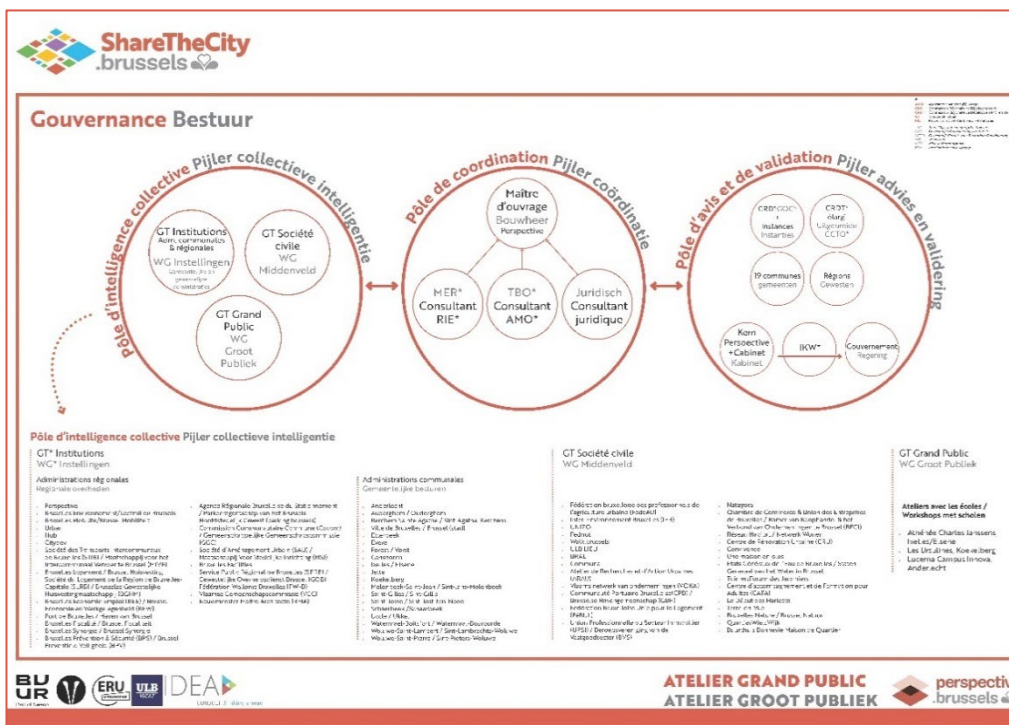
Tijdslijn van het project, fase per fase

Hiermee kan men zich in de tijd situeren en de langetermijnduidingen van het project onder de loep nemen.

Schema van de governance van het project

Laat ons zien hoe we te werk gaan om dit project in overleg tot een goed einde te brengen.

Stand Qu'est-ce que Share The City ? Ateliers LaVallée et Flagey

3.3.4. Vier thematische stands

De vier stands vormen het centrale deel van de workshop. Ze zijn gewijd aan de stad zoals die wordt ervaren en gewenst door de deelnemers, die behoren tot de bewoners en de gebruikers. De reikwijdte is zeer breed en om dit te bereiken zijn de algemene uitdagingen gegroepeerd in vier "thematische steden", elk met een eigen stand:

1. De stad van morgen: wonen
2. De stad van morgen: delen
3. De stad van morgen: natuur
4. De stad van morgen: productie

Deze groepering is bedoeld om de discussies over de vier thema's (functiegemengdheid, dichtheid, netwerken, mobiliteit) van de vorige workshops voort te zetten met de openbare actoren en het maatschappelijk middenveld, vanuit een invalshoek die zich leent voor toe-eigening.

Er is uiteraard geen vaste volgorde van de onderwerpen, de deelnemers kunnen dus rondlopen zoals ze willen. Het staat hen vrij om zich alleen te richten op de onderwerpen die hen interesseren

Bij aankomst krijgen de deelnemers een reeks inlichtingen en drie of vier vragen om hen aan te zetten tot een denkoefening en om hen aan te moedigen de punten die zij belangrijk vinden voor de toekomst van het Gewest, tot uitdrukking te brengen.

Elke stand beschikt over een groot educatief paneel en fiches in verband met aan te kaarten kwesties.

Thematische stands - Workshop La Vallée, De Kriekelaar, Flagey

Stand "De stad van morgen: natuur"

COMMENT RENFORCER LA BIODIVERSITÉ ?
QUELS USAGES POUR LES ESPACES VERTS ?
QUELLE PLACE POUR LA PRODUCTION AGRICOLE ?
COMMENT DONNER UNE PLACE A L'EAU ?

HOE VERSTERKEN WE DE BIODIVERSITEIT ?
WELKE ACTIVITEITEN IN DE GROENE RUIMTE ?
WELKE PLAATS VOOR DE LANDBOUW ?
HOE RUIMTE MAKEN VOOR WATER ?

perspective.brussels / BUUR-ERU - paneel De stad van morgen: natuur - uittreksels

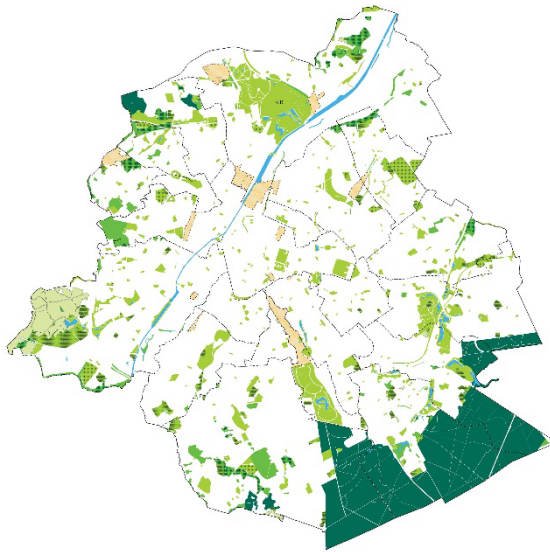
QUOI ? WAT

- Les espaces verts (accessibles) Groene ruimten (toegankelijke)
- Les parcs (public, pocket parc) Parken (openbaar, pocketparken)
- Les friches Braakliggende terreinen
- Les forêts Bos
- Les jardins privés Privétuinen
- Le Canal Het kanaal
- Les étangs Vijvers
- Les cours d'eau Waterlopen
- Les fermes, serres agricoles Boerderijen en kassen
- Les potagers (collectifs) Moestuinen (collectief)

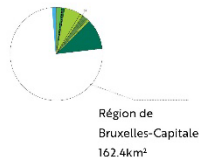
CHIFFRES CLÉS KERNCIJFERS

- 52%** Taux de végétalisation du territoire bruxellois Vegetatiebedekking in Brussel
- 15%** Pentagone Vijfhoek **28%** Première couronne Eerste kroon
- 56%** Seconde couronne (hors Forêt de Soignes) Tweede kroon (uitgezonderd het Zoniënwoud)
- 74%** de Bruxellois ont accès à un espace vert à proximité de chez eux van de Brusselaars beschikt over groene ruimte in de buurt van zijn woning.
- 392** sites potagers moestuinen
- 158** étangs vijvers

CARTE DU PRAS KAART VAN HET GBP

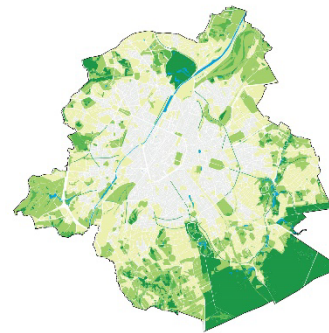

- Zones vertes** Groengebieden et **Zones de parcs** Parkgebieden
 - > 298 ha
 - > 928 ha
- Zones vertes de haute valeur biologique** Groengebied met hoogbiologische waarde
 - > 179 ha
- K.R.** **Domaine royal** Koninklijk domein
 - > 171 ha
- Zones de sports ou de loisirs de plein air** Gebieden voor sport- of vrijetijdsactiviteiten in de open lucht
 - > 335 ha
- Zones de cimetières** Gebieden met begraafplaatsen
 - > 152 ha
- Zones forestières** Bosgebieden
 - > 1700 ha
- Zones agricoles** Landbouwgebieden
 - > 227 ha
- Zones d'eau** Watergebieden
 - > 180 ha
- Zones d'intérêt régional** Gebieden van gewestelijk belang
 - > 258 ha

ATLAS CARTOGRAPHIQUE CARTOGRAFISCHE ATLAS

Carte d'évaluation biologique Kaart van de biologische waarderingskaart

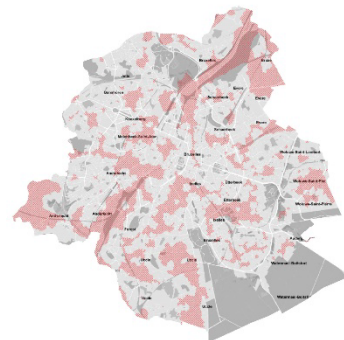

La carte d'évaluation biologique est un outil, mis en place par Bruxelles Environnement, qui permet de suivre et d'objectiver la valeur biologique et les zones qui contribuent à la protection de la biodiversité régionale (faune, flore et habitats naturels).

De biologische waarderingskaart is een instrument van Leefmilieu Brussel waarmee de biologische waarde en de gebieden die bijdragen tot de bescherming van de gewestelijke biodiversiteit (fauna, flora en natuurlijke habitats) kunnen worden opgevolgd en geobjectiveerd.

- A** = très haute valeur biologique zeer hoge biologische waarde
- B** = haute valeur biologique hoge biologische waarde
- C** = valeur biologique importante aanzienlijke biologische waarde
- D** = valeur biologique significative significante biologische waarde
- E** = valeur biologique limitée beperkte biologische waarde

Carte des zones de carence en espaces verts accessibles au public Kaart van de gebieden met een tekort aan voor het publiek toegankelijke groene ruimten

La carte représentant, au sein du territoire régional, les zones de carence en espaces verts accessibles au public majoritairement végétalisés, montre les inégalités, notamment pour les quartiers aux alentours du canal.

De kaart die binnen het gewestelijk grondgebied de gebieden weergeeft met een gebrek aan voor het publiek toegankelijke, hoofdzakelijk begroeiide groene ruimte, laat de ongelijkheden zien, vooral in de wijken rond het kanaal.

- Zones de carence en espaces verts accessibles au public** Gebieden met een tekort aan groene ruimten die toegankelijk zijn voor het publiek

QUOI ? WAT

- Les espaces publics Openbare ruimtes
- Les écoles, crèches Scholen, kinderdagverblijven
- Les hôpitaux Ziekenhuizen
- Les musées Musea
- Les théâtres Theaters
- Les gares et stations Zenders en stations
- Les parcs Parken

CHIFFRES CLÉS KERNCIJFERS

- 53.000** places créées en écoles primaires & secondaires en 15 ans
basis- en middelbare schoolplaatsen gecreëerd in 15 jaar
- 60 %** de l'espace public est dédié à la voirie automobile
van de openbare ruimte is gewijd aan wegen
- 37 %** aux piétons et aux voetgangers en **2,3 %** aux vélos (2020) aan fietsen (2020)

CARTE DU PRAS KAART VAN HET GBP

Zones d'équipements d'intérêt collectif ou de service public
Gebieden voor voorzieningen van collectief belang of openbare diensten
• 1114 ha

Zones vertes Groengebieden
• 298 ha
Zones de parcs Parkgebieden
• 928 ha

Zones de sports ou de loisirs de plein air
Gebieden voor sport- of vrijetijdsactiviteiten in de open lucht
• 335 ha

Zones d'intérêt régional
Gebieden van gewestelijk belang
• 258 ha

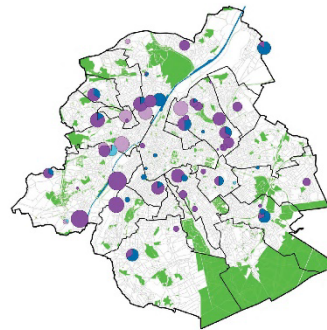
Espaces structurants
Structureerende ruimten

Zones de chemin de fer
Spoorweggebieden

ATLAS CARTOGRAPHIQUE CARTOGRAFISCHE ATLAS

Carte des enseignements secondaires ordinaires créés ou programmés Kaart van de nieuwe of geplande scholen secundair onderwijs

La carte montre le nombre de place de secondaire ordinaire créées ou programmées depuis 2010. C'est principalement dans les quartiers au nord et à l'ouest de la Région qu'il y a un manque de places. Il y a cependant une surreprésentation par rapport aux projets programmés dans l'enseignement technique et professionnel d'ici 2025.

De kaart toont het aantal nieuwe of geplande plaatsen in het gewoon secundair onderwijs sinds 2010. Er is vooral een tekort aan plaatsen in de districten in het noorden en westen van de regio. Er is echter een oververtegenwoordiging ten opzichte van de projecten die gepland zijn voor technisch en beroeps onderwijs tussen nu en 2025.

Enseignement Néerlandophone Néerlandstalig Onderwijs

Places créées Gecreëerde plaatsen - 2010-2017

Place projetées Geplande plaatsen

Enseignement Francophone Franstalig Onderwijs

Places créées Gecreëerde plaatsen - 2010-2017

Place projetées Geplande plaatsen

Nombre de places Aantal plaatsen

1250

600

100

Carte du Plan Régional de Mobilité Kaart van het Gewestelijk Mobiliteitsplan Spécialisation multimodale des voiries Multimodale wegenspecialisatie

La carte de spécialisation multimodale des voiries fait partie du plan Good Move avec trois niveaux par réseau :

- **PLUS** : les grands axes de déplacement à l'échelle métropolitaine
- **CONFORT** : pour compléter le maillage des réseaux et assurer la desserte des différentes polarités de la capitale,
- **QUARTIER** : pour assurer la desserte fine des quartiers et des fonctions urbaines permettant à la fois la performance de chaque réseau, ainsi que leur bonne intégration dans l'espace public

De multimodale wegenspecialisatiekaart maakt deel uit van het Good Move-plan, met drie niveaus voor elk netwerk :

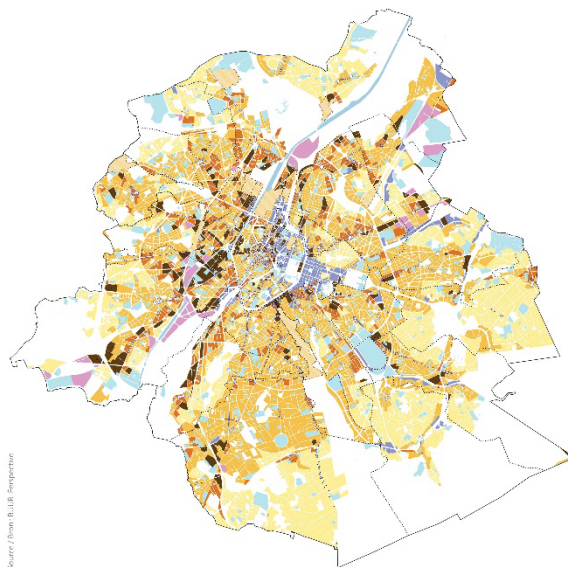
- **PLUS** : de grote vervoersassen op grootstedelijke schaal
- **CONFORT** : het netwerk vervolledigen en de verbinding met de verschillende centra van de hoofdstad verzekeren,
- **NEIGHBOURHOOD** : om ervoor te zorgen dat wijken en stedelijke functies goed bediend worden, zodat elk netwerk goed presteert en goed geïntegreerd is in de openbare ruimte.

Plus Plus
Confort Confort
Quartier Wijk

QUOI ? WAT

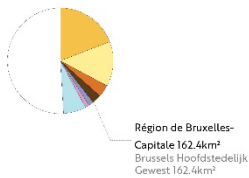
- Les commerces de proximité Buurtwinkels
- Les logements Huisvesting
- Les logements sociaux Sociale huisvesting
- Les cimetières Begraafplaatsen
- Le patrimoine Patrimonium
- Les centres commerciaux Winkelcentra
- L'espace public Openbare ruimte
- Les écoles, les crèches Scholen, kinderdagverblijven
- Les soins médicaux Medische zorg

CARTE DU PRAS KAART VAN HET GBP

Carte des zones affectées aux logements et liserés commerciaux
Kaart van gebieden voor huisvesting en lint van handelskernen

- Zones d'habitation (ZH) Woongebieden (WG)**
 - > 3022 zones/gebieden
 - > 3101 ha (31km²)
- Zones d'habitation à prédominance résidentielle (ZHPR)**
Woongebieden met residentiële karakter (WGRK)
 - > 1473 zones/gebieden
 - > 2227 ha (22km²)
- Zones Mixtes (ZM) Gemengde gebieden (GG)**
 - > 537 zones/gebieden
 - > 610 ha
- Zones de Forte Mixité (ZFM) Sterk gemengde gebieden (SGG)**
 - > 283 zones/gebieden
 - > 458 ha
- Zone administrative (ZA) Administratiegebieden (AG)**
 - > 279 zones/gebieden
 - > 249 ha
- Zone d'entreprises en milieu urbain (ZEMU)**
Ondernemingsgebied in een stedelijke omgeving (OGSD)
 - > 44 zones/gebieden
 - > 198 ha
- Zones d'Equipements d'intérêt collectif ou de service public (ZEC)**
Gebieden voor voorzieningen van collectief belang of openbare diensten (GVCBOD)
 - > 780 zones/gebieden
 - > 1114 ha
- Zone d'Intérêt Régional (ZIR)**
Gebied van gewestelijk belang (GGB)
 - > 16 zones/gebieden
 - > 258 ha

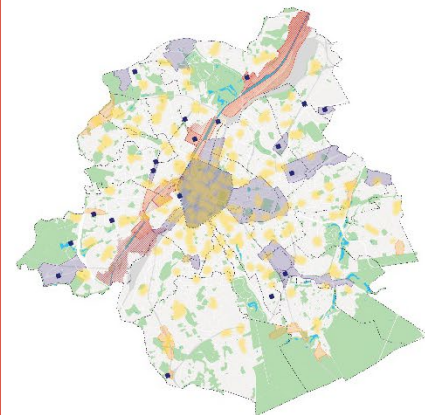
- Autres zones (excluant ou restreignant le logement)**
Andere gebieden (met uitsluiting van of beperkingen op huisvesting)
- Liseré de noyau commercial**
Lint van handelskernen
- Galeries commerçantes**
Winkelgalerijen

CHIFFRES CLÉS KERNCIJFERS

- 1.2 million** d'habitants inwoners
- 7.511** habitants/km² inwoners/km²
- 11.2%** de logements à finalité sociale (environ 65.000) sociale woningen (ongeveer 65.000) avec un objectif de met als objectif **15%**
- 300** aires de jeux speeltuinen
- + de 20.000** commerces handelszaken

ATLAS CARTOGRAPHIQUE CARTOGRAFISCHE ATLAS

PRDD - Carte des grandes ressources foncières et des noyaux d'identité locale
GPDO - Kaart van grote grondreserves en lokale identiteitskernen

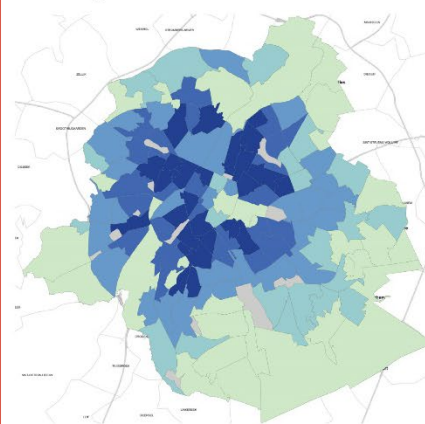

Territoires considérés comme stratégiques et/ou prioritaires en termes de développement urbain (densification, transformation, diversification, intensification).

Gebieden die worden beschouwd als strategisch en/of prioritair in termen van stedelijke ontwikkeling (verdichting, transformatie, diversificatie, intensivering).

- Pentagone** Vrijvlak
- Pôles de développement prioritaires**
 - > 17 pôles polen
 - > 4 campus universitaires universiteitscampussen
- Sites prioritaires de développement**
 - Planifiations collectives ingediend > 9 sites
- Pôles d'échelles intercommunales et locales**
 - Polen van intergemeentelijke en lokale schaal > 9 oude polen
- Noyaux d'identité locale à créer**
 - In te creëren lokale identiteitskernen
- Noyaux d'identité locale**
 - Lokale identiteitskernen
- Territoire du Canal**
 - Kanaalgebied

Carte de densité de population (hab/km²) 2021
Bevolkingsdichtheid (inw/km²) 2021

Cette carte représente la densité de population par rapport au nombre d'habitants par km², dans chaque quartier statistique de Bruxelles par rapport à la moyenne régionale de 7511,21 habitants/km².

Deze kaart toont de bevolkingsdichtheid (aantal inwoners per km²) van elke statistische wijk van Brussel in verhouding met het gewestelijk gemiddelde van 7511,21 inwoners/km².

- < 5000
- 5000 > 8000
- 8000 > 14 000
- 14 000 > 18 000
- > 18 000
- Non disponible
- Moyenne régionale**
Gewestelijk gemiddelde
7511

Stand "De stad van morgen: productie"

COMMENT SOUTENIR LA TRANSITION ÉCONOMIQUE ?
COMMENT RENDRE LES QUARTIERS DE BUREAUX PLUS VIVANTS ?
COMMENT APPROVISIONNER LA VILLE ?

HOE KUNNEN WE DE ECONOMISCHE TRANSITIE ONDERSTEUNEN ?
HOE KUNNEN WE KANTOORWIJKEN LEVENDIGER MAKEN ?
HOE DE STAD BEVOORRADEN ?

Source / Bron: BUUR-ERU

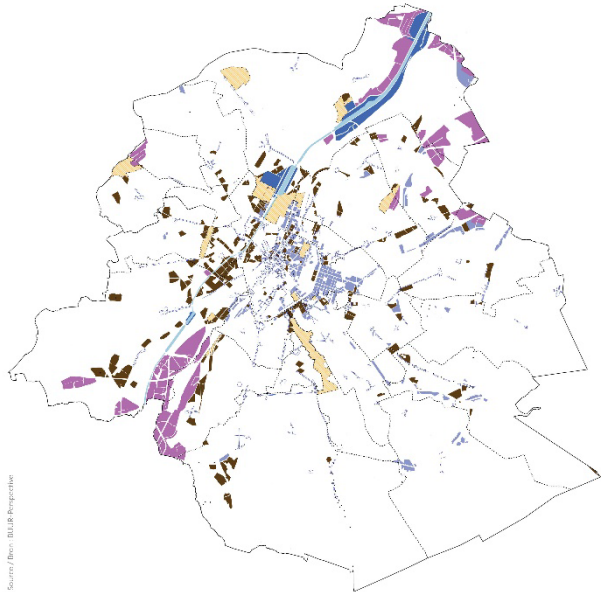
QUOI? WAT

- Les commerces Handelszaken
- Les bureaux Kantoren
- Les petits ateliers Kleine werkplaatsen
- Les centres commerciaux Winkelcentra
- Les grands commerces spécialisés Grote specialzaken
- Le commerce de gros Groothandel
- Les activités industrielles Nijverheidsactiviteiten
- Les activités artisanales Ambachtsactiviteiten
- Les activités portuaires Havenactiviteiten
- La logistique Logistiek
- Les établissements hôteliers Hotels
- L'agriculture urbaine Stadslandbouw

CHIFFRES CLÉS KERNCIJFERS

- 115.541** entreprises ondernemingen
- 18%** taux de diminution des superficies dédiées aux activités industrielles, artisanales et productives (entre 1997 et 2001) daling van de oppervlakte gewijd aan industrie, ambacht en productie (tussen 1997 en 2001)
- 3%** taux de diminution des surfaces de bureaux afname van kantoorruimte
- 7.7%** taux de vacance des bureaux (en 2020) leegstand kantoren (in 2020)
- 70** espaces de coworking coworkingruimtes
- 12.700.000m²** de bureaux kantoren

CARTE DU PRAS KAART VAN HET GBP

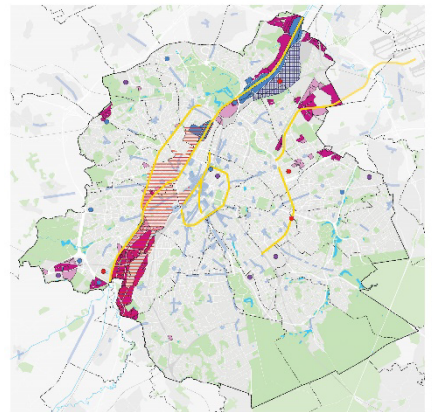
Carte des zones affectées aux activités économiques (activités productives artisanales et portuaires & commerces) et aux bureaux

Kaart met gebieden toegewezen aan economische activiteiten (productie, artisanale en industriële activiteiten & winkel) en kantoren

	Zones d'industries urbaines (ZIU) Gebieden voor stedelijke industrie (GSI) > 103 zones/gebieden > 505 ha		Région de Bruxelles-Capitale 162.4km ² Brussels Hoofdstedelijk Gewest 162.4km ²
	Zones d'activités portuaires et de transport (ZAPT) Gebied met haven- en transportactiviteiten (GVH) > 18 zones/gebieden > 135 ha		
	Zone administrative (ZA) Administratiegebieden (AG) > 279 zones/gebieden > 249 ha		Liséé de noyau commercial Lini van handelskernen
	Zone d'Intérêt Régional (ZIR) Gebied van gewestelijk belang (GGB) > 16 zones/gebieden		Galeries commerçantes Winkelgalerijen
	Zones de Forte Mixité (ZFM) Sterk gemengde gebieden (SGC) > 281 zones/gebieden > 458 ha		Autres zones (excluant ou restreignant les activités économiques) Andere gebieden (met uitsluiting van of beperking op economische activiteiten)

ATLAS CARTOGRAPHIQUE CARTOGRAFISCHE ATLAS

Carte du développement économique (PRDD) Kaart van de economische ontwikkeling (GPDO)

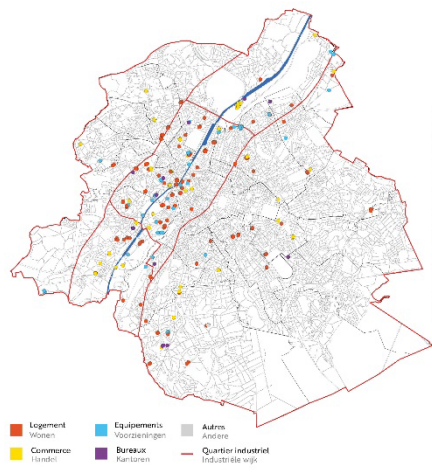

Pour assurer un équilibre entre les différentes fonctions de la ville, il est indispensable de créer les conditions pour maintenir et attirer des opérateurs économiques dans la ville, tout en respectant la forte concentration de l'habitat. Ainsi, la Région prévoit d'encourager la localisation préférentielle d'entreprises sur certains territoires, en fonction du type d'activités qu'elles développent. Elle prévoit également d'assurer la cohabitation entre les entreprises et les autres fonctions urbaines, en favorisant l'implantation d'entreprises compatibles avec l'habitat.

Om een evenwicht te garanderen tussen de verschillende functies van de stad, is het essentieel om de voorwaarden te creëren om economische operatoren in de stad te behouden en naar de stad aan te trekken, waarbij de sterke concentratie van de woonfunctie wordt gerespecteerd. Zo wil het Gewest de gepreïfererde vestiging van bedrijven in bepaalde gebieden aanmoedigen op basis van het type activiteit dat ze ontwikkelen. Het wil eveneens het meest rikbaar bestaan van bedrijven en andere stedelijke functies garanderen door de voorkeur te geven aan de vestiging van bedrijven die verenigbaar zijn met een woonfunctie.

- Axe de développement économique** Economisch ontwikkelingsas
- Zones d'entreprises en milieux urbains (PRAS)** Ondernemingsgebied in een stedelijke omgeving (GBP)
- Zones d'industries urbaines (PRAS)** Stedelijk Industriegebied (GIP)
- Projet de zone d'économie urbaine stimulée** Ontwerpezone van economische uitbouw in de stad
- Pôle de compétitivité** Competitiviteitspool
- Pôle universitaire** Universitaire pool
- Zones d'activités portuaires et de transport (PRAS)** Gebied voor haven- en vervoersactiviteiten (GBP)
- Schaarboek-normalisatie** Schaarboek-Normering
- Liséé de noyau commercial** Lini voor handelskernen
- Centre commercial** Winkelcentrum

Cartes des conversions d'activités productives en d'autres usages depuis 2011 Kaart van de reconversies van productieve activiteiten in andere functies sinds 2011

Par conversion, on entend aussi bien la réutilisation de bâtiments existants que la démolition / reconstruction complète du site, cette dernière option étant la plus courante. Les nouvelles constructions sont en effet nettement plus denses que celles qui préexistaient, ce qui laisse peu, voire aucune place à la possibilité de les conserver telles qu'elles. La catégorie 'autres' inclut les hôtels et les activités de production de biens immatériels.

Onder reconversie verstaan we ook hergebruik van bestaande gebouwen en de volledige afbraak en heropbouw van een gebouw waarbij het laatste het meeste voorkomt. De nieuwe programma's zijn veel meer verdicht dan de bestaande gebouwen toelieten, waardoor er weinig of geen mogelijkheid bestaat om deze als zodanig te behouden. De categorie 'overig' omvat hotels en productieactiviteiten van immateriële goederen.

- Logement** Wonen
- Equipements** Voorzieningen
- Autres** Andere
- Commerce** Handel
- Bureaux** Kantoren
- Quartier industriel** Industriële wijk

3.3.5. Samenbrengen van bevindingen

Nadat mensen de thematische stands hebben bezocht, komen ze bij een afsluitende stand, bedoeld om de meer samenvattende gezichtspunten van de deelnemers in te winnen.

Het paneel toont een axonometrie (perspectivistische dwarsdoorsnede) van een stedelijk weefsel dat wel degelijk dat van Brussel zou kunnen zijn (maar dat niet is: het is een fictieve stad) en stelt de vraag: "Hoe kunnen deze functies worden gecombineerd?", met als subvraag "Welke functies vindt u het belangrijkste?".

Deelnemers worden uitgenodigd om stickertjes te kleven op de functies van de stad die voor hen het belangrijkste zijn. Voor alle drie de workshops werd hetzelfde paneel gebruikt en uiteindelijk werden alle antwoorden samengevoegd.

Stand Mise en commun – ateliers La Vallée, De Kriekelaar, Flagey

3.3.6. Ludieke zone

De naam van de ludieke zone zegt meteen al waar het om draait, maar vergis je niet: deze ruimte is niet alleen voor kinderen. Ze staat in elk geval ook open voor grote kinderen.

Een grote kaart om in te kleuren

Dit is de axonometrie van de fictieve stad die in het vorige punt werd genoemd, maar deze keer in zwart en wit. Samen met wat markeerstiften en kussens is dit het begin van een collectief werkstuk.

Stand Zone ludique – carte à colorier

Een spel rond territoriale prospectie

Het spel Prospect'Us is gemaakt door [La Ville En Jeux](#) en is een animatieset die de deelnemende teams stap voor stap door het verbeeldings- en ontwerpproces van de stad van 2040 leidt. Het is ook een rollenspel dat aanzet tot empathie en reflectie over de delicate kunst van het creëren van een stad.

© perspective.brussels / BUUR-ERU – photos Stand Zone Ludique - Ateliers De Kriekelaar et LaVallée

Een interactieve collage

Creatieve geesten namen het tegen elkaar op in een interactief collage spel (via een onlineplatform), waarbij iedereen op eenvoudige wijze een grafische voorstelling van zijn of haar ideale stad kon maken en deze stad zelfs een naam kon geven. De puzzelstukjes zijn dezelfde als die in de in te kleuren stad, maar de resultaten zijn onvermijdelijk heel anders.

CONSIGNES
INSTRUCTIES

Crée ta ville idéale !
Pour cela, choisis des pièces de puzzle dans les différentes catégories (espaces publics, nature, logements...) et assemble-les dans la partie vierge en dessous.

Creëer jouw ideale stad!
Kies hiervoor puzzelstukjes uit de verschillende categorieën (openbare ruimte, natuur, wonen, etc.) en zet deze in het lege gedeelte hieronder.

Pour t'aider:
Om je te helpen:

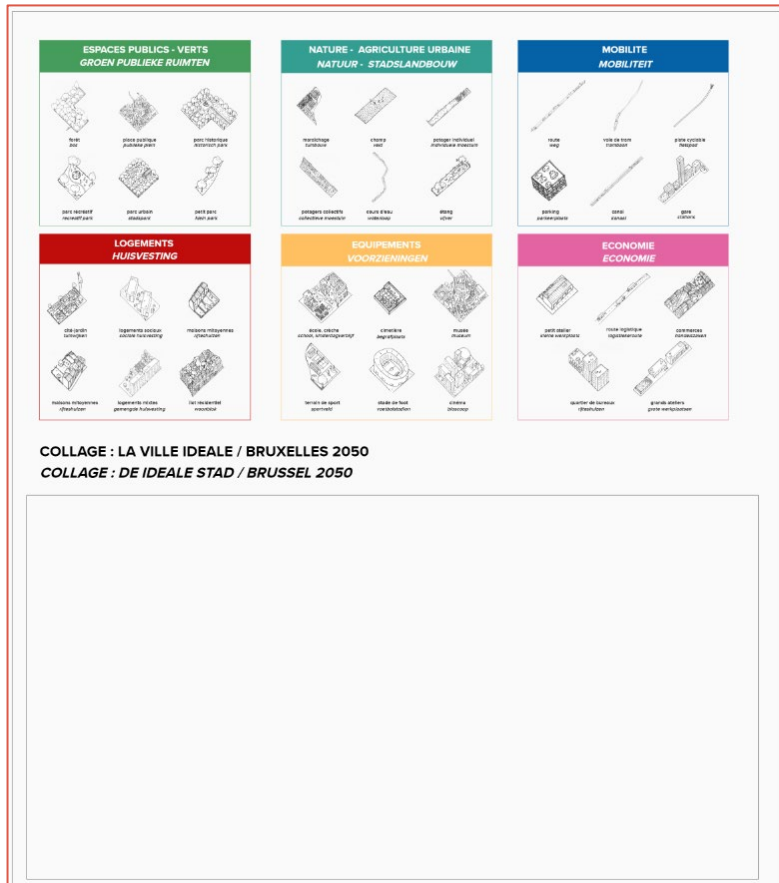
Sélectionnes une pièce de puzzle puis ...
Selecteer een puzzelstukje en...

CTRL+C : copier / kopiëren
CTRL+V : coller / plakken

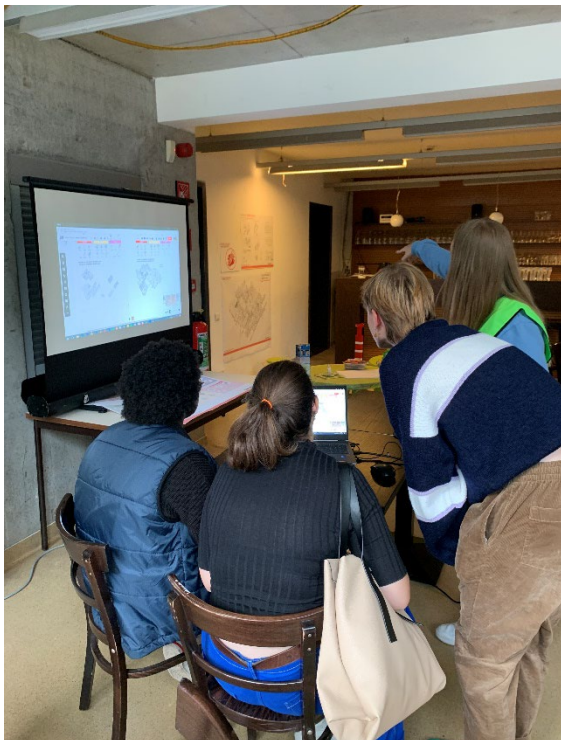
Sélectionnes un coin puis agrandis ou réduis la taille de la pièce
Selecteer een hoek en vergroot of verklein vervolgens het puzzelstukje

Clic droit = bring to front = mettre en avant / naar voren gebracht
Clic droit = bring to back = mettre en arrière / terugzetten

Stand Zone ludique –Crée ta ville idéale Bruxelles 2050

Stand Zone ludique –Crée ta ville idéale Bruxelles 2050

3.4. RESULTATEN

3.4.1. Themafiches

3.4.1.1. Kwantitatief overzicht

Het aantal ontvangen vragenfiches voor elk van de vier thematische stands geeft een eerste idee van de onderwerpen waarrond deelnemers het meest creatief, responsief en productief waren. Natuur in de stad en de woonkwestie lijken dus duidelijke prioriteiten te zijn voor de leden van het grote publiek die belangstelling hebben voor de uitdagingen van het GBP:

De stad van morgen: natuur	137
Hoe kunnen we de biodiversiteit versterken	28
Welke gebruiksvormen zijn er voor de groene ruimten	56
Welke plaats krijgt de landbouwproductie	23
Hoe kunnen we water een plaats geven	30
De stad van morgen: wonen	111
Moeten we nog meer bouwen?	43
Wat zijn de behoeften aan huisvesting?	31
Hoe kunnen we ons verplaatsen in de stad en in onze wijk?	21
Welke handelszaken en voorzieningen zijn er vlakbij?	16
De stad van morgen: delen	72
Wat is de behoefte aan collectieve voorzieningen?	24
Hoe kunnen we de openbare ruimte delen?	26
Hoe kunnen we optimaal gebruik maken van de gebouwen?	22
De stad van morgen: productie	58
Hoe kan de economische transitie worden ondersteund?	21
Hoe kunnen de kantoorwijken levendiger worden?	20
Hoe kan de stad worden bevoorrad?	17

3.4.1.2. Aperçu qualitatif

In de loop van de drie workshops stelden de deelnemers 378 gedetailleerde en gestructureerde fiches op. Zonder aanspraak te kunnen maken op een exhaustieve synthese, komen er na de thematische analyse verschillende punten van convergentie naar voren. Hier, net als in alle stadia van collectieve intelligentie, is het belangrijk om te onthouden dat mensen het niet alleen oneens zijn over bepaalde punten, maar dat er ook spanningen zijn tussen verzoeken, zelfs als ze geformuleerd zijn door dezelfde persoon of door personen die het met elkaar eens zijn. Bijvoorbeeld: we zowel meer dynamische en levendige openbare ruimten willen en ook rustigere straten of meer ruimte voor biodiversiteit en voor de ontwikkeling van huisvesting of industriële activiteiten.

Er bestaan oplossingen tussen deze spanningen. Hoe we het beste evenwicht tussen deze behoeften kunnen bereiken, is het onderwerp van de volgende werkfasen.

Voor elk van de vier thema's vindt u hieronder een samenvatting van de ontvangen reacties, in afnemende volgorde van frequentie, en enkele sprekende voorbeelden van fiches.

De stad van morgen: natuur

1. Hoe kan de biodiversiteit worden versterkt?

Het groene en het blauwe netwerk versterken:

- Bestaande feitelijke groengebieden zoals braakliggende terreinen, groengebieden met een hoge biologische waarde, binnenterreinen van huizenblokken in stand houden, en beschermde gebieden zonder menselijke activiteit, tot beschermd gebied te verklaren gebieden of toevluchtgebieden creëren;
- Nieuwe parken en natuurlijke ruimten aanleggen, alsook de oevers van het kanaal inrichten;
- Corridors - groene verbindingen - tussen de groene ruimten tot stand brengen;
- De open ruimten, straten, pleinen, gebouwen en daken beplanten met sterke soorten die aangepast zijn aan de verschillende seizoenen en klimaten;
- Aanplantingen bevorderen door middel van financiële hulp en opleidingen bij de groen- en burgerdiensten;
- De stadslandbouw ontwikkelen.

De impact van de bebouwbare gebieden beperken:

- Voorkeur geven aan renovatie van het bestaande boven het oprichten van nieuwe gebouwen;
- De netto-oppervlakte bestemd voor parken, groene ruimten en bossen vergroten door een wijziging van de bestemming van bepaalde bebouwbare gebieden;
- Hoogbouw, die niet bevorderlijk is voor de bezonning van de open ruimten, beperken.

Brusselaars sensibiliseren voor het respect voor de biodiversiteit:

- Zachte mobiliteit aanmoedigen, geluidsoverlast en luchtvervuiling beperken;
- Educatieve informatie verstrekken over de lokale flora en fauna aan een gevarieerd publiek;
- Buren- of wijkverenigingen oprichten met iemand die verantwoordelijk is voor het onderhoud van de begroeide ruimten;
- De biodiversiteit koppelen aan alle aspecten van de samenleving (wonen, werken, zich ontspannen, enz.).

2. Waar kunnen groene ruimten voor worden gebruikt?

Diverse gebruiksvormen:

- Voorzien in een recreatie-aanbod met nieuwe infrastructuur;
- Voorzien in gebieden bestemd voor specifieke gebruiksvormen: rust, recreatie, cultuur, welzijn, sport, biodiversiteit, hondenweides, enz.

Een plek voor natuur en biodiversiteit:

- Voorzien in prioritair gebieden voor het planten van bomen;
- Bloemrijke gebieden aanleggen;
- Een goed evenwicht bewaren tussen de bouw van (sociale) woningen en het onderhoud of de aanleg van groene ruimten die nodig zijn om de biodiversiteit te beschermen.

Toegankelijke groene ruimten:

- Inclusieve groene ruimten aanleggen die toegankelijk zijn voor iedereen;

- De groene ruimte behouden als een verbinding tussen bewoners door braakliggende gebieden in volle grond te bestemmen voor moestuinen of wijktuintjes.

3. Welke plaats krijgt de landbouwproductie?

De productie ontwikkelen op geschikte plaatsen:

- Het gebruik van de stedelijke ruimte maximaliseren: gewassen telen op de daken (van grote handelsoppervlakten zoals supermarkten), tegen latwerk aan gevels, in de gebouwen, in de kelders, enz.;
- De bestaande locaties behouden en verder ontwikkelen;
- De bodems ontharden om ze om te vormen tot gebieden voor landbouwproductie;
- Productie in de natuurlijke groengebieden die de biodiversiteit verstoort, vermijden.

Zorgen voor sterkere bewustmaking:

- De communicatie versterken door contacten met scholen, opleidingen organiseren over stadslandbouw, enz.;
- Educatieve landbouwproductie promoten;
- De ondersteuning door de overheidssector versterken.

De productie diversifiëren:

- Gemeenschappelijke moestuinprojecten in combinatie met recreatieve ruimten stimuleren;
- Fruitbomen planten.

4. Hoe kunnen we water een plaats geven?

De nadruk leggen op de speelse en toegankelijke aspecten van water:

- Recreatieve activiteiten promoten: openluchtzwembaden, tijdelijke activiteiten, activiteiten in verband met het kanaal, enz.;
- Meer waterfonteinen installeren;
- Zorgen voor bewustmaking rond waterbeheer;
- Informatie bieden over de geschiedenis van de waterlopen.

De biodiversiteit in stand houden:

- De bestaande waterlopen en waterpartijen onderhouden;
- De waterlopen weer openleggen;
- De waterkwaliteit verbeteren.

Het geïntegreerd regenwaterbeheer verbeteren:

- Regenwater recupereren en benutten (installatie van regenwatertanks);
- De verharding van de bodems een halt toeroepen en de doorlaatbare bodems beschermen;
- Niet bouwen in overstromingsgebieden;
- Het lozen van regenwater in de riolen vermijden.

Werken aan de landschappelijke integratie van het water in de stad:

- Het kanaal gebruiken als potentieel landschapselement;
- Parken en groene ruimten rond waterlopen aanleggen.

LA VILLE NATURE DE STAD VAN MORGEN NATUUR

QUELS USAGES POUR LES ESPACES VERTS ?

WELKE ACTIVITEITEN IN DE GROENE RUIMTE ?

Exprimez-vous hier schrijven

~~Water~~

Ondergrondse beken (en rivieren) terug (gedeeltelijk) bovengronds brengen.

Bijvoorbeeld = openleggen van de Molenbeek in Jette en Laken ter hoogte van de Duynbuisstraat - Prins Leopoldsquare -

LA VILLE NATURE DE STAD VAN MORGEN NATUUR

COMMENT RENFORCER LA BIODIVERSITÉ ?

HOE VERSTERKEN WE DE BIODIVERSITEIT ?

Exprimez-vous hier schrijven

- En lui donnant de l'espace :

- Créer de nouveaux espaces de nature/verts. (eg. les friches (oasis))
- Aggrandir les espaces existants.
- Végétaliser tous les espaces ouverts (Rues, places, toitures)
- Désimperméabiliser les sols et retrouver le lien à la pleine terre.
- Réintroduire l'eau dans l'espace public.

LA VILLE NATURE DE STAD VAN MORGEN NATUUR

QUELLE PLACE POUR LA PRODUCTION AGRICOLE ?
WELKE PLAATS VOOR DE LANDBOUW ?

Exprimez-vous hier schrijven

Urban agriculture is already here, and hopefully to stay!
~~All~~ All the big roofs of former factories are just invitingly
to be occupied by urban farms. Apparently as of floor 3
the air is safe (~~is~~ less polluted) for agriculture. Maybe
the PRAS should impose agriculturisation starting from
certain m² (it already exists in certain RCVs to make roofs
green since 20/30m²...). It could also depend on the
neighbourhood of the city → more density → more need
for fruits and veggies → ~~more~~ bigger need for urban
agricultures

LA VILLE NATURE DE STAD VAN MORGEN NATUUR

COMMENT DONNER UNE PLACE A L'EAU ?
HOE RUIMTE MAKEN VOOR WATER ?

Exprimez-vous hier schrijven

• NIET MEER • BETONNEREN
• VERSPIJLEN
• BESCHADIGEN

**• ER BESTAAN AL
ZEER VEEL IDEEËN
& INITIATIEVEN.**

STRUCTUREEL

**WATER BEVRIJDEN
ZONDER BESTAANDE
HABITAT TE VERNIETEN
(MAXIMILIAAN ↓)**

**DE OUDE
MINDSET
AFZETTEN.**

**MEER RUIMTE VOOR
BOMEN & STRUIKEN
IN ZELFDE "PUT"**

**• KLEINE
INITIAT. &
INGREPEN.
BENUSTMAKING**

*on smaller gates
to make tips
alles bleef te lappen
en max. handtevoet te
+ kleine vegen.*

*vs. herbronnen
rest water
in st. ook ter moed
broch pacific.*

CREATIEF & KLEIN & OVERAL

De stad van morgen: wonen

1. Moeten we nog meer bouwen?

Werken aan de bestaande gebouwen:

- Verbouwen, renoveren, verbouwen, herbestemmen, aanpassen;
- Lege woningen benutten;
- Bestaande ondergrondse verdiepingen benutten.

De bestaande bodems benutten en in stand houden:

- De bodems ontharden;
- Gebouwen afbreken in de te dichtbebouwde wijken;
- Bepaalde gebieden herbestemmen tot natuurlijke ruimten;
- De daken benutten door ze te beplanten en er stadslandbouw te ontwikkelen.

Anders gaan bouwen:

- Ongebreidelde stadsuitbreiding tegengaan;
- In typisch woongebied een verhouding van beschikbare groene ruimte in de wijk respecteren;
- Rekening houden met het potentieel voor verticale bouw (de stad bouwen op de stad);
- De term huisvesting in het GBP verduidelijken;
- De functiegemengdheid bevorderen;
- Niet verticaal bouwen om een stad op mensenmaat te waarborgen;
- Meer ontspanningsruimten opnemen (bioscoop, waterpark).

2. Wat zijn de behoeften aan huisvesting?

Bestaande woningen aanpassen:

- De bestaande woningen herbouwen, verbouwen, aanpassen;
- Leegstaande panden benutten en private opportuniteiten identificeren om nieuwe woningen te creëren;
- De typologieën van woningen aanpassen aan de verschillende huishoudens en zich aanpassen aan de evolutie ervan;
- Kansen grijpen voor versnelde renovatie (EPB horizon 2030).

Een zekere functiegemengdheid en diversiteit van woningen verspreid over het hele grondgebied garanderen:

- Ruimten voor sociaal contact en gemeenschappelijke delen voor meervoudig gebruik integreren;
- Een evenwichtige dichtheid behouden in de Brusselse rand;
- De buurtstad garanderen.

Sociale woningen bouwen:

- Meer sociale woningen produceren tegen betaalbare prijzen;
- De kwaliteit ervan verhogen (renovatie, reorganisatie van hun inrichting, indeling, enz.);
- Overbezetting vermijden;
- Zorgen voor onderdak voor immigranten (nieuwkomers).

De vastgoedspeculatie reguleren (geval van de OGSO's).

3. Hoe kunnen we ons verplaatsen in de stad en in onze wijk?

De zachte vervoerswijzen bevorderen:

- De stad op een veilige manier aanpassen aan de zachte vervoerswijzen;
- Meer fietspaden ontwikkelen;
- Zorgen voor meer parkeergelegenheid voor fietsen en steps.

Het aanbod aan openbaar vervoer verbeteren:

- Zorgen voor een evenwicht tussen verschillende transportmiddelen;
- De buurtstad waarborgen;
- Het openbaar vervoer en de efficiëntie ervan ontwikkelen en optimaliseren (en de bediening in bepaalde gemeenten verbeteren);
- Het gebruik en de plaats van de auto beperken;
- Opgelet voor de beperkingen die gepaard gaan met het totaal schrappen van het gebruik van de auto.

De vervoermiddelen delen:

- De auto's, bestelwagens, fietsen, cargofietsen delen onder gebruikers;
- De waterwegen gebruiken als verbindingswegen voor gedeeld gebruik (bijvoorbeeld het kanaal).

4. Welke handelszaken en voorzieningen zijn er vlakbij?

Zorgen voor meer scholen en kinderdagverblijven in alle gemeenten.

Meer infrastructuur voor sport en recreatie ontwikkelen:

- Sportvoorzieningen bouwen;
- Meer plaats vrijhouden voor recreatieve ruimten (volkswijk, grote gezinnen);
- Waterparken en openluchtwembaden aanleggen.

De lokale handelszaken promoten:

- Het aanbod aan handelszaken lokaal diversifiëren;
- De grote winkelcentra beperken;
- De openingstijden van de handelszaken aanpassen met het oog op een betere toegankelijkheid (bijvoorbeeld langere openingstijden).

De definitie van de productieactiviteiten (waarin de tertiaire activiteiten zijn opgenomen) in het GBP verduidelijken.

Voorzien in ruimten voor functiegemengdheid.

Bijzondere aandacht besteden aan geluidsoverlast.

LA VILLE HABITÉE DE STAD VAN MORGEN WONEN

FAUT-IL CONTINUER À CONSTRUIRE ?
MOETEN WE NOG BOUWEN ?

Exprimez-vous hier schrijven

• Peut-être mais uniquement sur des surfaces déjà construites et dans des zones où la densification est très faible.

• Privilégier surtout la rénovation des espaces construits et l'utilisation des espaces vides

⇒ revoir les projets en cours sous cette législation qui sont prévus sur des espaces verts et surtout sur des terrains non-pollués ex. Nasseis Wijk Noordwijk, Josephat, Char de la Carle, etc.

LA VILLE HABITÉE DE STAD VAN MORGEN WONEN

QUELS SONT LES BESOINS EN LOGEMENTS ?
WAT ZIJN DE NODEN BETREFF ENDE WONEN ?

Exprimez-vous hier schrijven

• Il n'y a pas besoin de plus de logements mais besoins de logements accessibles ⇒ encadrement des loyers et prix de vente

• Penser habitat et pas logement
 ↳ cf les études sociologiques à ce propos

• Changer les règles Urban et sociales pour permettre les habitats groupés

• Rénovation du construit en RB (même les constructions / logements "dangereux") ⇒ faire évoluer les critères anciens

LA VILLE HABITÉE DE STAD VAN MORGEN WONEN

COMMENT SE DÉPLACER EN VILLE ET DANS SON QUARTIER ?
HOE JE IN JE WIJK EN JE STAD VERPLAATSEN ?

Exprimez-vous hier schrijven

- te voet & fiets ①
- openbaar vervoer ②
- delectation & camionnette ③
- eigen gemotoriseerd vervoer ④

LA VILLE HABITÉE DE STAD VAN MORGEN WONEN

QUELS COMMERCES ET ÉQUIPEMENTS PRÈS DE CHEZ VOUS ?
WELKE WINKELS EN VOORZIENINGEN BIJ JOU IN DE BUURT ?

Exprimez-vous hier schrijven

- Par quartier/commune :
- [crèche]
 - [écoles + mureux]
 - [magasins / entrepôts vélos]
 - [transports en commun efficaces]
 - [main - bus - tram - navette]
 - [moyens de transport adaptés]
 - [vélo - trottinette - vélos]
 - [espace culturel adultes + jeunesse]
 - [théâtre - conférence - musique]
 - [projection cinéma]
 - [espace horeca ouvert près écoles]
 - [maison médicale, pharmacie, service d'aide à domicile visible & social]
 - [espace collectif loisirs (jeux - sports - pipe nique ...)]
 - [magasin d'alimentation locale]
 - [repair café et vente seconde main]

De stad van morgen: delen

1. Wat is de behoefte aan collectieve voorzieningen?

Zorgen voor een betere bereikbaarheid en ruimtelijke spreiding:

- De voorzieningen gelijkmatiger spreiden over het grondgebied, in het bijzonder de parken, musea, scholen en TEC;
- Een betere toegang bieden tot de scholen, die nu ongelijk zijn verspreid;
- Het aspect van de nabijheid bevorderen;
- Meer transportinfrastructuur ontwikkelen.

Gemeenschappelijke, sportieve, educatieve en recreatieve ruimten ontwikkelen:

- Sport- en recreatie-infrastructuur;
- Openluchtwembaden;
- Collectieve plaatsen en ontmoetingsplaatsen;
- Plaatsen gewijd aan cultuur;
- Kinderdagverblijven.

De openbare ruimten toegankelijker maken:

- De parken 's avonds en 's nachts veiliger maken;
- Openbare tuinen ontwikkelen in de gebieden waar de woningen geen privétuinen hebben;
- Zorgen voor openbare toiletten en toegang tot het water.

2. Hoe kunnen we de openbare ruimte delen?

Het behoud en de ontwikkeling van groene ruimten, biodiversiteit en natuur in de stad aanmoedigen.

De voorkeur geven aan zachte en collectieve vervoerswijzen:

- De zachte vervoerswijzen bevorderen;
- Ontradingsparkplaatsen ontwikkelen buiten de stad of ondergronds;
- Meer ruimten voor wegen op eigen bedding ontwikkelen voor het openbaar vervoer;
- Grote oppervlakten aanleggen voor de fietsen om conflicten met voetgangers te vermijden;
- Bijzondere aandacht besteden aan toegangen voor PBM's;
- Zorgen voor een veiliger gedeeld gebruik van voetgangers- en fietsruimten

De voetgangerstoegang tot de openbare ruimte bevorderen:

- Parkeren overdag verbieden in bepaalde straten;
- Meer openbare ruimten ontwikkelen in de gebieden die zijn bestemd voor huisvesting;
- De openbare ruimten verlevendigen (festivals, culturele evenementen);
- Culturele diversiteit bevorderen;
- Op bepaalde momenten van de dag of de avond bepaalde straten afsluiten voor het verkeer;
- Verkeersvrije straten inrichten in het centrum om wandelen, ontmoetingen en toegang tot de handelszaken aan te moedigen.

De samenhang en de participatie van de bewoners in de openbare ruimte bevorderen:

- De bewoners betrekken bij participatieve besluitvormingsprocessen als onderdeel van de ontwikkeling van grote openbare ruimten;
- Bewoners van een wijk of straat toestaan om gemeenschappelijke tuinen te delen.

3. Hoe kunnen we optimaal gebruik maken van de gebouwen?

Duurzame en geïntegreerde gebouwen ontwerpen:

- Zorgen voor beplanting op verschillende niveaus: daken, gevels, voetpaden, straten, enz.;
- De energie-efficiëntie bevorderen: zonnepanelen installeren, de woningen beter isoleren, enz.;
- Het autogebruik beperken door de ontwikkeling van ondergrondse parkeergarages aan te moedigen en te investeren in het netwerk van het openbaar vervoer.

Gedeeld gebruik maken van de ruimten:

- Gemeenschappelijke ruimten ontwikkelen;
- Gemengde ruimten ontwikkelen en gedeeld gebruik maken van de ruimten.

De gebouwen beveiligen.

De gebouwen openstellen voor de buitenwereld.

De burgerparticipatie bevorderen:

- De burgers inspraak geven over het gebruik van leegstaande panden.

LA VILLE COLLECTIVE DE STAD VAN MORGEN DELEN

QUELS BESOINS EN TERMES D'EQUIPEMENTS COLLECTIFS ?

WELKE COLLECTIEVE VOORZIENINGEN HEBBEN WE NODIG ?

Exprimez-vous hier schrijven

* Meer speelruimte voor kinderen & jongeren.

* En meer speelplekken voor kinderen & jongeren

↓
waar ke je ruimte zelf invullen tot speelplek. Bv: waar ze skaten of rondhangen

vooral in gebieden waar amper natuur aanwezig is

* Meer kleur: graffiti walls die legaal zijn

LA VILLE COLLECTIVE DE STAD VAN MORGEN DELEN

COMMENT PARTAGER L'ESPACE PUBLIC ?

HOE BETER DE PUBLIEKE RUIMTE DELEN ?

Exprimez-vous hier schrijven

→ Espace public + Espace collectif

il faut un partage des espaces en y intégrant de l'équipement (collectif)

- + de marchés
- + de zones pt le sport
- + de zones végétalisées accessibles à tous

→ transformer les espaces publics → rue = trottoir + passage
→ place = trottoir + véhicules

LA VILLE COLLECTIVE DE STAD VAN MORGEN DELEN

COMMENT MIEUX OPTIMISER LES BÂTIMENTS ?

HOE KUNNEN WE ONZE GEBOUWEN OPTIMAAL BENUTTEN ?

Exprimez-vous hier schrijven

- prévoir des bâtiments modulaire ! évitons la problématique des bureaux vides et de la démolition/reconstruction.
- Demain il y aura moins de voitures → prévoir des réaffectations des parkings.
- optimiser l'occupation des bâtiments hors de leur horaires de fonctionnement habituel.

De stad van morgen: productie

1. Hoe kan de economische transitie worden ondersteund?

De communicatie en de begeleiding van de burgers bevorderen:

- De burgers bewustmaken van de ecologische transitie en de voordelen ervan;
- Beter uitleggen hoe de economische transitie kan worden toegepast op alle sectoren en hoe de ondernemingen hierbij betrokken kunnen worden;
- Eenheden opzetten voor begeleiding en bijstand bij de transitie;
- Financiële premies in het leven roepen.

De activiteiten in en buiten het Brussels Gewest reguleren:

- De productieactiviteiten behouden in het Gewest;
- De capaciteit van toeristische accommodaties vergroten;
- De grootstedelijke governance verbeteren en afstappen van een concurrentiële logica tussen naburige gewesten;
- Andere sectoren dan de tertiaire sector tot hun recht laten komen.

Verstandig consumptiebeheer bevorderen:

- Korte ketens ontwikkelen;
- De bevoorrading met wegwerpartikelen beperken;
- De toegang van voetgangers tot de markten bevorderen om lokaal te consumeren;
- Drinkwaterfontein installeren in elke wijk om het gebruik van plastic waterflessen te beperken.

Het potentieel van de leegstaande ruimten benutten:

- Iets doen met de daken van de gebouwen;
- Een wettelijk kader scheppen voor de tijdelijke bezettingen.

2. Hoe kunnen de kantoorwijken levendiger worden?

Het potentieel van het kanaal benutten;

- Het landschap aan de oevers van het kanaal tot zijn waarde laten komen;
- Het recreatieve potentieel ervan exploiteren.

Verschillende gebruiksvormen van werk ontwikkelen:

- Ontmoetingsplaatsen creëren;
- Huisvesting ontwikkelen;
- Scholen en kinderdagverblijven openen;
- Groene ruimten aanleggen;
- Culturele ruimten scheppen.

3. Hoe kan de stad worden bevoorrad?

Stadslandbouw ontwikkelen en promoten.

Korte keten en zero afval bevorderen:

- Meer gebieden bestemd voor de bevoorrading ontwikkelen in elke gemeente;
- Meer SAGAL-punten (solidaire aankoopgroep voor artisanale landbouw) ontwikkelen;

- Lokaal produceren en de korte keten bevorderen;
- Afval benutten;
- De buurthandel ontwikkelen;
- De ambachten ontwikkelen.

Het kanaal exploiteren:

- Het kanaal gebruiken voor goederenvervoer;
- Het kanaal gebruiken als hoofdverbindingsweg voor de industrie en als logistiek steunpunt.

LA VILLE PRODUCTIVE DE STAD VAN MORGEN PRODUCTIE

COMMENT SOUTENIR LA TRANSITION ÉCONOMIQUE ?

HOE KUNNEN WE DE ECONOMISCH E TRANSITIE ONDERSTEUNEN ?

Exprimez-vous hier schrijven

→ Productie : Ja !
↳ circulaire → gesloten ringloop "productie"
↳ mobiliteit → kanaal, trein, fiets, ...
↳ horeca → terug activeren (vrachtvervoer per boot)
↳ kleinschalig + grote ruimten
↳ ambachten, markten, lokale landbouw

LA VILLE PRODUCTIVE DE STAD VAN MORGEN PRODUCTIE

COMMENT APPROVISIONNER LA VILLE ?

COMMENT APPROVISIONNER LA VILLE ?

Exprimez-vous *hier schrijven*

- α Diminuer la consommation
- α Produire en Ville
- α Répartir pour ne pas avoir à se réapprovisionner
- α Utiliser le canal.
- α Donner la priorité aux véhicules de livraison et supprimer / diminuer le stationnement particulier.

LA VILLE PRODUCTIVE DE STAD VAN MORGEN PRODUCTIE

COMMENT RENDRE LES QUARTIERS DE BUREAUX PLUS VIVANTS ?

HOE KUNNEN WE KANTOORWIJKEN LEVENDIGER MAKEN ?

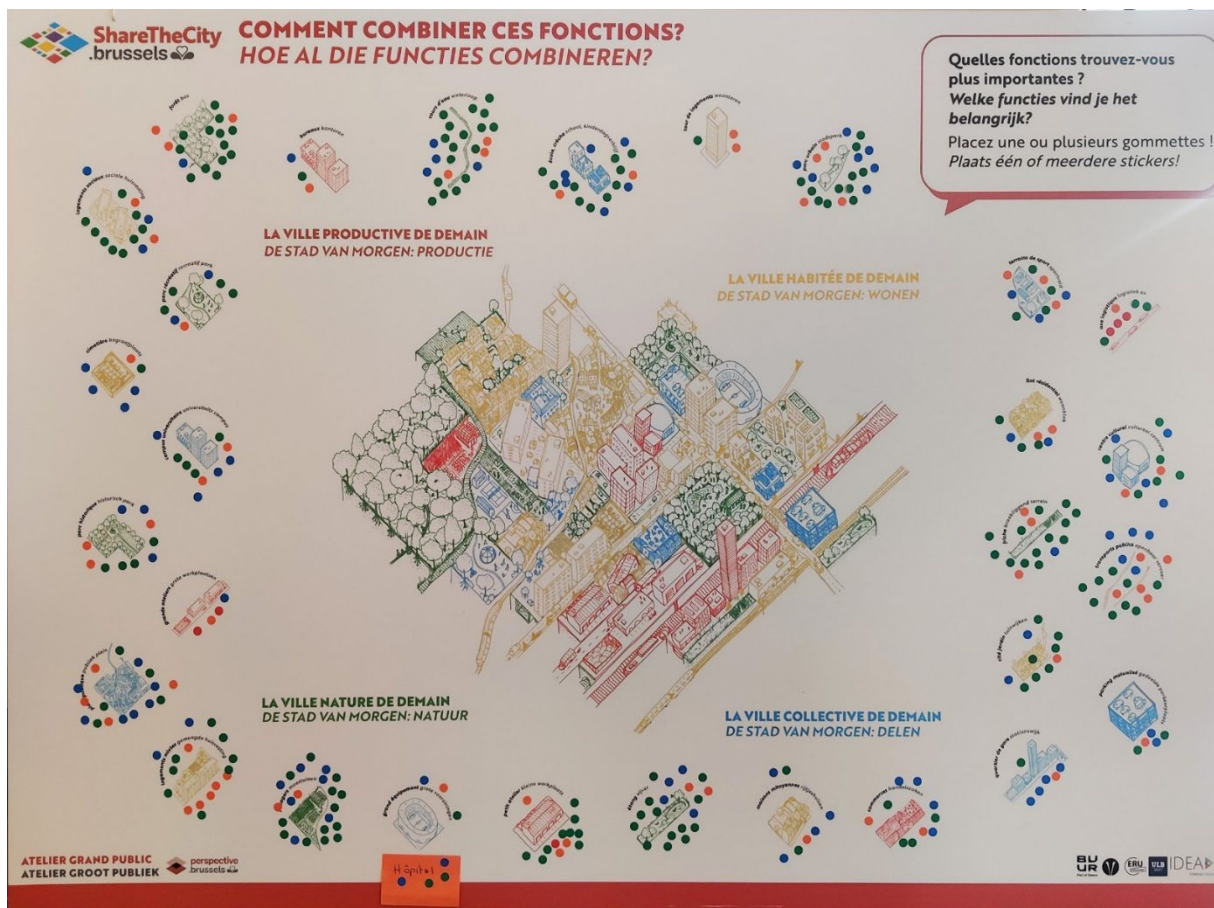
Exprimez-vous *hier schrijven*

- En y établissant
- des - centres de santé
 - des - petits commerces.
 - des {
 - crèches
 - écoles
 - universités
 } collaboration avec les bureaux, (séminaires, conférences...)
 - des {
 - salles de sport.
 - théâtres
 - cinémas
 - restos
 - des {
 - espaces verts
 - plaines de jeu.

3.4.2. Samenbrengen van bevindingen

Aan het einde van hun traject wordt aan de deelnemers gevraagd een stickertje op het overzichtspaneel te plakken (de kleuren van de stickers doen er niet toe).

Op ware grootte is te zien dat elke sticker een label heeft dat overeenkomt met een functie van de stad: recreatiepark, grote werkplaatsen, openbaar vervoer, grote sportterreinen, enz. Het volgende punt draait om de prioritering.

3.4.2.1. Welke functies vind je het belangrijkst?

In totaal bevat dit paneel 342 stickers, die stuk voor stuk kunnen worden gekoppeld aan een van de vier thema's van de stands. We kunnen de stickers dus samenvoegen en zo zien we dat het opnieuw de stad vol natuur is die de meeste steunbetuigingen ontvangt, deze keer gevolgd door de collectieve stad, dan de bewoonde stad en tot slot de productieve stad. Deze prioritering bevestigt de rangschikking die te zien is in het aantal schriftelijke opmerkingen bij elke stand, waarbij het belang van de stad vol natuur en de bewoonde stad opnieuw wordt benadrukt, samen met de collectieve stad.

We moeten er wel op wijzen dat deze gegevens geen wetenschappelijke waarde hebben. Ze moeten worden gezien voor wat ze zijn: een momentopname bij het verlaten van een workshop van de spontane expressie van de deelnemers, in een relatief informele setting en met behulp van media die geen wetenschappelijke ambitie hebben.

Ziehier het resultaat van de globale telling:

DE STAD VAN MORGEN: NATUUR	138
DE STAD VAN MORGEN: DELEN	85
DE STAD VAN MORGEN: WONEN	82
DE STAD VAN MORGEN: PRODUCTIE	37

De stickers met de meeste stemmen zijn:

Thema	Sticker	Aantal stemmen
DE STAD VAN MORGEN: NATUUR	Waterloop	24
	Stadsparken	22
	Moestuinen	22
DE STAD VAN MORGEN: DELEN	Scholen, kinderdagverblijven	18
	Openbare ruimten	16
	Culturele centra	13
DE STAD VAN MORGEN: WONEN	Openbaar vervoer	19
	Gemengde wooneenheden	16
	Sociale woningen	14
DE STAD VAN MORGEN: PRODUCTIE	Kleine werkplaatsen	13
	Handelszaken	10
	Logistieke assen	7

3.4.2.2. Hoe kunnen deze functies worden gecombineerd (functiegemengdheid/gedeeld gebruik)?

De laatste vraag gaat in op het thema van de mix van de functies.

Welke combinaties bieden welke voor- en nadelen? De onderstaande tabel toont de combinaties en voordelen die door de deelnemers naar voren zijn gebracht.

De resultaten komen overeen met de voorstellen van publieke actoren en het maatschappelijk middenveld. Er is duidelijk interesse in de functiegemengdheid en in gedeeld gebruik als middel om dit te bereiken. De meeste voorgestelde combinaties hebben betrekking op: **de groene ruimten, de huisvesting, de kantoren en de parkings**. Het zijn deze verschillende functies die worden gezien als

het meest (ruimtelijk en maatschappelijk) verenigbaar met elkaar. De onderstaande tabel gaat in de meest voorkomende combinaties en legt hun specifieke voordelen uit.

COMBINATIES	VOORDELEN
Handelszaak (benedenverdieping) + huisvesting (sociale woningen, met erfpacht...)	<ul style="list-style-type: none"> • Functionele en sociale gemengdheid
Woningen + kleine handelszaken (residentieel huizenblok)	<ul style="list-style-type: none"> • Huisvesting mengen met kleine handelszaken en lokale diensten (kinderdagverblijf is relevant om een functionele en relatief dichte stad te creëren)
Woningen + handelszaken	<ul style="list-style-type: none"> • Grotere dichtheid in de woonblokken creëert meer klanten voor de kleine handelszaken
Gemengde woningen + kleine werkplaatsen + moestuinen	<ul style="list-style-type: none"> • Complete leefruimte • Nabijheid en functiegemengdheid • Vergemakkelijkt de toegankelijkheid • Verbetert de mobiliteit en vermindert de verplaatsingen
Mandelige woningen (kelder) + kleine werkplaatsen	<ul style="list-style-type: none"> • Opgewaardeerde ruimte • Minder geluidsoverlast dan grote werkplaatsen
Sociale (en betaalbare) huisvesting + park + waterlopen	<ul style="list-style-type: none"> • Afkoeling (koelte-eiland) • Ruimte voor vrije tijd • Beveiliging tegen overstroming
Stadspark + braakland	<ul style="list-style-type: none"> • Ecologische en sociale functie: vrije tijd en geestelijke gezondheid • Stedelijke natuur: biodiversiteit behouden en stimuleren
Park + begraafplaats	/
School + rusthuis	<ul style="list-style-type: none"> • Voorkomt isolement • De beschikbare buitenruimten in rusthuizen openstellen voor gedeeld gebruik door de scholen die over minder buitenruimten beschikken
Station + kantoren	<ul style="list-style-type: none"> • Maakt het mogelijk op verdere afstand te wonen • Vergemakkelijkt de verplaatsingen
Parking + kantoren + woningen	<ul style="list-style-type: none"> • Parking overdag gebruikt voor de kantoren en 's avonds/'s nachts voor de bewoners
Parking + openbaar vervoer: Park and Ride (P+R)	<ul style="list-style-type: none"> • Minder parkings in de stad
Parking + handelszaken + cultureel centrum	<ul style="list-style-type: none"> • Parking overdag gebruikt voor de handelszaken en 's avonds voor het cultureel centrum (gedeeld gebruik)
Industrieterrein + groene ruimten	<ul style="list-style-type: none"> • De groene ruimten op private bedrijfsterreinen beter ontwikkelen

Maar de combinaties van functies hebben niet enkel voordelen, bepaalde antwoorden wijzen dus ook op in aanmerking te nemen risico's:

COMBINATIES	NADELEN
Groengebied met hoogbiologische waarde (GGHBW) + andere activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> • De combinatie van functies kan sterke negatieve gevolgen hebben voor de biodiversiteit en de diversiteit ervan

	<ul style="list-style-type: none"> • Specifieke ruimten die gunstig zijn voor de ontwikkeling van de soorten, bekrachtigen
Stedelijke ruimten en landelijke ruimten	<ul style="list-style-type: none"> • Te hoge dichtheid in de stedelijke ruimten ten nadele van de landelijke ruimten
Woningen en handelszaken	<ul style="list-style-type: none"> • De commerciële ondernemingen (benedenverdieping) gaan moeilijk samen met woningen. Er wordt weinig blijk gegeven van gezond verstand (inspiratie putten uit de Angelsaksische cultuur met maatschappelijk verantwoord ondernemen).

Er kwamen ook andere, meer algemene antwoorden naar voren, zonder dat deze direct gekoppeld waren aan een specifieke combinatie. Meer in het algemeen hebben ze betrekking op de toegevoegde waarde van het combineren van functies:

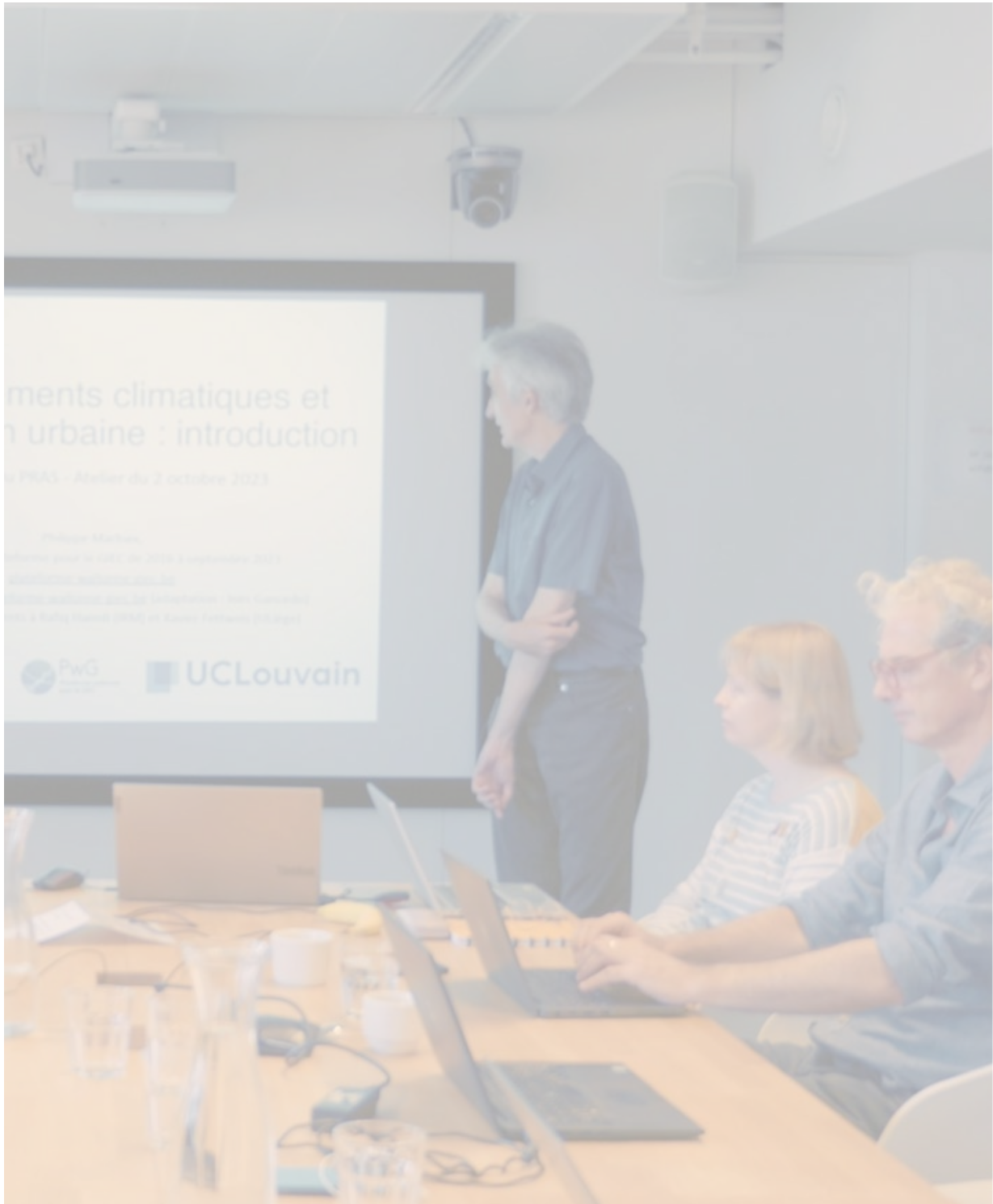
- Functiegemengdheid is een voorwaarde voor de buurtstad (15 minuten)
- Koolstofarm maken en de vervuiling verminderen
- Verbetering van de leefkwaliteit in de stad
- Bevordert de relaties tussen generaties
- Dit dwingt ons te denken in termen van het algemeen belang (bv.: het is niet mogelijk dat elk huishouden over een auto beschikt)
- Alle functies zijn belangrijk: functies niet kiezen, prioriteren of tegenover elkaar stellen, het is de mix en evolutie ervan die de stad tot stand brengt
- Braakliggende terreinen behouden vanwege hun waarde voor de ecosystemen

3.4.3. Verwachtingen voor het vervolg

Tot slot kregen de mensen op een laatste plek de gelegenheid om hun verwachtingen voor de rest van het proces uit te spreken.

5 verwachtingen werden naar voren gebracht:

1. Recht op follow-up: op de hoogte worden gehouden van de beslissingen die worden genomen met betrekking tot het GBP (voorstel om het proces/de besluitvorming te volgen via de website van Perspective).
2. Vertrouwenscontract: inzicht in het proces van burgerparticipatie: hoe helpt het, hoe wordt rekening gehouden met de adviezen?
3. Transparantie: In de toekomst beter worden geïnformeerd over dit soort evenement: bredere communicatie via meerdere kanalen ontwikkelen.
4. Verspreiding: Burgerparticipatie-activiteiten organiseren in elke gemeente.
5. Samenbrengen van bevindingen: De mogelijkheid krijgen om te debatteren.

WETENSCHAPPELIJKE ACTOREN

1. PRESENTATIE

De vierde doelgroep die in het kader van deze eerste fase van Share The City werd geraadpleegd, bestaat uit personen die zich toeleggen op wetenschappelijk onderzoek of het wetenschappelijk onderzoek hebben vooruitgeholpen.

Het tweeledige doel bestond erin:

- Zich open te stellen voor ruimere onderwerpen dan het GBP, een antwoord te bieden op de vraag: "Binnen welke ruimere context moeten het GBP en Share The City worden gezien en hoe kunnen we er rekening mee houden?";
- Dieper in te gaan of onze aandacht te vestigen op hiaten in belangrijke concepten, aan te pakken kwesties, toekomstgerichte visies voor Share the City, enz.

Om de interventies te structureren werd besloten om het model van de duurzame ontwikkeling te gebruiken. Er zijn drie onderzoeksvragen geformuleerd om de denkoefening te sturen in de richting van operationalisering:

1. Hoe kan het GBP bijdragen aan de klimaataanpassing?
2. Hoe kan het GBP bijdragen tot inclusie en stedelijke gastvrijheid?
3. Hoe kan het GBP de ontwikkelingen van de stedelijke economie opnemen?

Deze aanpak komt tegemoet aan de dubbele ambitie om een wetenschappelijke basis te leggen voor het ontwerp (zowel met betrekking tot kennis als methodologie) en er tegelijkertijd voor te zorgen dat de mogelijke verbanden met de praktische toepassing expliciet worden gemaakt en grondig worden overwogen.

Het formaat, dat bewust compact wordt gehouden, is eenvoudig. Allereerst openen twee personen die actief zijn binnen deze drie onderzoeksgebieden elke workshop met een diepgaande kwalitatieve en kwantitatieve presentatie van hun werk in verband met de onderzoeksvraag. In de tweede fase leidt een moderator een discussie tussen de leden van het publiek om de onderwerpen die in de presentaties aan bod kwamen, te verkennen, te bespreken en uit te breiden en ze te koppelen aan de werkzaamheden die reeds aan de gang zijn.

Al snel werd duidelijk dat het nuttig zou zijn om niet alleen leden van de academische wereld uit te nodigen, maar ook experts uit de praktijk, die soms een meer lokaal, soms een meer operationeel inzicht geven en die bijdragen aan de voortgang van het onderzoek (net daarom wordt de doelgroep trouwens "wetenschappelijk" genoemd en niet "academisch"). Wat het zo interessant maakt, is de kruisbestuiving van de benaderingen, zowel in de presentaties als tijdens de besprekingen.

De bijdrage van die workshops bleek opmerkelijk: ze boden de gelegenheid om de zaken van op een zekere afstand te bekijken, met veelbelovende gevolgen.

Tot slot willen we erop wijzen dat ook hier consensusvorming niet tot de doelstellingen behoorde. Ook al zijn er krachtlijnen die de deelnemers met elkaar verbinden, toch blijft het een feit dat het onderzoek wordt verricht door individuen met elk een eigen invalshoek. De uitdrukking van deze verschillen vinden we terug in het eindresultaat en is er een verrijking van.

2. PROCES

De workshops werden voorbereid in het voorjaar van 2023 in samenwerking met het Brussels Studies Institute (BSI). De eerste stap was het mobiliseren van sprekers rond de onderzoeksvragen en het bevestigen van hun deelname. De tweede stap was het mobiliseren van deelnemers voor de discussies.

De drie workshops werden gehouden in de kantoren van Perspective:

- 2 oktober: Hoe kan het GBP bijdragen aan de klimaataanpassing?
- 5 oktober: Hoe kan het GBP bijdragen tot inclusie en stedelijke gastvrijheid?
- 9 oktober: Hoe kan het GBP de ontwikkelingen van de stedelijke economie opnemen?

De volgende samenvatting bevat de belangrijkste punten die tijdens de drie workshops zijn gepresenteerd en besproken.

3. RESULTATEN

3.1. HOE KAN HET GBP BIJDRAGEN AAN DE KLIMAATAANPASSING?

Sprekers

- Philippe Marbaix, UCL et Plateforme wallonne pour le GIEC
- Simon De Muyck, ULB et Centre d'Ecologie Urbaine

Expertenpanel

- Leo Van Broeck, KU Leuven et Comité d'experts Climat bruxellois
- Tom Bauler, ULB-IGEAT
- Inès Gancedo Tarano, UCL Plateforme wallonne pour le GIEC
- Véronique Verbeke, Bruxelles Environnement
- Jacques Teller, ULiège
- Gilles Ledent, Aries et Commission Régionale de Développement
- Anne Franklin, Perspective

Moderator

- Jean-Michel Decroly, ULB-IGEAT

3.1.1. Klimaatveranderingen en stedelijke aanpassing: introductie, door Philippe Marbaix

Bij wijze van inleiding stelt Philippe Marbaix voor om bruggen te slaan tussen de belangrijkste bevindingen over de klimatologische ontregeling en de mogelijke acties op stedelijke schaal.

3.1.1.1. Scenario's voor de opwarming van de aarde en politieke ambities

- Naargelang van de scenario's en op voorwaarde dat de internationale verbintenissen worden nagekomen, is een stijging van de gemiddelde temperatuur op aarde tussen 1,5 °C en 5 °C nog steeds mogelijk. Het ergste (een stijging van 5 °C) lijkt steeds minder waarschijnlijk, maar we kunnen het ook niet uitsluiten.
- Het Akkoord van Parijs van 2015 stelt als doel om onder een stijging met 2° C te blijven.
- Om dit te bereiken wil de EU de uitstoot van broeikasgassen tegen 2030 met 55% verminderen. Er is een daling vastgesteld, maar ze volstaat niet. Het risico dat we boven een stijging met 2 °C uitkomen, kan niet worden uitgesloten (er moeten dus intense inspanningen worden geleverd).
- Het is de bedoeling te komen tot een nuluitstoot van CO2.

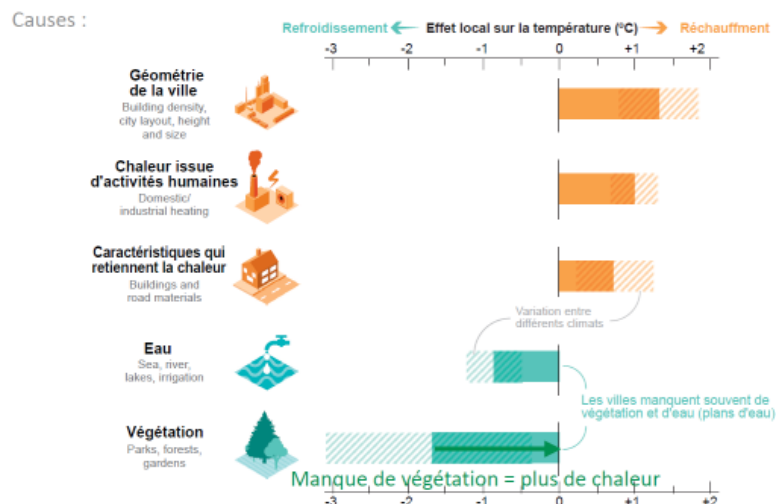
3.1.1.2. Gevolgen van de klimaatverstooring

Globales

- Enkele belangrijke principes staan nu vast: een stijgende gemiddelde temperatuur, meer perioden van extreme hitte, minder perioden van koude, meer stormen.
- Een extreme klimaatgebeurtenis met een terugkeerperiode van 50 jaar in de referentieperiode (pre-industrieel) komt 5 keer om de 50 jaar voor in het scenario +1 °C (huidig scenario), en zou bijna jaarlijks voorkomen in een scenario +4 °C.
- De modellen zijn wereldwijd. Een poging om te specificeren wat er zou kunnen gebeuren in een gebied zo klein als het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, brengt een aanzienlijke mate van onzekerheid met zich mee. We kunnen vandaag bijvoorbeeld niet concluderen dat we elk jaar gemiddeld minder neerslag zullen krijgen.
- A fortiori moeten we aanvaarden dat de maatregelen om ons aan te passen aan de klimaatveranderingen gericht zullen zijn op het verminderen van bepaalde risico's en op beperkingen zullen stuiten, zowel "natuurlijke" (fysische), socio-economische als culturele.

In de stedelijke omgeving – het hitte-eilandeffect (UHI: urban heat island)

Over het algemeen zorgen stedelijke gebieden voor extra temperatuurstijgingen (vergeleken met de regionale trends). Binnen de steden zijn de bebouwde delen ook gevoeliger voor 'oververhitting' dan de onbebouwde delen.

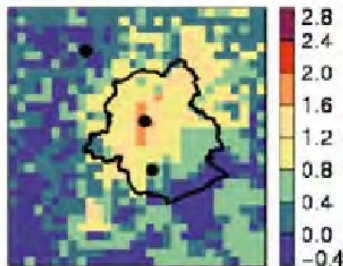

Verschillende kenmerken van steden doen de temperatuur stijgen:

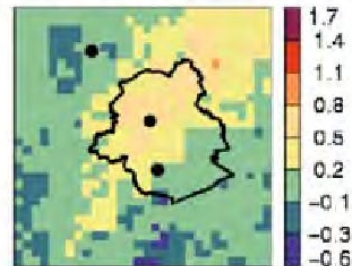
- de morfologie van de stad (dichtheid, hoogte, grootte, enz.), die de luchtcirculatie zal vertragen;
- de warmte afkomstig van menselijke activiteiten (huishoudelijke/industriële activiteiten), die op lokaal vlak belangrijk is (maar die geen invloed heeft op de wereldwijde klimaatopwarming);
- de warmtevasthoudende eigenschappen (bouw- en wegebouwmaterialen);
- het gebrek aan oppervlaktewater: waterpartijen, stromend water;
- het gebrek aan vegetatie.

De volgende kaarten⁴¹ tonen het gemiddelde hitte-eilandeffect over 30 jaar (1981-2010). Links 's nachts, rechts overdag.

(a) UHI_N, Molenbeek = 1.7 °C

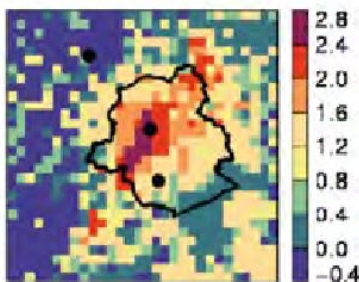

(b) UHI_D, Molenbeek = 0.6 °C

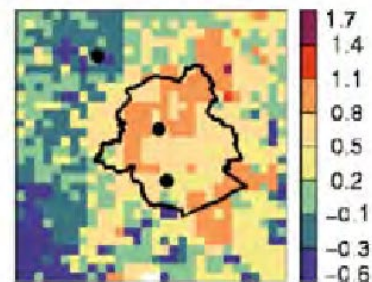

Het hitte-eilandeffect in gemiddelde klimaatomstandigheden

(c) UHI_N + HW, Molenbeek = 2.5 °C

(d) UHI_D + HW, Molenbeek = 0.7 °C

Het hitte-eilandeffect tijdens een hittegolf

Deze figuren vervolledigen ons begrip van het verband tussen het UHI en het klimaat:

- het UHI-effect is 's nachts het meest uitgesproken;
- het UHI-effect is het meest uitgesproken in de dichtbebouwde gebieden (wat belangrijk is voor de gezondheid);
- in de stad wordt de wind beperkt door de bouwwerken;
- het gebrek aan vegetatie draagt bij aan de droogte van de lucht (door de lage evapotranspiratie-activiteit);
- het UHI-effect verhoogt de gemiddelde en extreme neerslag, omdat de warmte het ontstaan van onweersbuien door convectie bevordert.

⁴¹ [Koninklijk Meteorologisch Instituut, Klimaatrapport 2020. Van klimaatinformatie tot klimaatdiensten](#)

3.1.1.3. De rol van de ruimtelijke ordening

Het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) maakte een overzicht van de maatregelen voor aanpassing aan de hitte in Europa, dat met name relevant is voor de steden.

Hieruit blijkt dat ruimtelijke ordening kan helpen bij de aanpassing aan de temperatuurstijgingen, vooral in combinatie met groene infrastructuur.

Dit vereist echter ambitieuze wijzigingen van de gewoontes om significante veranderingen teweeg te kunnen brengen.

Het IPCC vermeldt bovendien een risico waarmee rekening moet worden gehouden bij het ontwikkelen en implementeren van aanpassingsmaatregelen:

De aanpassingsmaatregelen van de regeringen kunnen de sociale ongelijkheden zowel vergroten als verkleinen. De aanleg van nieuwe groene ruimten of het herstel van bestaande groene ruimten kan leiden tot een stijging van de grond- en huurprijzen vanwege de grotere aantrekkingskracht van deze gebieden, wat kan resulteren in de verdringing van bevolkingsgroepen die zich de hogere prijzen niet kunnen veroorloven. (...) Op stadsniveau zijn er voorbeelden van goede praktijken op het gebied van sociale gelijkheid die een genderperspectief integreren in hun duurzame stadsplanning, inclusief het ontwerp van openbare ruimten en openbaar vervoer om ervoor te zorgen dat vrouwen, personen met een handicap en andere groepen toegang hebben tot deze openbare voorzieningen en zich er veilig voelen.

Er moeten ook andere aanpassingsmaatregelen worden overwogen, zoals energie-efficiënte renovatie van gebouwen, gedragsveranderingen, de invoering van actieplannen voor hitte-ozon, het verminderen van het risico op overstromingen, enz.

3.1.2. Hoe kan het GBP helpen om de milieu-onrechtvaardigheden te verminderen?, door Simon De Muynck

Simon De Muynck breidt de analyse uit naar het lokale niveau, op basis van zijn academisch onderzoek en zijn ervaring met de implementatie van gemeentelijke klimaatactieplannen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

3.1.2.1. De klimaatuitdagingen op Brusselse schaal

Naast de hierboven beschreven globale klimaatdynamiek is er nog een verzwarende factor in Brussel: de waterdoorlaatbaarheid van de bodem, die tegelijk inwerkt op:

- de thermische stress: hitte - hittegolf - hitte-eilandeffect;
- de waterstress: droogte en overstromingen.

Gezien deze wereldwijde klimaatveranderingen en de lokale verzwarende factoren (in het BHG: de waterdoorlaatbaarheid van de bodem), zijn de vier hoofdcategoryën van moeilijkheden die op de lange termijn moeten worden aangepakt:

- de thermische stress - gekoppeld aan hittegolven, hitte-eilanden, droogte, enz.;
- overstromingen- gekoppeld aan zware regenval;
- gevoeligheid van de bomen voor klimaatverandering - gekoppeld aan de stijging van de gemiddelde temperatuur, periode van droogte en hitte, maar ook watertekort (te weinig regen) en wateroverlast in de bodem;

- luchtvervuiling - onrechtstreeks gekoppeld aan de gevaren van thermische stress.

3.1.2.2. Verbanden tussen klimaatrisico's en sociale risico's

We stellen trouwens vast dat de risico's en gevaren op het vlak van het milieu niet gelijkmatig zijn verdeeld over het gewestelijk grondgebied, en dat die ongelijkheden gecorreleerd zijn met sociale ongelijkheden. Zo cumuleert een gebied dat grosso modo de Vijfhoek en de Eerste Kroon omvat (wel met variaties afhankelijk van de indicatoren):

- een bevolkingsdichtheid die hoger is dan het gewestelijke gemiddelde;
- een mediaan inkomen dat lager is dan het gemiddelde;
- een NO₂-vervuiling die hoger is dan het gemiddelde (NO₂ is een ozonprecursor die wordt gevormd bij thermische stress);
- een waargenomen temperatuur die hoger is dan het gemiddelde;
- beschikbaarheid aan groene ruimten die lager is dan het gemiddelde.

Meer lokaal worden deze kwetsbaarheden nog verergerd door het verhoogde overstromingsrisico (dat vooral samenhangt met de bebouwingsdichtheid).

Het uitgangspunt is duidelijk: er is sprake van milieu-ongelijkheden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

3.1.2.3. Welke rol kan het GBP hierbij spelen?

Er zijn nog veel blinde vlekken als het gaat om de aanpassingsmogelijkheden: ontbrekende gegevens, onderfinanciering, enz.

Toch weten we dat we moeten zorgen voor een afstemming tussen de GSV en het GBP om het hitte-eilandeffect te bestrijden. De GSV kan de problemen met betrekking tot de stedelijke vorm (geventileerde wijken) en de gebouwen aanpakken, terwijl het GBP bijvoorbeeld de aanzet kan geven tot gebieden die gekoeld, onthard, behouden of uitgebreid moeten worden.

3.1.3. Uitwisselingen

Na de interventies van de sprekers vond er een uitwisseling plaats met het expertenpanel, om verder overleg te plegen.

3.1.3.1. Biodiversiteit

Naast de klimaatontregeling is er nog een ander groot milieuprobleem, namelijk de afname van de biodiversiteit. Ze leidt tot wat de wetenschappelijke gemeenschap de zesde massale uitsterving noemt.

Het klimaat is niet de schuldige (in elk geval nog niet op een noemenswaardige manier). De antropogene druk is de meest directe oorzaak: vervuiling van de oceanen, de oppervlaktewateren en, meer in het algemeen, de ecosystemen, versnippering van de biotopen door verharding van de bodem, landbouwproductie (met name veeteelt), enz.

Alle beleidsmaatregelen moeten daarom op hun eigen niveau bijdragen aan de oplossing van het probleem. Voor het GBP betekent dit dat er rekening moet worden gehouden met het niet-menselijke aspect. Dit betreft in de eerste plaats de ecosysteemdiensten (die kunnen worden omgezet in een monetair equivalent), maar misschien ook omdat we als mensen aansprakelijk zijn voor het milieu.

3.1.3.2. Noodtoestand

De omvang van het probleem waar we voor staan, is enorm en zonder precedent.

Dit betekent in de eerste plaats dat elk bestaand instrument optimaal moet worden benut om de gewoonten te veranderen. Het bijzondere van dit momentum is dat de crisisbeheersingsmiddelen moeten worden ingezet op een schaal waarop de effecten van de crisis nog niet volledig voelbaar zijn. Dit betekent dat de passende maatregelen waarschijnlijk in conflict komen met de maatschappelijke aanvaardbaarheid, maar de potentiële kosten van niet-handelen zouden nog veel hoger zijn.

Ten tweede mag niet worden verwacht dat het GBP alles kan oplossen. Hoewel de transformatie van het GBP ingrijpend moet zijn, moet ze ook worden gecoördineerd met de transformatie van de andere instrumenten met een impact op de territoriale ontwikkeling (GSV, BWRO, Renolution, enz.). In het bijzonder het feit dat het steeds dringender wordt om het bestaande gebouwenbestand aan te passen: de maatregelen om renovatie door de private sector te stimuleren volstaan niet, de overheid moet het initiatief nemen (bijvoorbeeld door middel van voorkoop). De verordenende beleidsmaatregelen moeten worden ontworpen als de basis voor meer proactief beleid.

Er moeten ook nieuwe modi operandi kunnen worden ingevoerd. De vraag is: hoe kunnen we de stad aanpassen om de verdere klimaatopwarming tegen te gaan én ons voor te bereiden op diezelfde klimaatverandering?

Tot slot is het essentieel om doelen te stellen waaraan de voortgang van de toestand en de doeltreffendheid van het plan kunnen worden afgemeten.

3.1.3.3. Voor Brussel

De veranderingen in perspectief

We moeten anticiperen op twee grote veranderingen:

- De oververhitting.
Om ze tegen te gaan en ermee te kunnen leven hebben we nood aan grote met bomen begroeide gebieden die met elkaar verbonden zijn door een netwerk, waterlopen die opnieuw worden opgelegd, zon- en schaduwbeheer en natuurlijke ventilatie.
De energierenovatie van de gebouwen, die buiten het werkterrein van het GBP valt, is ook onmisbaar.
- Overstromingen:
Om ze tegen te gaan en ermee te kunnen leven, hebben we gebieden nodig die niet bebouwd mogen worden, moeten we het risico op overstromingen berekenen over een terugkeerperiode van 1000 jaar⁴² (zonder compensatie voor eventueel veroorzaakt waardeverlies), moeten we de infiltratie van

⁴² Een terugkeerperiode is de gemiddelde duur waarin een evenement met eenzelfde intensiteit zich statistisch gezien opnieuw voordoet.

water beter beheren door openbare ruimte waterdoorlatend te maken en moeten we in buffers voorzien, zowel in de openbare als in de private ruimte.

Uit deze twee punten blijkt dat vegetalisatie een centraal (ze maakt het mogelijk de oververhitting en de watercyclus te reguleren) en dringend element is, want de maturiteit van de bomen is ook een cruciaal fenomeen.

Evolutie van de instrumenten

- Het GBP zal eerder een uitdrukking van een visie moeten zijn en de bodembestemming mag niet simpelweg een transcriptie zijn van de bestaande feitelijke toestand.
- De tegenstellingen tussen de verschillende instrumenten en instanties moeten worden vastgesteld en opgelost.
- We moeten toevluchtsgebieden voor situaties van overstromingen en hittegolven identificeren en in kaart brengen.
- De hittestresskaarten moeten worden bijgewerkt, omdat de bodemverharding aanzienlijk is veranderd.
- Het GBP moet het mogelijk maken om veerkrachtige technische netten te installeren: geothermische energie en stadsverwarmingsnetten.

3.2. HOE KAN HET GBP BIJDRAGEN TOT INCLUSIE EN STEDELIJKE GASTVRIJHEID?

Sprekers

- Chloé Salembier : UCLouvain, cellule de recherche Uses&Spaces
- Céline Mahieu : ULB, Ecole de Santé Publique, Centre de Recherche en approches Sociales de Santé

Expertenpanel

- Audrey Courbebaisse, UCL
- Louise Carlier, UCL, Metrolab
- Verena Lenna, VUB
- Kenza Amara-Hammou, VUB
- Muriel Sacco, ULB
- Allan Wei, ULB-LIEU
- Giulietta Laki, ULB-Urban Species
- Yves Van de Castele, Perspective
- Elisa Donders, Perspective
- Elise Lidoine, Urban
- Aurore Moerman, Bruxelles Mobilité

Moderator

- Benjamin Wayens – ULB, IGEAT

3.2.1. De care van het GBP, een GBP van de care? door Chloé Salembier

Chloé Salembier opent de workshop met een discussie over het begrip zorg (of *care*) en de plaats ervan in de stad.

3.2.1.1. Welke paradigma's heeft het GBP geërfd?

De ruimte is geen neutraal gegeven. De ruimte komt tot stand door machtsverhoudingen waarbij verschillende vormen van onderhandeling betrokken zijn. De ruimte lijkt echter door het verordenende plan te worden begrepen als bedoeld "voor een universele mens, zonder onderscheid naar geslacht en binnen het impliciete gegeven van de westerse cultuur⁴³". Door het principe van de indeling in gebieden sluit het GBP aan bij die plannen die voortkomen uit het functionalistische gedachtegoed.

Er zijn nochtans tal van voorbeelden van de "niet-neutraliteit" van de ruimte, waaronder de volgende twee:

- Het onderscheid tussen openbare ruimte en privéruimte, dat bepalend is voor de reikwijdte van de regelgeving, is nauw verbonden met de genderkwestie: "De plaats van de vrouw is aan de haard". Dit is een van de centrale principes die de architectuur en de stedenbouw in de VS in de vorige eeuw hebben geleid. Een principe dat grotendeels impliciet is binnen de behoudsgezinde, door mannen gedomineerde beroepen en dat niet duidelijk terug te vinden is in de handboeken over ruimtelijke ordening⁴⁴.
- "De globale cijfers voor het Brussels Gewest verhullen de belangrijke sociaal-ruimtelijke ongelijkheden op het grondgebied. Er bestaan immers grote verschillen in armoede tussen de Brusselse wijken en gemeenten. Mensen die in armoede en bestaansonzekerheid leven, zijn vooral geconcentreerd in de 'arme sikkels'

Werkloosheidsgraad: Molenbeek (22%) / Sint-Pieters-Woluwe (8%)

Mediaan inkomen: Sint-Joost (16.277) / Sint-Pieters-Woluwe (26.812)⁴⁵

Als de ruimte in werkelijkheid niet neutraal is, dan is er iets te winnen bij het kwalificeren of nuanceren van de ruimte voordat ze wordt georganiseerd door middel van een verordenend plan.

3.2.1.2. Care Takers Resilience Laboratory of Housing (CTRL+H)

Het onderzoek van CTRL+H is een antwoord op twee systeemcrisisen die het Brussels Hoofdstedelijk Gewest doormaakt.

De huisvestingscrisis houdt verband met:

- Schaarste aan gronden
- Hoge inspanningsgraad van de huishoudens
- Stijging van het aantal aanvragen voor sociale huisvesting
- Onaangepastheid van de woningvoorraad

⁴³ Martine Rey, *Genre et lieux. Du neutre conceptuel à un nouvel ordre spatial urbain ?* In: *Espace, populations, sociétés*, 2002-3. *Questions de genre*. pp. 347-359.

⁴⁴ Dolores Hayden, "Hoe zou een niet-seksistische stad eruitzien?" (verschenen in het Engels in 1980 in *La ville: quel genre?*, Montreuil, *Le temps des cerises*, 2017, p. 19-45).

⁴⁵ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn - Brussel, *Welzijnsbarometer: armoederapport*, 2021.

- Moeilijkheden op het vlak van de energierenovatie
- Aanwezigheid van kwetsbare bevolkingsgroepen
- Over-/onderbezetting van de woningen

De crisis van de *care* houdt verband met:

- Vergrijzing van de bevolking
- Verzwakking van de welvaartsstaat
- Verslechtering van vormen van lokale solidariteit
- Demografische veranderingen
- Meer vrouwen die betaald werk verrichten
- Minder waardering voor de zorgberoepen

Hoe kunnen we *care* omschrijven?

Om het begrip *care* te omschrijven, kiezen we voor de definitie van H  l  na Hirata:

"Materieel, technisch en emotioneel werk dat wordt vormgegeven door sociale relaties van geslacht, klasse en 'ras'/ethniciteit, tussen verschillende protagonisten: de zorgverleners en de zorgontvangers, evenals al diegenen die het werk beheren, controleren of voorschrijven [...]"

De zorg of *care* is dus een vorm van werk, en meer precies een werk dat ten goede komt aan anderen (aan andere mensen dan degenen die het werk verrichten).

Volgens de typologie die Caroline Moser voorstelt, vallen werkzaamheden in verband met *care* onder reproductief werk:

- Productief werk: betaalde activiteit, erkend door de maatschappij, tegen een loon;
- Reproductief werk: zorgt voor de sociale reproductie; instaan voor zorgbehoevende personen, boodschappen, huishoudelijk werk, mobiliteit, enz.;
- Sociaal en gemeenschapswerk: vrijwilligerswerk in clubs, verenigingen, enz.

Het zijn vooral vrouwen die *care* verlenen.

Wat zijn de relaties tussen het verlenen van *care* en de ruimte?

Als we kijken naar de personen die zorg dragen (*caretakers*), ondersteuning bieden bij hulpbehoefendheid en kwetsbaarheid, kunnen we ook overwegen dat bepaalde ruimten een vergelijkbare rol kunnen spelen (*caresupports*), in de huisvesting en de omgeving ervan.

Die rol van *caresupport* moet op verschillende overlappende niveaus begrepen worden:

- Huiselijke schaal: de manier waarop de woningen zijn ontworpen en ingericht, ondersteunt het verlenen van *care*, of net niet. Het zorgwerk moet met name zichtbaar worden gemaakt, en duidelijk worden ondersteund door het kwaliteitsvolle ruimten toe te kennen, in plaats van het te verbannen naar minderwaardige ruimten (daglicht, frisse lucht, enz.).
- Tussenliggende schaal: zowel het ontwerp als het beheer van wooncomplexen oefenen invloed uit op de praktijken van collectieve solidariteit. Het komt erop aan het "relationele potentieel" van de tussenliggende ruimten te actualiseren en een gemeenschappelijke governance tot stand te brengen in het beheer.
- Openbare schaal: op deze schaal spelen de toegankelijkheid, het onthaal en de veiligheid voor iedereen mee. De stedelijke diensten of voorzieningen die de vorming van lokale gemeenschappen

aanmoedigen en mogelijkheden bieden om naar de behoeften van anderen te luisteren, moeten meer zichtbaarheid krijgen.

Er zijn tal van experimenten uitgevoerd in verschillende stedelijke contexten om de waarde van zorgwerk (*care*) in het lokaal beleid te vergroten, vanuit specifieke en gecontextualiseerde invalshoeken. Vermeldenswaard zijn:

- Het "Sistema Distrital de Cuidado" in Bogota, in Colombia, dat tot doel heeft de toegang tot de zorg voor de meest kwetsbaren te verbeteren;
- "Frauen - Werk - Stadt" in Wenen, Oostenrijk, sinds 1997 gericht op het configureren van stedelijke ruimten op zo'n manier dat ze vrouwvriendelijk worden;
- Col.lectiu Punt6 – Barcelona – 2005, dat experimenten uitwerkt voor een feministische stedenbouw, die tegenover de oude principes (normativiteit, verharding, standaardisatie, discipline, productief, individualistisch, enz.) nieuwe waarden stelt, zoals aanpasbaarheid, diversiteit, integratie van ongelijkheden, inachtneming van de context, duurzaamheid van het leven, inachtneming van het gemeenschapsleven, enz.

3.2.1.3. Pistes pour la révision du PRAS

De aandacht voor kwetsbaarheden heeft ertoe geleid dat de focus niet langer op inclusie en gastvrijheid ligt, maar eerder op het begrip *care*.

Als inleiding op het vervolg kunnen meerdere pistes worden verkend voor Share The City:

- Vertrekken van de kwetsbaarheden en de wederzijdse afhankelijkheid (als antropologisch gegeven) als uitgangspunt voor het overheidsbeleid (inrichting en participatie).
- Rekening houden met een intersectioneel standpunt over de machtsverhoudingen (sociale verhoudingen op grond van geslacht, klasse, afkomst, leeftijd, gezondheidsnormen, enz.) en de differentiële gevolgen van alle ondernomen acties.
- De acties situeren, zich bewust zijn van zijn privileges.
- Aandacht besteden aan de besluitvormingssystemen.
- Rekening houden met de individuele cycli (levenscycli) en collectieve cycli (stedelijke tijdsaspecten) van het stedelijk leven in een dynamische visie.
- De binariteit tussen de openbare en de private sfeer (met aandacht voor de tussenliggende schaal) uit de wereld helpen.
- Dienstverleningsrelaties niet langer behandelen als handelswaar.
- De prioriteiten veranderen door het dagelijks leven centraal te stellen in de stedelijke beslissingen.
- Werken op basis van gemeenschapsparticipatie van de meest kwetsbare personen in al hun diversiteit.

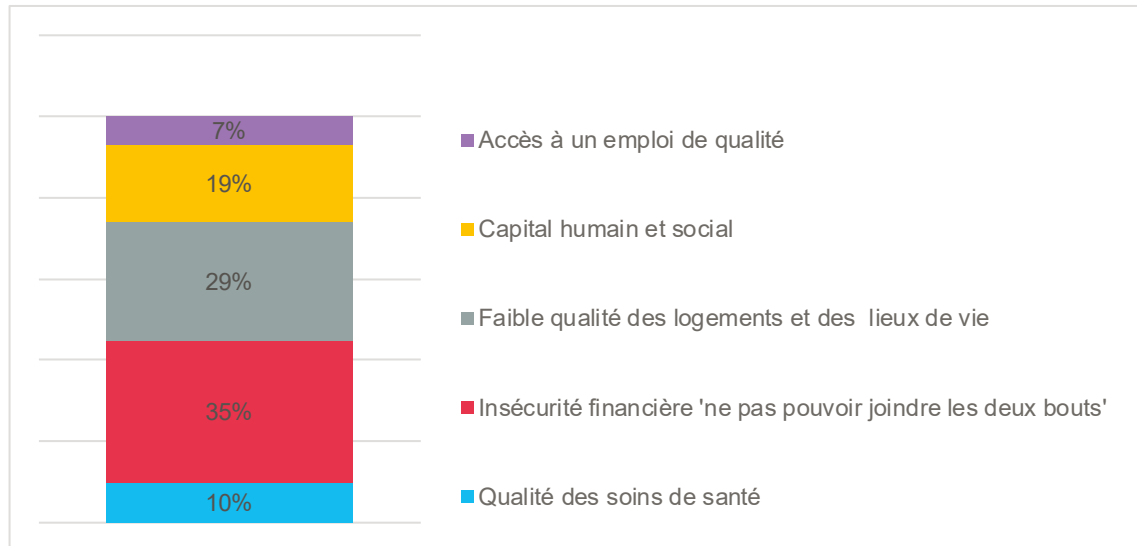
3.2.2. Het GBP en de gezondheidsvraagstukken, door Céline Mahieu

Céline Mahieu zet de workshop voort vanuit het perspectief van sociale ongelijkheden op het vlak van gezondheid.

3.2.2.1. Hoe komen sociale ongelijkheden op gezondheidsvlak tot stand?

Ongelijkheden op gezondheidsvlak zijn systematische verschillen in gezondheid tussen sociale groepen die onrechtvaardig, maar vermijdbaar zijn. De WHO heeft aangetoond dat ze voortvloeien uit meerdere factoren, onder meer uit de organisatie van de gezondheidszorg. Ze is een belangrijke factor, maar niet de enige, en ook niet de meest significante.

Zo worden financiële onzekerheid, de kwaliteit van de huisvesting en de leefomgeving, en toegang tot menselijk en sociaal kapitaal belangrijker gevonden dan de zorg zelf.

Hieruit blijkt dat de sociale ongelijkheden op het vlak van gezondheid (die systematische verschillen zijn) grotendeels samenhangen met de context waarin mensen geboren worden, opgroeien, leven, werken en ouder worden. Ze komen tot uiting gedurende de hele levensduur en zijn daarom gekoppeld aan de ruimtelijke kenmerken gedurende de hele levensduur en aan andere beleidsmaatregelen.

Voor veel gezondheidsindicatoren stellen we geen marginalisatie van bepaalde bijzonder kansarme groepen vast, maar wel een gradatie die dwars door alle sociale groepen heen loopt. De middenklasse heeft een minder goede gezondheid dan de hogere klasse, groepen in bestaansonzekerheid hebben een minder goede gezondheid dan de middenklasse, enz.

Het verbeteren van de volksgezondheid komt daarom alle sociale groepen ten goede en moet, om doeltreffend te zijn, werken aan de sociale determinanten (met name door het stedelijk beleid) in plaats van aan kleine groepen met een groter risico.

3.2.2.2. De hervorming van de welzijns- en gezondheidssector in het BHG

Het Geïntegreerd welzijns- en gezondheidsplan 2022 wordt weldra geïmplementeerd.

Territoriaal gezien zullen er twee schalen naast elkaar bestaan:

- Wijk: de lokale welzijns- en gezondheidscentra worden over het hele grondgebied veralgemeend en versterkt;
- Zones: om de welzijns- en gezondheidsactoren beter te structureren: vzw's, vrije beroepen, overheid, + de wijken. De logica is anders en er zijn grote knelpunten, met name inzake de manier van beslissen/samenwerken.

Een van de eerste ruimtelijke uitdagingen zijn de locaties, de plaatsen waar deze coördinatie binnen de zones kan plaatsvinden. Er bestaan modellen en vuistregels die eerder gecentraliseerd zijn, en andere die meer verspreid zijn.

De ruimtelijke behoefte zal betrekking hebben op coördinatieplaatsen voor de talrijke en erg verscheiden actoren. Die plaatsen zijn niet neutraal en hun legitimiteit zal een uitdaging vormen (omdat ze onvermijdelijk bepaalde vormen van coördinatie bevoordelen).

3.2.2.3. Verbanden tussen gezondheid en grondgebied

In een onderzoek naar de manieren om senioren zo goed mogelijk te helpen langer thuis te blijven wonen in Brussel⁴⁶ werd de metafoor van de bijenkasten gebruikt (lokale punten waar senioren en hun naasten terecht kunnen en een vertrouwensrelatie kunnen uitbouwen met een professional-vrijwilliger uit de wijk). Voor de deelnemers waren dit de belangrijkste kenmerken:

- Passende toegangswegen tot de diensten voor de senioren;
- Plaatsen waar het niet enkel om zorg draait, maar ook om gezellige sociale contacten (zelf georganiseerd of door anderen georganiseerd);
- Zichtbaarheid vanuit de wijk om echt verbonden te zijn met de wijk;
- Intieme ruimten, om de vertrouwelijkheid te respecteren indien nodig.

Voor het zorgpersoneel wordt de mobiliteitskwestie steeds belangrijker, vooral gezien de toenemende trend van "de-institutionalisering". Het doel is om thuiszorg aan te moedigen, wat betekent dat gezondheidsprofessionals meer kilometers moeten afleggen. De aandacht die zal worden besteed aan hun mobiliteit, is een onderdeel van de vraag "Hoe zorgt de stad voor degenen die zorg verlenen?". Zouden mobiliteitscorridors een oplossing zijn? Specifiek voor hen voorbehouden parkeerplaatsen?

In dezelfde geest wordt *outreaching* ontwikkeld om de doelgroepen te bereiken (fietsen, kleine tenten, derde plekken, enz.). De invoering van deze systemen doet de vraag rijzen naar de ruimtelijke flexibiliteit van de stad.

Deze flexibiliteit zou ook een troef zijn bij het beheer van crisissituaties: containers om vluchtelingen op te vangen, uitrol van vaccinatiecentra, enz.

Toegang tot gezonde voeding in de nabijheid, met toegankelijke faciliteiten en plaatsen om hieraan te werken (bv. het diabetesnetwerk van de Marollen, dat kookworkshops organiseert) is belangrijk. De spreiding van de lokale voorzieningen is een eerste vereiste om dit te bereiken.

De ontwikkeling van de niet-conventionele therapieën benadrukt ook het belang van de omgeving als bepalende factor voor de gezondheid. Het voorschrijven van wandelingen, bijvoorbeeld, wordt steeds gebruikelijker, met een tendens om ze eerder voor te schrijven aan welgestelde bevolkingsgroepen (perceptie van niet voor iedereen even vanzelfsprekende toegankelijkheid).

⁴⁶ [Rapport Seneval 2022](#)

3.2.3. Uitwisselingen

Na de interventies van de sprekers vond er een uitwisseling plaats met het expertenpanel, om verder overleg te plegen.

3.2.3.1. Gastvrijheid versus care

Het begrip *care* moet worden verduidelijkt. Het kan problematisch zijn voor sommigen, omdat het kan worden opgevat als een verwijzing naar een rol van begunstigde, wat het tegenovergestelde kan zijn van de rol van actor.

Het begrip gastvrijheid neigt er echter naar om de inclusie te vernauwen tot de figuur van de vreemdeling. De care heeft het voordeel dat we allemaal als "vreemdelingen" worden beschouwd. Bovendien omvat dit concept een vorm van verantwoordelijkheid, die leidt tot de beoogde empowerment.

3.2.3.2. Accessibilité de la ville, accessibilité du PRAS

Bepaalde mechanismen van de bouw van de stad roepen vragen op en verwijzen zo naar de rol van het GBP:

- Het begrip "caresupports" (als verankeringsplaatsen voor sociale relaties die gunstig zijn voor reproductief werk) stelt de klassieke tegenstelling openbaar/privaat ter discussie: met name in de bewoonde ruimten moeten die caresupports zichtbaar worden gemaakt, uit het isolement van de privésfeer worden gehaald. Met de huidige categorieën van het GBP zou dit een vorm van binnendringen door collectieve voorzieningen in de huisvestingsfunctie betekenen. Maar dit is misschien een al te operationele piste, die beter kan worden aangepakt door de GSV of door vastgoedbeheerders.
- De functionele mix lijkt daarom een garantie (of minstens een voorwaarde) te zijn voor het creëren van omgevingen die zorg dragen voor reproductief werk en, bij uitbreiding, de bevolking in het algemeen. Het is belangrijk dat het GBP dit garandeert in plaats van het alleen maar mogelijk te maken (mogelijke koppeling met de minima voor diverse activiteiten).
- De ontwikkeling van deze mix is ook een noodzaak, aangezien het GBP gebaseerd is op vrij technische en starre mechanismen: gebied, voorschrift, drempel, enz. Er moeten flexibelere mechanismen worden bedacht om ervoor te zorgen dat het instrument beter is aangepast aan de maatschappelijke realiteit. Op lokaal niveau zou de kracht van de contouren en de definities kunnen worden verminderd. Dit kan worden gecompenseerd met gedeelde besluitvormingsprocessen waarbij minder krachtige doelgroepen worden betrokken, bijvoorbeeld bij het programmeren van gemeenschapsvoorzieningen.
- Deze flexibiliteit moet ook in de tijd gevonden worden, door steun te bieden voor de ontwikkeling van derde plaatsen en tijdelijke bezettingen, die al experimenterend de lokale sociale innovatie ondersteunen. Een van de uitdagingen is om nog beter gebruik te maken van deze derde plaatsen als indicatoren van behoeften en oplossingen, en om de lessen die daaruit worden getrokken te bestendigen in het stedelijk weefsel dat erop volgt.
- Het GBP is ook een zeer technisch instrument dat verre van toegankelijk is voor de meeste mensen, en dat daarom uitsluiting in de hand werkt. Het GBP eenvoudiger en begrijpelijker maken, zou op zich al een manier zijn om zorg te dragen voor de personen die er belang bij kunnen hebben.
- Deze vereenvoudiging van het instrument is ook noodzakelijk om het beter te laten aansluiten op de GSV en het BWRO (onder meer).

3.3. HOE KAN HET GBP DE ONTWIKKELINGEN VAN DE STEDELIJKE ECONOMIE OPNEMEN?

Sprekers

- Sarah De Boeck, IDEA Consult
- Emmanuel Mossay, Ecores, professeur invité à l'UCLouvain, l'UNamur et à l'Université de Lyon

Expertenpanel

- Gilles Van Hamme, ULB
- Magali Verdonck, ULB
- Muriel Sacco, ULB
- Allan Wei, ULB
- Margaux Lespagnard, VUB
- Dalila Ghodbane, Perspective
- Pierre-François Wilmotte, Perspective
- Juan Vazquez Parras, hub.brussels

Moderator

- Benjamin Wayens – ULB, IGEAT

3.3.1. Wat kan het GBP betekenen voor de productieactiviteiten?, door Sarah De Boeck

Sarah De Boeck opent de workshop met een analyse van de verbanden tussen het GBP als verordenend kader en de dynamiek van de productieactiviteiten.

3.3.1.1. Geschiedenis van de bestemmingsplannen

Het verschijnen van zoneringsplannen viel samen met de plattelandsvlucht en de enorme groei van steden; Washington was de eerste stad die een bestemmingsplan aannam, gevolgd door Chicago. Het is daarbij de bedoeling om de conflicten tussen functies te beslechten. Een dergelijk plan gaat vaak gepaard met een gezondheidsbeleid. Een minder officiële speculatieve vastgoedagenda gaat er ook mee gepaard.

De plannen beschermen ook de rechten van de vastgoedeigenaars (bv. bewoners tegen de impact van handel en industrie) tegen het toekomstige gebruik van de aangrenzende percelen. Vandaag moet de milieuvergunning die conflicten regelen.

Is dit type planningsinstrument, gebaseerd op scheiding van activiteiten en ruimtelijke segregatie (met verwijzing naar CIAM 4⁴⁷), geschikt voor de uitdagingen van vandaag?

⁴⁷ Congrès International d'Architecture Moderne. CIAM 4 vond plaats in 1933 en daarna publiceerde Le Corbusier in 1941 het Handvest van Athene, waarin planning door middel van zonerings (en scheiding van functies) werd vastgelegd.

In het geval van Brussel zien we dat het GBP sterk gebaseerd is op een bestaande situatie waaraan het een vorm van bestendigheid geeft, vooral door de functionele mix te verankeren. De belangrijkste uitzonderingen zijn de uitsluiting van huisvesting uit bepaalde gebieden (de gebieden voor stedelijke industrie, het gebied voor haven- en transportactiviteiten) [en de groengebieden, nvdr]. Het belangrijkste effect van het plan in Brussel is de komst van administratiegebieden, ontworpen om de tertiarisering van de Brusselse economie te waarborgen, met de KaTKO als beheerstool.

In 2013 worden de OGSO's⁴⁸ ingevoerd op een moment dat de bevolkingsgroei al aanzienlijk was afgenomen. Ze lijken ook te zijn gekozen op basis van hun winstgevendheid, die wordt gezien als een garantie dat er genoeg huizen zullen worden gebouwd.

3.3.1.2. Het GBP en de stedelijke economie - waar hebben we het over?

Deze uiteenzetting focust op de productieactiviteiten, die niet de volledige stedelijke economie uitmaken, wel integendeel (stedelijke economie omvat immers ook kleinhandel, groothandel, diensten, hotelwezen, landbouw, enz.).

De productieactiviteiten worden in de huidige verklarende woordenlijst van de GBP gedefinieerd als een geheel van "ambachtsactiviteiten, hoogtechnologische activiteiten, nijverheidsactiviteiten, activiteiten voor de vervaardiging van materiële diensten en van immateriële goederen".

De activiteiten van immateriële goederen zijn in feite "verkapte" diensten en horen niet thuis in deze definitie.

3.3.1.3. Wat zijn de empirische bevindingen?

De ruimtelijke verdeling toont een grondgebied met een sterk gemengd karakter en laat ook een vorm van segregatie zien tussen de gemengde economische activiteiten en de dienstenactiviteiten (vooral in de administratiegebieden).

De volgende tabel toont de verandering in brutovloeroppervlakte per functie:

Changes in the share of land uses of the BCR between 2000 & 2022 (ha)

Brussels Capital Region	2000	2018	2022	% change between 2000 and 2022
Total bulk surface (ha)	7 143	7 670	7 794	9%
housing	4 306	4 923	5 077	18%
production & storage	791	685	658	-17%
offices	281	274	250	-11%
commerce	518	492	467	-10%
public buildings & other	1 252	1 304	1 342	7%
Total unbulk surface	5 692	5 180	5 079	-11%
Not cadastred surface	3 288	3 364	3 371	2%
Total surface	16 123	16 214	16 242	1%

Source:
Statbel (2019, 2023);
De Boeck et al. 2020.

⁴⁸ Ondernemingsgebieden in Stedelijke Omgeving. Zij laten woningen toe in gebieden die daarvoor als industriezone bestemd waren.

We zien dat de oppervlakte die bestemd is voor huisvesting, in 22 jaar tijd is toegenomen, terwijl de oppervlakte die wordt gebruikt voor productieactiviteiten, afneemt. Relatief gezien zijn de waarden bijna in evenwicht (+18% voor huisvesting enerzijds, -17% voor productieactiviteiten anderzijds). Qua oppervlakte vertegenwoordigt de toename in huisvesting echter +771 ha, terwijl de afname in productieactiviteiten goed is voor -133 ha. De startvoorraden zijn immers erg verschillend qua omvang.

Deze terugtrekking van de industriële activiteiten ten voordele van andere functies staat bekend als "industriële gentrificatie". We onderscheiden vier verschillende types, afhankelijk van de actoren die deze dynamiek aanzwengelen:

- In de residentiële gebieden, door de private eigenaars;
- In meer gemengde gebieden, door professionele ontwikkelaars;
- In de industriegebieden zorgt het regelgevingskader ervoor dat de productieactiviteiten behouden blijven;
- In de OGSO's, bij regeringsbeslissing.

3.3.1.4. Aanbevelingen voor het GBP

In het licht van deze huidige trends is het, om productieactiviteiten in Brussel in stand te houden, noodzakelijk om:

- Kleine eenheden te ontwikkelen en te behouden in het gemengde weefsel;
- De grote gespecialiseerde eenheden te behouden (geen versnippering van de grote percelen);
- Minimumquota vaststellen voor productieactiviteiten in gemengde gebieden/in OGSO's.

Van de zones die bebouwd mogen worden, staan alleen de gebieden voor stedelijke industrie (GSI) en de gebieden voor vervoer- en havenactiviteiten (GVH) geen huisvesting toe. De anderen laten de deur open voor residentiële speculatie.

Aanbevelingen:

- Minimumquota (20%) opleggen voor economische oppervlakken in gemengde gebieden;
- Een minimale hoogte van 6 m opleggen voor de benedenverdiepingen in de woongebieden;
- De voorschriften differentiëren langs de logistieke assen (diepte van de benedenverdieping meer dan 15 m);
- De ruimtelijke ondersteuning voor de productieactiviteiten en de logistieke assen waarborgen;
- Aan microzonering en juxtapositie doen om de plannen te operationaliseren (die goed zijn, maar niet voldoende verankerd);
- De ruimtelijke economische planning (cf. Shifting Economy) invoeren om het overheidsbeleid territoriaal te verankeren;

Naast spatialisering moeten er ook nog andere, sectorale of transversale, maatregelen worden ingevoerd.

3.3.2. Een circulair en sober Gewest, uit vrije keuze of uit noodzaak?, door Emmanuel Mossay

Emmanuel Mossay vervolgt de workshop met een toekomstgerichte analyse van de transformatie van de economie, met de nadruk op de circulaire economie en de conclusies die hieruit kunnen worden getrokken voor de ruimtelijke ordening.

3.3.2.1. De tendensen

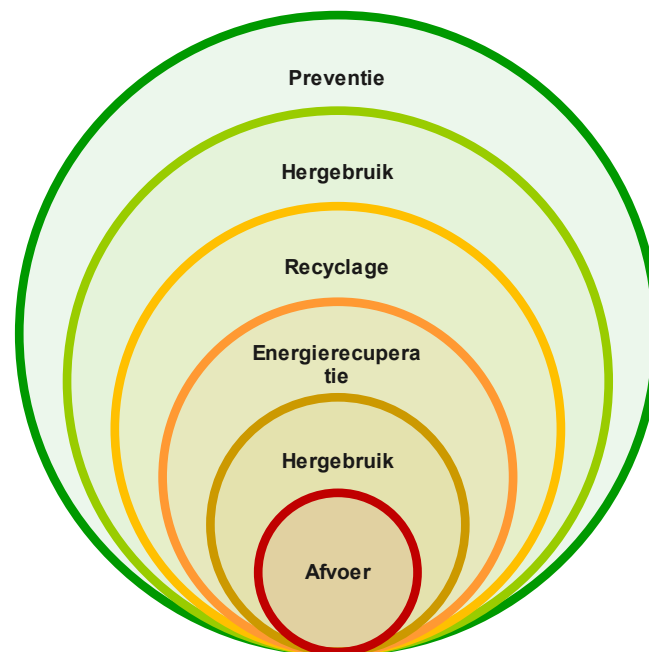
De economie in context

De toekomstgerichte aannames voor deze presentatie zijn als volgt:

- Extreme weersomstandigheden zullen vaker voorkomen;
- Spanningen over de toegang tot vitale en strategische hulpbronnen zullen toenemen;
- Het kapitalisme zal nog steeds het dominante officiële economische systeem zijn (80%), maar de informele economie zal worden versterkt (20%);
- De Staat zal zijn ambities verhogen met een rol als planner (met name in het licht van de klimaatcrisis en de uitdagingen van de rechtvaardige transitie), maar waarschijnlijk op minder domeinen, omdat hij over minder vermogen tot actie zal beschikken;
- De spanningen tussen de openbare en de private diensten (voor de welgestelden) zullen toenemen;
- De informele economie zal groeien.

Traject voor het economische netwerk

De meeste economische activiteiten die verband houden met circulariteit staan vrij laag op de Ladder van Lansink, en de belangrijkste uitdaging van de transitie, vanuit het oogpunt van de circulariteit van het economische netwerk, is om hoger op die ladder te raken.

De Ladder van Lansink

Recyclage domineert vandaag nog steeds de circulaire economie in Brussel, maar we moeten kunnen opschuiven naar de verschillende vormen van hergebruik (opknappen, hergebruiken, herstellen, delen) en uiteindelijk naar preventie.

Dit kan de druk op de hulpbronnen doen verminderen, maar ook de impact op het vlak van de economische activiteiten en de werkgelegenheid doen vergroten.

3.3.2.2. Aanbevelingen voor de territoriale ontwikkeling

We kunnen vier types hulpbronnen onderscheiden waarmee rekening moet worden gehouden en die verschillende implicaties hebben voor ruimtelijke ordening.

Levensnoodzakelijke hulpbronnen

- De ambities op het vlak van stedenbouwkundige planning ondergeschikt maken aan de vitale behoeften (of erin inbedden);
- De bodembestemming uitdenken volgens de biocapaciteitsvolumes van levensnoodzakelijke hulpbronnen die op lokaal niveau behouden moeten blijven (rekening houden met de ecosystemische en economische waarde van de bodem - voor waterbeheer, biodiversiteit, luchtkwaliteit, enz.);
- Het principe van bodembehoud (of zelfs regeneratie van de bodems) en de grootst mogelijke omkeerbaarheid verplicht stellen;
- De verplichtingen tot het leveren van een "bijdrage" aan de klimaatbestendigheid verwerken in de bouwprojecten;
- Functiegemengdheid (en dus de synergieën tussen functies) aanmoedigen, met name door de keuzes te decentraliseren naar de gemeenten op basis van hun ervaring met de huizenblokken; En door de oppervlakte van de productieactiviteiten te vergroten tot percelen van 250 m²;
- De (akoestisch) schadelijke activiteiten samenbrengen in relevante gebieden (bv. aan de rand van de Ring).
- Multisectorale benaderingen in verband met het stedelijke metabolisme en de mogelijkheden tot vergroting van de symbiose op basis van de grote stedelijke stromen (bv. het terugwinnen van warmte uit rioolwater om de gebouwen te verwarmen) moeten worden geanalyseerd in aanvulling op de omzetting van de maatregelen van de Shifting Economy in het GBP.

Bouwsector

Dit is een belangrijke sector als het gaat om de hulpbronnen: 33% van al het afval dat in België wordt geproduceerd, is afkomstig uit deze sector, en 10-15% van de materialen wordt gewoon verspild tijdens de bouw.

- Toestemming geven voor tijdelijke sorteer- en opslagruimten, idealiter op gedeelde basis, voor bruikbaar afbraakafval op de sites van tijdelijke bezettingen;
- Overslagpunten bevorderen (weg - zachte logistiek) aan de rand van het BHG;
- (Buiten het GBP) Synergieën tussen (toekomstige) bouwplaatsen in de hand werken, met facilitatoren van synergie op het vlak van afbraak- en bouwafval op de schaal van het Gewest.

Producten en uitrusting voor dagelijks gebruik

Algemene principes:

- De verticale gemengdheid van (circulaire) functies in de productiegebieden bevorderen;
- De diversiteit van de omvang van percelen op de binnenterreinen van de huizenblokken aanmoedigen om mogelijkheden te creëren voor circulaire start-ups om uit te breiden in hun eerste scale-upfase;
- Mechanisme (buiten het GBP) voor overleg tussen de omwonenden en de ondernemingen, met culturele voorwaarden, met een gemeentelijke facilitator.

Vindplaatsen:

- Ruimten reserveren voor kringloopcentra (sortering, reparatie, remanufacturing, voorbereiding voor hergebruik) en andere circulaire productieactiviteiten in de gebieden die grenzen aan recyparken/materiaalparken;
- Circulaire logistieke infrastructures, inzamelpunten en afvalbeheer bevorderen;
- Een nieuwe overweging maken (CiReDe) van de gevaarlijkheid van afval aan de hand van reële praktijken om het herverwerken van gefabriceerde voorwerpen te vergemakkelijken;
- De toegang tot en nabijheid van recyparken en parken voor (ongevaarlijk) materiaal bevorderen, in overeenstemming met het principe van de "stad op 10 minuten (te voet en/of op 5 minuten met de fiets)".

Logistiek & symbiose:

- Reverse Logistic aanmoedigen, in het bijzonder door de opslag van nieuwe producten en te herbestemmen producten uit hergebruikcircuits toe te staan;
- De ruimten voor opslag en overslag (maritiem - zachte logistiek) in het GVH versterken;
- Logistieke activiteiten in kantoorruimten en op parkeerterreinen toestaan en ontwikkelen en de concurrentie tussen logistieke en productieactiviteiten verminderen;
- Industriële symbiose en/of hergebruik en/of gedeeld gebruik binnen industriegebieden, waarvan een deel gereserveerd zou moeten worden voor ondernemingen die erkend zijn als SDO, stimuleren.

Transformatie:

- Plaatsen waar circulaire (micro)productie-transformatie-logistiek mogelijk is, behouden en ontwikkelen;
- De ontwikkeling toestaan van productieactiviteiten (al dan niet in de voedingssector) en diensten (kantoren), die verplicht gepaard moeten gaan met logistieke en opslagactiviteiten, in de GSI's en de GVH.

Distributie:

- Stoppen met het omzetten van handelsruimten in woningen;
- Stoppen met het omzetten van de beschikbare ruimten in de handelsgebieden in woningen, en het omzetten ervan in productieve werkplaatsen bevorderen;
- In het geval van een bestemming als handelszaak, het mogelijk maken om werkplaatsen voor circulaire productieactiviteiten en/of ambachtelijke activiteiten en/of ... in diezelfde gebied aanwezig te laten zijn;
- "Transparent Making": de circulaire productie zichtbaar maken, evenals de gebieden voor synergie/gedeeld gebruik door voorkeur te geven aan open/transparante gevels.

Ressources Immatérielles

- De concepten van stedelijke dichtheid verduidelijken, rekening houdend met het principe van de "stad op 10 minuten (te voet of op 5 minuten met de fiets)" om een grotere functiegemengdheid aan te moedigen, waardoor het mogelijk wordt de levenskwaliteit te verhogen (cf. in het bijzonder de lessen die getrokken zijn uit de coronaperiode) en de mogelijkheden voor het verplaatsen van economische activiteiten op lokale schaal, met minder externe effecten en een grotere veerkracht;
- 10 vierkante meter groene ruimte per inwoner "aanbieden" in de buurt van waar ze wonen (op 10 minuten);
- Co-auto-productieactiviteiten ondersteunen en gemeenschappelijke ruimten voor productie en verwerking (al dan niet van voeding) in de GSI's/het GHV, en voor voedselproductie "in volle grond"

op kwaliteitsvolle bodems (in tegenstelling tot vervuilde bodems) in andere gebieden (nader te bepalen) bevorderen;

- De terbeschikkingstelling en de ontwikkeling van ruimten voor "gedeeld gebruik door burgers voor dagelijkse activiteiten" (delen van voorzieningen, fietsen, SAGAL-plaatsen, enz.) vergemakkelijken;
- Prioritair voorrang geven (via uitzonderingen in alle gebieden) aan de ontwikkeling van gebieden voor circulaire experimenten (of microzones) voor plaatsen zonder bestemming tijdens een bepaalde periode;
- De tijdelijke bezettingen die de "zwakke" activiteiten (circulaire productie en opslag, duurzame voedselproductie en -opslag) ondersteunen, versterken;
- De oprichting van centra voor het ontstaan van sociale innovatie in de OGSO's aanmoedigen, aangezien deze activiteiten de gedematerialiseerde economie helpen te vergroten, de werkgelegenheid en de lokale diensten te bevorderen, met name voor een vergrijzende bevolking;
- Het reboundeffect van gentrificatie/speculatie tegengaan door een ambitieus CLT-beleid.

3.3.3. Uitwisselingen

Na de interventies van de sprekers vond er een uitwisseling plaats met het expertenpanel, om verder overleg te plegen.

3.3.3.1. Bepaalde activiteiten ondersteunen

Het is wenselijk om productieactiviteiten in Brussel te behouden, om de lokale verankering van banen te waarborgen en veerkracht te garanderen die des te noodzakelijker is omdat de rand ook desindustrialiseert (en meer residentieel wordt) en niet in staat zal zijn om voor structurele compensatie te zorgen.

Dit betekent een ombuiging van de huidige trend, die zowel "spontaan" is (het gevolg van de logica van de ondernemers) als ondersteund wordt door de huidige GBP.

Om dit te bereiken moet een evenwicht tot stand worden gebracht tussen:

De grote formaten met hun eigen zonering

Ze blijven fundamenteel en structurerend, omdat de verspreiding in het stedelijke weefsel kwantitatief marginaal blijft. Het zijn immers de grote formaten die de schaalvoordelen kunnen genereren die nodig zijn om bepaalde activiteiten levensvatbaar te maken.

Ze hebben ruimte nodig, met een strikte scheiding van functies. Deze ruimten moeten vastgelegd worden in de bestemming. De grootte van de percelen moet ook behouden blijven: op lange termijn moet worden vermeden dat grote percelen worden opgesplitst.

Het is ook belangrijk om ervoor te zorgen dat er voldoende bufferruimtes rond industriegebieden zijn om harmonieuze overgangen te garanderen. Dit is een kans voor deze ruimten om een rol te spelen in de ondersteuning van de biodiversiteit.

De kleine formaten in het stedelijke weefsel

De re-integratie van kleinschalige activiteiten in het stedelijke weefsel is een noodzaak als we willen bijdragen aan een buurtstad.

Een van de voorwaarden in de huidige situatie is het vaststellen van minimumdrempels voor het behoud/de ontwikkeling van productieactiviteiten in de gemengde gebieden.

3.3.3.2. Weg te werken belemmeringen

Het belastingsysteem draagt bij aan de vervanging van productieactiviteiten door andere, lucratievere activiteiten voor de gemeentelijke overheden, zoals huisvesting of kantoren.

Dat vormt een probleem in veel situaties, zoals het behoud van percelen die worden gebruikt voor logistiek en niet erg rendabel zijn, maar die ook essentieel zullen zijn voor nieuwe activiteiten in verband met de economische transitie, zoals de oprichting van centra voor het beheer van bouwafval.

In het collectieve belang moeten we de intergemeentelijke solidariteit verbeteren. Dat kan bijvoorbeeld door een criterium van industriële dichtheid toe te voegen aan de mechanismen voor de verdeling van het Gemeentefonds.

3.3.3.3. Definitie van de functies en verklarende woordenlijst

Bepaalde definities zijn toe aan een herziening (bijvoorbeeld door de rol van de productieactiviteiten van immateriële goederen te verduidelijken), maar men moet zich ervoor hoeden al te precies en te rigide te willen zijn. De realiteit van het economische netwerk verandert snel en is van nature onvoorspelbaar.

Een mogelijke oplossing zou kunnen zijn om de woordenlijst een specifiek statuut te geven, zodat ze makkelijker te wijzigen is.

3.3.3.4. Toegankelijkheid en mobiliteit

Het is belangrijk om te voorzien in logistieke assen, specifiek bedoeld voor de installatie van activiteiten met vrachtverkeer.

Langs die assen is een hoge mate van modulariteit van de bouwwerken vereist. De assen zelf moeten de bestaande logistiek (vooral vrachtwagens en bestelwagens) en de toekomstige logistiek vergemakkelijken.

OVERZICHT VAN DE GERAADPLEEGDE ACTOREN

Publieke actoren

De volgende publieke actoren werden uitgenodigd om deel te nemen aan de workshops:

- Anderlecht
- Oudergem
- BEW - Brussel Economie en Werkgelegenheid
- Sint-Agatha-Berchem
- BMA – Bouwmeester Maître Architecte
- Brussel
- Leefmilieu Brussel
- Brussel Facilities
- Brussel Fiscaliteit
- Brussel Huisvesting
- Brussel Mobiliteit
- Brussel Preventie Veiligheid
- Net Brussel
- Brussel Synergie
- CFWB – Communauté Française Wallonie Bruxelles
- CityDev
- GGC – Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
- Etterbeek
- Evere
- Vorst
- Ganshoren
- hub.brussels
- Elsene
- Jette
- Koekelberg
- Molenbeek
- Parking.Brussels
- Haven van Brussel
- Sint-Gillis
- Sint-Joost
- MSI – Maatschappij voor Stedelijke Inrichting
- Schaarbeek
- BGHM – Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij
- GOB – Gewestelijke Overheidsdienst Brussel
- MIVB – Maatschappij voor Intercommunaal Vervoer te Brussel
- Ukkel
- Urban
- VGC – Vlaamse Gemeenschapscommissie
- Watermaal-Bosvoorde
- Sint-Lambrechts-Woluwe

- Sint-Pieters-Woluwe

Middenveld

De volgende verenigingen hebben deelgenomen aan de workshops:

- ARAU – Atelier de Recherche et d'Action Urbaine
- BECI – Kamer van Koophandel & Verbond van Ondernemingen te Brussel
- BRAL, Stadsbeweging voor Brussel
- Brussel Natuur
- Buurthuis Bonnevie Maison de Quartier (Netwerk Wonen)
- Brusselse Havengemeenschap
- Samenleven (Netwerk Wonen)
- Coördinatie Netwerk Wonen
- SVC (Netwerk Wonen)
- SGWB – Staten-Generaal van het Water in Brussel
- BFUH – Brusselse Federatie van Unie voor de Huisvesting
- FedeAU – Brusselse Federatie van professionals in de stadslandbouw
- Fednot – Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat
- IEB – Inter-Environnement Bruxelles,
- Le Début des Haricots
- Natagora
- QuartierWielsWijk (lid TuiniersForum des Jardiniers)
- Terre en Vue
- TuiniersForum des Jardiniers
- BVS – Beroepsvereniging van de vastgoedsector
- VOKA – Vlaams netwerk van ondernemingen
- Walk.brussels

Ook de volgende verenigingen werden uitgenodigd om deel te nemen:

- Agentschap integratie en inburgering
- Agoria
- L'Arche Bruxelles
- Atelier des Droits Sociaux
- Brussels Kunstenoverleg/Reseau Des Arts à Bruxelles
- Bureau d'Accueil pour Primo Arrivants
- Centre Bruxellois d'Action Interculturelle
- Chambre de commerce et d'industrie et de l'union des entreprises de bruxelles (BECI)
- Coalition Climat - Klimaatcoalitie
- Collectif Accessibilité Wallonie Bruxelles - CAWaB
- COMEOS
- Community Land Trust Bruxelles
- Concertation des Centres Culturels Bruxellois
- Connaissance et protection de la nature du brabant
- Coordination senne
- De Landgenoten
- DRP asbl

- FEB – Fédération des Entreprises de Belgique
- FEBETRA
- FEBIAC
- FBPSanté - Fédération bruxelloise de promotion de la santé asb
- FEVIA - Fédération de l'industrie alimentaire
- Fédération des services sociaux
- FEDAIS
- Fédération Horeca Bruxelles
- Forum Bruxellois contre les inégalités
- Forum des Jeunes
- Garance asbl
- Gezinsbond
- GRACQ
- Grands Parents pour le Climat
- GUTIB - Groupement des usagers des transports en commun à Bruxelles
- Housing First Belgium
- Huis van het Nederlands
- JES Brussel
- Kenniscenrtrum W(elzijn) W(onen) Z(org) - Steunpunt Vrijwilligerswerk Brussel
- FEBETRA - Koninklijke Federatie van Belgische Transporteurs en Logistieke Dienstverleners
- CGSLB
- CSC
- FGTB
- Ligue des familles
- L'ilot Brussel
- Natuurpunt Brussel
- Pali Pali
- Plateforme d'accueil des réfugiés
- ProVélo
- RBDH Rassemblement bruxellois pour le droit à l'habitat / BBRoW - Brusselse Bond voor het Recht op Wonen
- Syndicat national des propriétaires et copropriétaires
- Treinrambus
- Tuiniersforum Des Jardiniers
- Unia
- UCM - Union des classes moyennes
- Vie Féminine
- Vlaamse Jeugdraad
- Youth for Climate

Wetenschappelijke actoren

- Allan Wei, ULB-LIEU
- Anne Franklin, Perspective
- Audrey Courbebaisse, UCL
- Aurore Moerman, Bruxelles Mobilité
- Benjamin Wayens – ULB, IGEAT

- Céline Mahieu : ULB, Ecole de Santé Publique, Centre de Recherche en approches Sociales de Santé.
- Chloé Salembier : UCLouvain, cellule de recherche Uses&Spaces.
- Dalila Ghodbane, Perspective
- Elisa Donders, Perspective
- Elise Lidoine, Urban
- Emmanuel Mossay, Ecores, professeur invité à l'UCLouvain, l'UNamur et à l'Université de Lyon
- Gilles Ledent, Aries et Commission Régionale de Développement
- Gilles Van Hamme, ULB
- Giulietta Laki, ULB-Urban Species
- Inès Gancedo Tarano, UCL Plateforme wallonne pour le GIEC
- Jacques Teller, ULiège
- Jean-Michel Decroly, ULB-IGEAT
- Juan Vazquez Parras, hub.brussels
- Kenza Amara-Hammou, VUB
- Leo Van Broeck, KU Leuven et Comité d'experts Climat bruxellois
- Louise Carlier, UCL, Metrolab
- Magali Verdonck, ULB
- Margaux Lespagnard, VUB
- Muriel Sacco, ULB
- Philippe Marbaix, UCL et Plateforme wallonne pour le GIEC
- Pierre-François Wilmotte, Perspective
- Sarah De Boeck, IDEA Consult
- Simon De Muyndck, ULB et Centre d'Ecologie Urbaine
- Tom Bauler, ULB-IGEAT
- Verena Lenna, VUB
- Véronique Verbeke, Bruxelles Environnement
- Yves Van de Castele, Perspective

AFKORTINGEN

- ABV Gemeenschappelijke Algemene Beleidsverklaring van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie voor de legislatuur 2019-2024
- AG Administratiegebieden
- AV Algemeen voorschrift
- BBP Bijzonder Bestemmingsplan
- BBHR Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering
- BCO Biotoopcoëfficiënt per oppervlak
- BeSit Bestaande situatie
- BG Bosgebieden
- BHG Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- BKG Broeikasgassen
- BKP Beeldkwaliteitsplan
- BM Brussel Mobiliteit
- BMA Bouwmeester Maitre Architecte
- BV Bijzondere Voorschriften
- BWK Biologische waarderingskaart
- BWLKE Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing
- BWRO Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening
- FAVV Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen
- GB Gebieden met begraafplaatsen
- GBP Gewestelijk Bestemmingsplan
- GCHEWS Gebied van culturele, historische, esthetische waarde of voor Stadsverfraaiing
- GCTO Gewestelijk Comité voor Territoriale Ontwikkeling
- GG Gemengde Gebieden
- GGB Gebieden van Gewestelijk Belang
- GGBUA Gebieden van Gewestelijk belang Met Uitgestelde Aanleg
- GHV Gebieden voor havenactiviteiten en vervoer
- GMP Gewestelijk Mobiliteitsplan
- GNP Gewestelijk Natuurplan
- GOC Gewestelijke Ontwikkelingscommissie
- GOP Gewestelijk Ontwikkelingsplan
- GPDO Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling
- GR Groene ruimten
- GSI Gebied voor Stedelijke Industrie
- GSV Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening
- GSVOL Gebieden voor sport- of vrijetijdsactiviteiten in de open lucht
- GVCBOD Gebieden voor voorzieningen van collectief belang of openbare diensten
- IKW Interkabinettenwerkgroep
- ION Instelling van Openbaar Nut
- IPCC The Intergovernmental Panel on Climate Change
- KAP Klimaatactieprogramma
- KaSTK Kaart van het saldo van de toelaatbare kantooroppervlakten
- KIBB Kwaliteitsindex van de Brusselse bodem

- MER Milieueffectenrapport
- MV Milieuvergunning
- NEKP Nationaal Energie- en Klimaatplan
- OGSO Ondernemingsgebied in een stedelijke omgeving
- OV Openbaar Vervoer
- PG Parkgebieden
- P+R Park & Ride (relais)
- RPA Richtplan van Aanleg
- SAGAL Solidaire Aankoopgroep voor Artisanale Landbouw
- SG Spoorweggebieden
- SGG Sterk Gemengde Gebieden
- SHE Stedelijk hitte-eiland
- SOC Stedelijke overslagcentra
- SL Stadslandbouw
- UHI : Urban Heat Island
- MIVB Maatschappij voor intercommunaal vervoer Brussel
- STOP Stappen-Trappen-Openbaar Vervoer-Privéauto
- SV Stedenbouwkundige Vergunning
- TBO Team "Bijstand aan de opdrachtgever"
- V/T Vloeroppervlakte/Terreinoppervlakte
- WG Werkgroep
- WG Woongebieden
- WGRK Woongebieden met residentieel karakter

ShareTheCity
.brussels